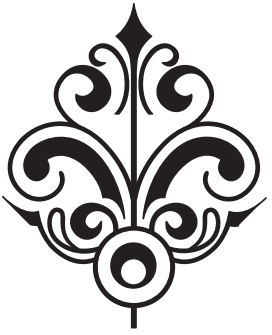
ÌGBÀGBỌ ÀTI ISLAM

ITUMO TI A SE AKOSILE FUN
I'TIQÂD-NÂMA
nipasẹ
MAWLÂNÂ DIYÂ' AD-DÙN KHÂLID AL-BAGHÂDÎ

Walîi nla, iṣura ibukun Allāhu, ẹni tí ó ga jùlọ ní gbogbo ọ̀nà, olùkọ́ ìmọ̀ tí a kò lè rí, ìmọ́lẹ̀ ẹ̀tọ́, òtítọ́ àti ẹ̀sìn.

Ẹya Tọki nipasẹ:
HÜSEYN HİLMİ IŞIK

ÌGBÀGBỌ ÀTI ISLAM

ITUMO TI A SE AKOSILE FUN
I'TIQÂD-NÂMA
nipasẹ
MAWLÂNÂ DIYÂ' AD-DÙN KHÂLID AL-BAGHÂDÎ

Walîi nla, iṣura ibukun Allāhu, ẹni tí ó ga jùlọ ní gbogbo ọ̀nà, olùkọ́ ìmọ̀ tí a kò lè rí, ìmọ́lẹ̀ ẹ̀tọ́, òtítọ́ àti ẹ̀sìn.

Ẹya Tọki nipasẹ:
HÜSEYN HİLMİ IŞIK

www.hakikatbooks.com

AKIYESI..... 5

ORO AFIHAN 12

IMAN ATI ISLAM 17

PATAKI ESIN ISLAM..... 20

Pataki IMAN..... 25

LETA MEJI LATI SHEREF ED-DIN MUNIRI
'rahimah-Allâhu ta'âlâ' 69

OKAN NI ALLAH, O SI WA.GBOGBO ISEDA
WONKO SI TELE, WON DE TUN SI DI ALAISI. 76

"SALAFIYYA" 83

IWE-ITUMỌ 98

AKIYESI

Ọrọ ní pa olukowe **I'tiqad-nama**, Ẹni abiyi Diyâ' ad-dîn Khâlid al-Baghdâdî al-'Uthmânî tí a bí ní ọdún (1192,A.H./1778 ní ilu Shahrazûr, Ariwaa Baghdad, d 1242/1826 ni Damascus, quddis sirruh), ton je al-Uthmani tori wi pe oun se aromodomo Uthman Dhu' n- nurain, kaleefa eketa 'ki anu ọlọhun koma ba gbogbo won'. Nígbà tí òun kò ọmọ ìyá re Hadrat Mawlana Mahmud Sahib to gbajumo **hadisi al-Jibril**, hadisi elekeji ash-Sherif ni **Al-Ahadisi al-arba'un** ti gbajúmò olúmọ ti n je An-Nawawi ko, Hadrat Sahib be egbon re lowe oro ìgbìyànjú lori iwe hadisi náà. Eni Abiyi Khalid, lati daun ijirebe yii, gba lati tu iwe hadisi Ash- sheriff si Persia ninu iwe, to fin fun ni akole **I'tiqadnama**. Ti ìtumò re si ede Turkiye n se **Herkese Lazun Olan Iman**, ti wọn padà tu si ede gẹẹsi (Itumọ lọwọlọwọ **Belief and Islam**), Farance (**Foi et Islam**) Germaani (**Igbagbo ati Islam**) ni 1969 ati awon ede imiran bi Tamil, Yoruba, Hawsa, Malayalam ati Danish. Ki ọlọrun ọba aleke-ola san awon odo lesan rere bi wan ti n ka iwe I'tiqad (igbagbo) gege bi awon olu imo Sunnah ti gba le ro!

Akiyesi Ate iwe:

Enikeni to ba wu láti te iwe yi si original tàbí to fe tu si ede imiran ni iyanda lati se be; pelu eni to ba n gbinmaran ati se ise ìgbìyànjú lórí iwe yi ko ma reti alubarika oba ajoke aye, be si ni idupe wa si gbogbo irufe eni ba yi . Amo awa yi o se iyanda yii pelu igbalero pe ewe tefe fi te ise yii wa ni ibamu si àlàáfíà ko le ba je sarah fun iwu lo èníyàn. Ka si so ra fun asi se to ba le je yo.

Akiyesi: Àwọn míṣọ́nnárì ń sapá láti polongo ẹ̀sìn Kristẹni; awon Jew n polongo awon oro igbagbo won; Hakikat Kitabevi (Ile Itaja),ni Istanbul n sapa lati polongo Islam; awon onigbagbo Freemasons si n fe rid a ju wi pe ko si inkan to n je Ẹṣin. Eni to ba ni imo oun oye yi o ri daju pe eyan buka ta si Ijo sin ti o se igbala fun opo awan eniyan. Ko si ore to ko ja ipe si ila na fun eda ara iye.

"**Subhan-Allāhi wa bi-hamdihi subhan-Allāhil-'adhîm.**." Adurá yii lan peni "kalmia-i-tenzih, Ti a ba so ni ogorun-un kan ni owuro ati ni irole yi o ma se okun fa aforiji ese eni, yi o si le ni ji na si ese. Adura yi je yo ni

igba eta din ni ewa leloodunrun, ati eji din ni ewa leloodunrun, apa kini Iwe MAKTUBAT (ti ojogbon Wali pelu Imamu Rabbani quddisa sirruh) to tun ni ifilole ni ede Turkiye.

Ya Rahman, ya Rahim, or ‘afuwwu ya Kerim.

Oju se **Hakîkat Kitâbevi**, (ile ita iwe oloore ti n be ni Fatih, Istanbul) ni fun eko esin islam pelu mi mu Ilu wa rorun fun gbogbo ara ye. Ki ọlọhun ọba Allah yo nu si awọn to n ran wa lowo ise yi Amin..

Eyin oluka, essalamu ‘alaikum wa rahmatullah.

Ako si inu iwe yi, lara awon orishirishi iwe ti awon Oni imo esin Pataki kaakiri aiye ti ko. Awa ti fi nkan kan kun lowo ara wa. Ise yi je Pataki to idi meji to kun, riran ije omo eniyan lowo ati si se afihan ise awon eni ti n ja fun eto eyan, ti wan si tu n mu igbe aiye rorun fun gbogbo eyan. Ti aba ka ise irufe awon gbajumo ako- ise yii pelu pele, e o ri opolopo imo, oun oye ti n wulo, ti olohun oba ba n fe. A fi ife ati alaafia ran se si yin. Ki ọlọhun se alekun emi gun-gun oun àlàáfíà fún yín, Àmín.

Wa sall-Allâhu ’alâ Sayyidinâ Muhammadin wa ’alâ Âl-iMuhammad wa barik ’alâ Sayyidinâ Muhammadin wa ’alâ Âl-iMuhammad. Allâhumma Rabbanâ âtinâ fi-d-dunyâ hasanatan wa fi-l-âkhirat-i-hasanatan wa qinâ `adhâb-an-nâr bi-rahmatika yâErham-er-Râhimîn! Èmi.

ORO ISAAJU

E je ki a bẹrẹ ìwé na pẹlu Basmala; Orukọ Allah ni aabo to dara julọ. Awọn ẹbun rẹ ko le wọn pẹlu mita kan; O jẹ alaanu pupọ, o si nifẹ idariji!

Ọba Allahu ko saanu fun gbogbo wa lori ile. O da awon nkan ti iwulo re po, o si fi ranse si gbogbo eyan. O n fi eni ma ona ire ti ko lo pin. O n fi eni to ba wu ma ona ninu awon to ju nu si kefiri la ta ra igba etan je, egbe buruku, iwe buruku ati awon oun igberohinjade. O so won kuro ni bi ìparun aiye ra aiye. Kii si ju anu wo awọn eniibi ati awon tin ko ja ala. E n fi wan lẹ si ana kefiri, ti wa n fe. To ba di Lehinwa ola, yi o foriji eni o ba wu ninu awon agberu gbon ri ti ina je ibu de si won, yi o si fi wọn wo ogba idera. Ọba yii lo ni kan da gbogbo eyan ti n be ninu aiye, to si n se idaabo bo fun wan loju iberu bojo. E gbonkan le oruko olohun to fi n ni aponle ju Allahu ta' ala, ni a n re ti bi a se n ko iwe yi.

Le hamd[1] jẹ́ ti Allāhu. Ike ati ige ko ma ojise atata anobi Muhammed 'ki ike ma ba'. Ki adura pupo ma baa won ara ile anabi ati ekan kan ninu olu tele anabi ti okan ti okan (as-Sahâbat al-kirram).

Igba igba awon iwe Pataki ni won ti ko lori oro esin Islam, tofi ofin ati idinamo ti won si tu orisirisi eya ti won si fi so wo si gbogbo orilede aiye. Ni apa mii, awon agbẹru gbonri nínú eyan ni ife si mi ma ta ko iwulo, imole awọn ofin Islam lati yi pa da pelu fi tan awọn musulumi je.

Sibẹsibẹ, o ti wa ni šakiyesi pẹlu ọpẹ pe ni gbogbo orilẹ-ede awọn ọjọgbọn ti Islam ti wa ni ṣi ilakaka lati tan ati dàbobo ọna yi. Awọn oro, atẹjade ti ko jo mo oro olohun ti n jeyo latara edekoyede ti awa eyan ma n ni to ba kan oro Al Quran, alaponle ju lo pelu hadisi ash-sheriff nipase awon èyán di e ti wan o ni agbọye tabi ti wan o ti ka awon iwe ojogbon esin **Ahl as-Sunna**. Pelu be, awon oro won won yi ati atẹjade yi, ko fe se mule la fiwe si ìgbàgbọ awon omo iya esin, ko si ni ipa Kankan ya to si wipe oun juwe ai mokan awon asoju won.

Eni to ba pe ara re ni musulumi, ta si ti ri to n ki irun ni jomoo, a bu do foju musulumi wo. Ta ba wa pada ri ninu iwa, tabi ise si, oun oro re oun to n

(1) Iyin ati ọpẹ.

Láti ṣe tawba (fun àwọn ẹ̀ṣẹ̀ rẹ) túmọ̀ sí kí a káàánú fún ẹ̀ṣẹ̀ tí o ṣẹ̀, láti tọrọ àforíjìn lọ́dọ̀ Allāhu, nípa sísọ, fún àpẹẹrẹ, àdúrà tí ó tẹ̀ lé e: "Estaghfirullah al-›adhim al-ledhî, lâ ilâha illâ Anta Huwal hayy-al-qayyûm wa atubu ilaih," ati lati se ileri fun Un pe ki o ma se ese mo.

tako igbagbo gege bi awon ojogbon esin ti laa kale, awa yi o je ko mo wipe oun se ayigbagbo. Awa yi o so fun ko ma se be mo, ko sit u ba. To ba ko ja le ninu ero ati irori re, nigbanà yi o han ni munafiki. Ko da ko ma ki irun wákàtí márùn, ko se hajji ati orisirisi iran ijosin ati ise olóore, ko ni moribo ninu iya ina ayafi to sheripada to si tuba ninu isebo. Ko ni je musulumi. Mi ma ko nipa oun to n fa munafiki, gbogbo musulumi ye ko da ibobo ara re lati ma je kefiri, asi gbudo mo daju wipe munafiki ni awon to n puro lati je musulumi, papajulo awon bojuboju ile geesi. Ka si jina si aburo wọn.

Rasûlullah ‘sall-Allâhu ta’âlâ ’alaihi wa sallam’ sọ nínú hadisi-i-sherrif pé àṣìṣe, ayi pada, iro yi o je inkan ti won o ma mu jade ninu al-quran alaponle julo ati hadisi-i-sheriff, ati wipe egbe mejilaadorin ni o pade se yo ninu. hadisi i-sheriff yii je inkan ti wan tu ninu iwe ti akole re n je **al-Beriqa** ati **al-Hadiqa**, to tun so ni ase **Bukhârî** ati **Muslim**. Awa o gbudo gba ipepe, atejade, idani leko lowo awon eniyan egbe yii ti wan o si ma lo oruko bi ‘ojogbon esin; ojogbon nla inu esin islam, ati wipe lako la gbudo wa ka ma ba bosi pan pe awon ole inu ìgbàgbọ àti ẹṣin. Lẹgbẹ àwọn alaileko musulumi, communisti, freemasons ati ajíhìnrere christeni ni apa kàn,

Wahhâbîs ti o wa labẹ nipasẹ awọn apanilẹrin Ilu Gẹẹsi ati awọn Zionists Juu, ni ida keji, n tiraka lati ṣi awọn ọmọde Musulumi lọna nipasẹ awọn ọna isọdọtun. Wọ́n ń ṣe gbogbo ohun tí wọ́n lè ṣe láti pa ẹ̀sìn Ìsìláàmù àti ẹ̀mí rẹ̀ run nípa ọ̀nà tí wọ́n fi ń ṣe àwọn àpilẹ̀kọ onígbàgbọ́, fíìmù, àwọn eré ìtàgé, rédíò àti tẹlifíṣọ̀n, (àti àwọn ojúlé wẹ́ẹ̀bù.) Wọ́n ń ná àràádọ́ta ọ̀kẹ́ fún ìdí yìí. Àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn Islam ‘rahimahumullah’ ti fún gbogbo wọn ní ìdáhùn tó yẹ, wọ́n sì ti fi ẹ̀sìn Allāhu hàn àti ọ̀nà ìdùnnú àti ìgbàlà.

Lara won, ati mu iwe ti akole re n je **I’tiqâdnâma** ti akowe na si n je ‘Mawlânâ Diyâ’ ad-dîn Khâlid al-Baghdâdî al’Uthmânî ‘quddisa sirruh’, eni to fi n je ojogbon islamu. Iwe **I’tiqâd-nâma** je oun ti wan tu si ede Turkiye nipase oloogbe Hâji Faizullâh Efendi of Kemah, Erzincan, pelu akole **Farâ’id al-fawâ’id** won si tee jade ni ilu Egypt ni odun 1312 A.H. Atun le tu akole iwe yi si **Igbagbo ati Islam**. Ni odun 1966 ni a koko te a pa kini iwe yi. A se ala ye wa si inu igun akomo. Adupe lowo olohun oba Allah to shey iyanda lopolopo fun wa lati shey atejade iwe yi ni le me okan le ni ogbon ni ede geesi. Akoko atejade iwe yi , **I’tiqâd-nâma**, wa ni Persia pelu ya ra ika we ile eko giga Istanbul (Ibnul Emin Mahmud Kemal Dept. F. 2639).

O ti kọ ni opin koko-ọrọ nipa 'igbeyawo alaigbagbọ' ni **Durr al-mukhtar**: "Ti omobirin musulumi ba ni nikah (adehun igbeyawo gege bi Islam se palase) [(2)] ko mọ Islam nigbati o ba dagba, nikah rẹ di ofo [o di alaigbagbọ]. Àwọn ànímọ́ Allāhu gbọ́dọ̀ kọ́ ọ, kí ó sì tún wọn sọ, kí ó sì sọ pé: 'Mo gba àwọn wọ̀nyí gbọ́. , ó wà nínú ìgbàgbọ́ àwọn òbí rẹ̀; Musulumi ni. Nígbà tí ó bá dàgbà, kò sí nínú ìgbàgbọ́ àwọn òbí rẹ̀ mọ́. Nigbati o ba ti balaga, nitori aimọ rẹ nipa Islam, o di alaigbagbọ. Ayafi ti o ba kọ ẹkọ ti o si gba awọn ilana Islam mẹfa gbọ ti o gbagbọ pe o jẹ dandan lati gbe ni ibamu si Islam, ko ni tẹsiwaju lati jẹ Musulumi paapaa ti o ba sọ ọrọ naa.**Kalimat at-tawhîd**, ìyẹn ni pé, 'Lâ ilâha il-l-Allah Muhammadun Rasūlullah.' Ó ní láti gba àwọn ìlànà mẹ́fà tí wọ́n sọ nínú 'Âmantu bi-llāhi...' gbọ́, ó sì ní láti sọ pé, 'Mo gba àwọn àṣẹ àti ìfòfindè. ti Allāhu.' Ṣugbọn, bi eyikeyi miiran Musulumi, nígbàtí o ba ni aye o ni lati kọ awọn ọrọ wọnyi sori ki o si kọ itumọ wọn ni pato: **"Âmantu bi'llâhi wa Malâ'ikatihi wa Kutubihi wa Rusulihi wal-yawm-il-âkhiri wa bilqadari khairihi wa sharrihi minallâhi ta'âlâ walbâ'thu ba'd-al-mawt haqqun ash-hadu an lâ ilâha illallâh wa ash- hadu anna Muhammadan 'abduhu wa Rasûluhu.** Gege bee na ti omo musulumi lokunrin o ba ko awon origun mefe-fa yi, to si ni oun ni igbagbo ninu won, yi o di munafiki nigba to di adelebo. Leyin (kiko eko awon origun mafe-fe yi) to si tun gba ijekan so so olohun, oti pan dan-dan ko wa imo ni pa kiko **esin islam**, bi awon ofin ati idinamo ti fin je **Farze** ati **haramu**. Bi won ti n se aluwala, iwe imora, bi won ti n kirun bi wan ti n bo awon eya ara. Ti o ba bi eyan (nipa awon eko esin), o di dan-dan ki eniyan na se alaye fun tabi ko to si iwe islam gidi. Ti ko ba ri eniyan se alaye ta bi ko ri iwe islam kan-kan. O di dan-dan ko wà ikan. (Oju se kan na lo wa fun omobirin). Yi o je alaigbagbọ ti ko wa ikan. Yi o je udhr fun ti ko ba mo ni pa awon ojuse ti ti yi o fi ri ikan, (tio fi ri olu ko esin tabi iwe esin). (Udhr je be iyanda ti o man wa fun eniti ko ba nimo ni pa ojuse esin). Musulumi ti o ba se oun ti o je oranyan lasiko re tabi o se haram yi o bukata si iya ina. Iwe yi, **Ìgbàgbọ́ ati Islam** kun fun alaye lori awon opo mefe-fa. Gbogbo muslumi bukata si ki won ka iwe yi kosi ri dájú pe awon omo ati ojúlùmò naa ri ka. Alaye nipa Awrat wa ni oju ewe kerin ti **Endless Bliss**.

Ninu e, itunmo ayat-i-kerimas je ma'al, to tunmo si 'itunmo gege bi awon ojogbon oni tafsir se fi lole'; fun itunmo ayat-i-kerimas ojise olohun ti ike ati ola n be fun nikan loye', ti o si fi imo nipa re han awan Shaba.

(2) Jọwọ wo ori 12 ni fakiti karun ti Ayọ Ailopin [Endless Bliss].

Àwọn onímọ̀ Tafsîr (ijìnlẹ̀ àlàyé ti al-Ḳur'ān al-kerīm) se opinya laarin awon hadisi yato si eyi ti awon munafiki ko jo, ati Zindiq pelu iranlowo awon olugbimo geesi pelu awon poki alfa esin ti won se afeku idajo to ni se pelu esin, pelu wipe awon hadisi i-sheriff ti won o ri ti won si n funawon ayat ni itunmo ife arawon bi won se n tele ofin ati liana Tafsir. Agboye tabi alaye awon eni ti ko nimo esin islam sugbon ti won so ede larubawa ki se tafsiri quran. Eyi lo fa ti hadisi i-sheriff kan wi bayi pe '**Eni keni tó bá n fi ìfẹ inú tu itunmọ Al-qurani ti di alainigbagbo**'. Awon oro larubawa ati oro ede ajoji miran inu iwe yi wa ni tutu.

Ki oba Allahu ta'ala pawamo si oju ọna ire bi àwọn ọ̀ọ̀gbọn ẹṣin ti n to wa si. Ko yaw a kuro ninu iruju, ete, ati etanje awon ota islam ati awon eyan la-mahdabi tiwon lo orukoawon ojogbon esin'!

Gbogbo atẹjade iwe ni orísirísi ede fun ka si gbogbo nipasẹ ọna intanẹẹti.

AKIYESI: Àwọn Kristẹni míṣọ́nnárì ń sapá láti polongo ẹ̀sìn Kristẹni, àwọn Júù ń gbìyànjú láti tan Talmud kálẹ̀, Hakîkat Kitâbevi ń sa gbogbo ipá rẹ̀ láti kéde ẹ̀sìn Mùsùlùmí, awon freemasons se igbiyanju lati ri wipe ko si oun to n je esin. Eni to ba ni imo ati oye yi o se asayan eyi to fi n daa ju yio si se iranlowo fun eyi to da ti o je ori re, idunnu ni aiye n bi ati ni orun..

Musulumi kakiri agbaye ti pin si ona meta. Akoko ni awon to n tele oju pona awon Sahaba, won ma n pe won ni **Ahl i-sunnat** tabi **Sunni Musulumi** tabi awọn **Firqa-i-nājiyya** to tunmo si awon to ti so emi ara won kuro ninu iya ina. Awon apakeji ni awon to n mu awon Sahaba n ota. Won man pe won ni **Shi'îs** (Shiites) tabi **Firqa-i-dâlla** to n tunmo si awon olu yapa. Egbe eleketa farape Awon ijo meje-ji ti a ka si waju, awon lo n pe ni **Wahhâbîs** or **Nejdîs** (or Najdîs) lati ara Najd, ibi ti won bi won si ni ile larubawa. Won sit un man pe won ni **Firqa-i-mel'ûna** ton tumo si egbe ti won se ibi le. Pelu wipe ati **Endless Bliss** ti **The Rising and the Hereafter** ati ojo ola wipe awon eniyan timwon ba arawon ninu ẹgbẹ wahabis won a ma n pea won musulumi ni 'alayi gbagbo'. Ojise nla anobi muhammed si se ibi le enikeni to ba ti n pe musulumi ni kafiri. Egbe mete-ta ti musulumi di loni ko seyin ete awon jew ati ete awon oyinbo geesi.

Ki gbogbo musulumi gbiyanju ati ma fo emi wan ma kuro ninun ibaje ati aimokan nipase ima se, "**Lâ ilaha il-l-Allah**," eleyi la n pe ni '**Istig'far**' yi o ma so emi wan kuru ninu aburu, egbe kegbe ati etanje esu. Adura ti musulumi ba ti se layi fi wa olohun la-la foriji Otidi atewo gba ni agbara

(olohun oba Allah ta'ala). Ti musulumi bag be irun wakati marun re junsi ile, ti o bat un wo awon obirin oni wokuwo, to sit un je tabi mu ninu awon oun ti ati se leewọ, irufe eni bayi ko se islam, adura re o si nigba.

Mîlâdî	Hijrî Shamsî	Hijrî Kamarî
2001	1380	1422

HÜSEYN HİLMİ IŞIK, 'Rahmat-Allahi 'alaih'

Hüseyn Hilmi Iş›k, 'Rahmat-Allahi 'alaih', olutẹwe ti Adalet Awọn atẹjade Kitabevi, ni a bi ni Eyyub Sultan, Istanbul ni 1329 (AD 1911).

Ninu iwe erinlelogoje ti o se atejade re ogota je ede larubawa, arun din ni ogbon je Persia, erinla je ede Turkiye awon eyi to ku je ede Farance, germani, Geesi, Russia, ati ede miran.

Hüseyn Hilmi Iş›k, 'Rahmat-Allahi 'alaih' (pelu ito si ona Sayyid 'Abdulhakim Arwâsî, 'Rahmat-Allahi 'alaih', ojogbon Pataki ninu esin ati liana Tasawwuf to si n dari ogooro awon awon akeko pelu ni ibamu si liana to pe), won tun je ojogbon nla to kaju osuwon ti won si n to ni si ona alaafia, siwaju kan jade laye ni aarin asale Oṣu Kẹwa 25, odun 2001 (8 shabann 1422) ati Oṣu Kẹwa 26, 2001 (9 shaban 1422). Won si won Eyyub sultan, ti n se ilu abinibi won.

ORO AFIHAN

[Fun ibera to fin kun fun alubarika, Mawlânâ Khâlid Baghdâdî ‘quddisa sirruh’ bere iwe re pelu oro ketadin logun apaketa iwe **Maktûbât** ti akowe na si n je al-Imâm ar-Rabbânî Ahmad al-Fâruqî as-Shirhindî[3] ‘rahmatullâhi ’alaih’. to wi bayi wipe ninu awon oro naa]:

Mo bẹrẹ lẹta mi pẹlu Basmala. Ore ailopin ti oba Allahu ta-ala nii se to si fi saanu fun wa to tun wa se wa ni elesin musulumi to tun wa pon wa le nipase pe atunje al-Ummah Anobi Muhammed’ti ike ati ola olohun be fun, eyi ni ore n lan la ju lo..

Ó yẹ ká máa ṣe àṣàrò ká sì mọ̀ pé Allāhu ló ń bùkún gbogbo ojú rere fún gbogbo èèyàn. Oun nikan ni o ṣẹda ohun gbogbo. Oun nikanṣoṣo ni Ẹniti o pa gbogbo ẹda mọ. Ti o ga julọ ati awọn iwa rere ti awọn eniyan ni gbogbo awọn ibukun ati awọn ojurere Rẹ. Igbesi aye wa, ironu, imọ, agbara, ori ti gbigbọ ati ọrọ gbogbo wa lati ọdọ Rẹ. Oun nigbagbogbo ni Ẹniti o nfi awọn ibukun ati awọn ojurere ainiye ranṣẹ. Òun ni ẹni tí ń gba èrìyàn nídè lọ́wọ́ ìdàámú àti ìdàámú, tí ó gba àdúrà, tí ó sì mú ìbànújẹ́ àti àjálù lọ. Oun nikan ni o ṣẹda awọn ohun elo ti o si mu wọn de ọdọ wa. Ìbùkún rẹ̀ pọ̀ tóbẹ́ẹ̀ tí kò gé ohun ìgbẹ́kẹ̀lé àwọn tí ó ń dẹ́ṣẹ̀ kúrò. Awọn ẹṣẹ ibora rẹ tobi tobẹẹ ti Oun ko dojuti tabi gberaga lati kẹgan tabi ya ibori ododo ti awọn ti ko gbọran si aṣẹ Rẹ tabi tako fun awọn idinamọ Rẹ. Ó jẹ́ aláforíjìn, aláàánú tóbẹ́ẹ̀ tí kò fi kánjú fìyà jẹ àwọn tí wọ́n tọ́ sí ìyà àti ìyà (’adhâb). O si tu ibukun ati oore Re ka sori awon mejeeji ti O feran ati awon ota Re. Ko da nkankan si enikeni. Ati pe bi ẹni ti o ga julọ, ti o niyelori julọ ninu awọn oore Rẹ, O fihan wa ni ọna ti o tọ si ayọ ati igbala. Ó kìlọ̀ fún wa pé ká má ṣe ṣáko lọ, ká sì lọ sí Al-Jahnna. Ó sì pa á láṣẹ fún wa láti mú ara wa bá Ànábì àyànfẹ́ Rẹ̀ ‘sollalāhu ta’alá ‘alaihi wa sallam’ mú kí a lè rí gbogbo àwọn ìbùkún tí kò lópin, ìgbádùn àìlópin àti àìlópin nínú Párádísè, àti oore-ọ̀fẹ́ àti ìfẹ́ Rẹ̀. Nítorí náà, ìbùkún Allāhu hàn kedere bí oòrùn. Awọn oore ti o wa lati ọdọ awọn ẹlomiran, ni otitọ, lati ọdọ Rẹ wa. Oun, lẹẹkansi, ni Ẹniti o mu ki awọn miiran ṣe agbedemeji ti o si funni ni ifẹ, agbara ati agbara lati ṣe awọn ojurere. Fun idi eyi, Oun nigbagbogbo ni Ẹniti o rán gbogbo ibukun ti o mbọ nipasẹ gbogbo ibi ati gbogbo eniyan. Lati reti oore lati ọdọ enikeni ayafi Oun dabi bibeere nkankan lọwọ alabojuto tabi bibeere aanu lọwọ awọn talaka. Awọn alaimọ ati awọn ti o kọ ẹkọ, ati awọn blockheads gẹgẹbi awọn

(3) Imâm-i Rabbani kú ni 1034 [1624 AD].

ọlọgbọn ati awọn ti o ni itara mọ pe ohun ti a sọ nibi jẹ ẹtọ ati si aaye, fun, ohun gbogbo ti a sọ jẹ awọn otitọ ti o han gbangba. Ko ṣe pataki paapaa lati ronu wọn lori.

Eni to ba n se ore obukata si ka dupe pelu ka ponle. Fun idi eyi, awa eyan naa bukata si ka ma se idupe ore si olohun oba Allahu ta-ala. Yi o je ai mo ore tori wipe ojuse ni ka dupe . Amo adamo awon eniyan ni pe won le, pelu wipe won si ma n gbagbe, ati wipe won ma n se asise lopo-lopo ni eyi ti o kin jekan le ma se idupe. Olrunoba Allah ta-ala ni o ni bibe ai ni pekun. Ti kosi ki n se asise, ti to bi ni ti olohun, Kosi afiwe tabi afijo kan kan ti eniyan le ni bi olohun. Se awa eniyan le se idupe fun olohun gegebi o se to? Awon opolopo nkan ti awa eyan rip e orewa ta si feran sugbon Olohun ko fe won tori pe o mo pe ikan ibi ni awon kini bayi. Bee si tun ni awon inkan miran ti awa le babara ti olohun kosi ni fe. Fun idi yi awa eyan pelu emi wa kole mo oun ti o le yo olohun ninu tabi ta le fi dupe fun olohun oba Allahu ta-ala. Ayafi ti olohun oba ba fi han wa oun a le fi dupe fun, awon ona ti a fin dupe fun olohun le je oro ipalara.

Awon ona ti a n gba fi emi imore han si olohun oba Allah ta-ala pelu okan, ahon, ati ara ti wa ni ila ka le gegebi olohun oba Allah ta-ala ati ojise nla anobi Muhammed ki ike ati ola olohun ko ma ba' se safihan. Ise idupe ti olohun oba Allah fe ni won pe ni Islam. Awa yi o ma dupe pelu ite le oju pon naa Ojise nla Anobi Muhammed. Allahu ta-ala ko ni ife si awon eya idupe miran to ba yato si iru eyi, tori wipe opolopo nkan ti awa eniyan ma n ri ni ewa ni islamu dinamo.

Nítorí náà, ní ìdúpẹ́ fún Allāhu, àwọn ènìyàn tí wọ́n ní ìmọ̀ràn gbọ́dọ̀ yí ara wọn padà sí Hadrat Muhammad ''alaihis-salâm'. Ọna rẹ ni a npe ni **Islam**. Eniyan ti o tẹle Muhammad ''alaihissalâm' ni a npe ni a **Musulumi**. Dupẹ lọwọ Allāhu ta'âlâ, iyẹn ni, titọ Muhammad ''alaihis-salām', ni a npe ni **'ibâda** (ijosin). Awọn ẹkọ Islam jẹ apakan meji: ẹsin ati ijinle sayensi.

1) Awọn ẹkọ ti o gbọdọ gbagbọ pẹlu ọkan ni wan pe ni **Usul-i-din** tabi awọn ẹkọ ti **igbagbọ**. Ni soki, **igbagbọ** tumo si lati gba awon ilana mefa ti Muhammad ''alaihis-salâm' ko ni igbagbo ati lati gba Islam ati lati yago fun sisọ ati lilo awọn ami aigbagbọ. Gbogbo Musulumi ni lati kọ awọn ami aigbagbọ (kufr) ati yago fun lilo wọn. Eni ti o ni îmân ni a n pe ni a **Musulumi**.

2) Awon eko ijosin ti a le fi ara pelu okan se ati awon ti ko se fi ara pelu okan se. Awon eko ti a le fi ara se ni won pe ni Farz, awon ti asi gbudo jina si ni wan pe ni Haram. Awon eko yi ni won pe ni **Furu-i-din** tabi **Ahkam-i-islamiyya** tabi **Awọn ẹkọ Islam**.

[Lati sọ awọn **Kalima-i-tawhîd**, ati lati gbagbọ otitọ ti o sọ, jẹ pataki ni ibẹrẹ fun gbogbo eniyan lati ṣe. Kalima-i-tawhîd ni: "**La ilaha il-l-Allah Muhammadun Rasulullah**," ó sì túmọ́ sí: "Ọlọ́run wà, Ó sì jẹ́ Ọ̀kan ṣoṣo. Muhammad 'alaihis-salām' ni Anabi Rẹ." Láti gba òtítọ́ yìí gbọ́ túmọ̀ sí "ní ìmân," àti láti "di Mùsùlùmí." Ẹni tí ó bá ní àníyàn ni a ń pè ní '**Onigbagbo**(Onígbàgbọ́)' àti 'a **Musulumi**'. Îmân ní láti máa bá a nìṣó. Nitorinaa, o jẹ dandan lati yago fun ṣiṣe awọn iṣe ti o fa aigbagbọ ati lilo awọn nkan ti o ṣe afihan aigbagbọ (kufr).

Al-Qur'an al-Kerim oun ni oro olohun Allah ta-ala. Allāhu fi Ọ̀rọ̀ Rẹ̀ ránṣẹ́ sí Muhammad ''alaihis-salām' gẹ́gẹ́ bí ọ̀rọ̀ kan nípasẹ̀ áńgẹ́lì kan tí orúkọ rẹ̀ ń jẹ́ Jebrāîl (Gabriel) ''alaihis-salâm'. Awọn ọrọ ti a lo ninu Kuran al-kerîm wa ni ede Larubawa. Ṣùgbọ́n Allāhu ti ṣètò wọn lẹ́gbẹ̀ẹ́. Àwọn ọ̀rọ̀ inú al-Ḳur'ān alkerīm sọ̀kalẹ̀ ní âyats, ìyẹn àwọn lẹ́tà àti ọ̀rọ̀ tí Allāhu ta'ala ṣètò lẹ́gbẹ̀ẹ́. Awọn itumọ ti awọn lẹta ati awọn ọrọ wọnyi gbe Kalam-i-ilahî (Ọrọ Allāhu ta'âlâ). Awọn lẹta ati awọn ọrọ wọnyi (ni apapọ,) ni a npe ni **Kuran Mimọ**. Awọn itumọ ti o gbe Kalam-i-ilahî ni Kuran al-kerrim pẹlu. Apa yii ti Al-Qur'an al-keryim, ie Kalam-i-ilahî, kii ṣe ẹda. Ó jẹ́ ayérayé àti ayérayé, gẹ́gẹ́ bí àwọn ànímọ́ Allāhu t'ókù. Lọ́dọ̀dun Jebrāîl ''alaihissalām' máa ń bẹ Ò̀jíṣẹ́ Ọlọ́run wò, yóò sì máa ka (àwọn ayátì) al-Ḳur'ān al-Kírím tí wọ́n sọ̀kalẹ̀ tẹ́lẹ̀, gẹ́gẹ́ bí wọ́n ṣe wà nínú ìwé Lawh-i-mahfudh,[4] ati Anabi wa alabukun yoo tun leyin Olori. Nigba ti Ẹniti o dara ju ninu Ọmọ-enia fẹ lati bu ọla fun Ọla pẹlu ibukun rẹ wíwà, áńgẹ́lì tó níye lórí jù lọ bẹ̀ ẹ́ wò lẹ́ẹ̀mejì, ó tún gbogbo Kùránì al-kérímù sọ. Ànábì wa alábùkún-fún àti ọ̀pọ̀lọpọ̀ àwọn Sahāba ti kọ al-Ḳur'ān al-kerīm sórí ní gbogbo rẹ̀. Ni ọdun ti Olufẹ Allāhu ta'ala fi ẹ̀dá rẹ̀ tí ó fi ẹ̀dá rẹ̀ bọ̀wọ̀ fún, Abu Bakr as-Siddiq, ẹni àkọ́kọ́ Khalifa ti Ò̀jíṣẹ́ Ọlọ́hun, kó àwọn Sahabī tí wọ́n ti kọ́ Al-Ḳur'ani lọ́kàn àti àwọn tí wọ́n ti kẹ́kọ̀ọ́ al-Ḳur'ān jọ. awọn ẹya ti a kọ, ṣeto igbimọ ad-hoc kan, ti o si ṣe aṣeyọri ọrọ kikọ ti gbogbo Kuran. Nípa bẹ́ẹ̀, ìwé ọ̀run kan tí a ń pè ní **Mushaf**, i.e. ẹda kikọ (tabi titẹ) ti Kuran al-kerîm. Ẹgbẹ̀rún mẹ́tàlélọ́gbọ̀n (33,000) àwọn Sahabíì kóra jọ, wọ́n sì dé ìfohùnṣọ̀kan kan pé ọ̀kọ̀ọ̀kan lẹ́tà Musahaf tó wà níbẹ̀ wà ní ibi tó tọ́ àti ìpilẹ̀ṣẹ̀.

(4) Jọwọ wo awọn ọgbọn-kẹfa ipin ti awọn kẹta fascicle ti **Ayo Ailopin** [**Endless Bliss**].

Awọn ọrọ Muhammad ‘’alaihis-salâm’ ni a pe **hadisi-ṣerif**s. hadisi-i-sherrifs tí ìtumọ̀ wọn jẹ́ ìmísí láti ọ̀dọ̀ Allāhu ta’alá bó tilẹ̀ jẹ́ pé Muhammad ‘’alaihis-salām’ ló sọ wọ́n.**hadisi-i-qudsis**. Awọn iwe hadisi-isherîf pupọ lo wa.**Bukhari** ati **Musulumi** jẹ awọn ti a mọ julọ julọ. Ninu awọn aṣẹ Allāhu, awọn ẹkọ ti o paṣẹ igbagbọ ni a npe ni **igbagbọ**, Awọn ti o gbọdọ ṣe ni a npe ni farz, ati awọn idinamọ ni a npe ni **harâm**. Farzes ati harâms, ni apapọ, ni a npe ni**Ahkam-i-Islamiyya**. Eni ti o ba sẹ ani ọkan ninu awọn ẹkọ Islam ni a npe ni a **alaigbagbọ** (alaigbagbo).

Inkan elekeji ti eyan gbudo se ni wipe a fo mo emi re. Ti a ba n so “emi” inkan meji laa gbo ye, baashi eran to n be ni igba- aya wa ti gbogbo eyan mo si “emi” to si jasi wipe Eranko naa niru emi yi. Elekeji ti n se emi ti ko se foju ri ti si n gbe ni ninu emi ara. Emi naa ni eleyi n se. Owun ni emi ti won ma n soro nipa ninu awon iwe esin. Owun tun ni emi ti awon eko esin n gbe ninu ara. Emi yi naa ni ma n ko fun ara ti sit un ma n gba awon nkan gbo. Emi eni ti ma n gbagbo mo kan-ga kan-ga, emi ti eni ti ma n ko si dooti, osi ti ku. Oju se wa ni ki a sapa bi emi yi se wa ni mimo. Ki a duni mo ijosin irun kiki, ki a wi gbolohun afroriji ti n se Istigfar, e ma n fo okan mo. Mi ma da ese haram ma n ko idooti ba okan. Ojise nla ti ike olhun koma ba so bayi wipe,**“Ki a ma so gbolohun aforiji lopo-lopo tori wipe Allahu ta-ala ma n da ibobo awon eni ti n wi gbolohun yi, yi o si le ailera oun aburu ji na si wan. O tun ma n fi Ariziki ranse si won lati ibi ti won o lero”**. Istigfar, ni wipe mima wi gbolohun Aforiji ti n se ‘**Astagfirla’** Gbigba adua yi si n be fun awon musulumi, eni ti ba n se ituba tokan-tokan ti tu n ronu si awon itunmo re. Adura eni ti oni okan li le ko ni je itweogba lo do Allahu ta-ala. Okan eni ti n so adura lemeta, tit un kirun wakati marun lojumo yi o ma soro. Adura ti a ba fi enu wi ti okan wa naa ko si wi, ko ni iwulo.

Awon eko esin islam ti wa fun kika ninu awon atejade iwe ojogbon **Ahli as-sunnat** omowe. Awon ayat-i-kerim pelu hadisi-i-sheriff ati itunmo ni wan pe ni **nass**, lara awon imo igbagbo ti awon ojogbon Ahl-sunnah ti ko. Eni to ba lodi si ikan ninu awon eko yi ti di kefiri (alaigbagbo). Yi o ma je **munafiki** to ba n se aigbagbo ni koro. Yi **Zindiq** ti ba n wo iwa alaigbagbo ni koro tit un sebi musulumi to gbiyanju ati si awon musulumi miran lona. Sibesibe, aigbagbo latari asi gbo nass ti itunmo re dajuru ki n so eni di kefiri. Sugbon iyapa kuro ninu ilana Ahl-sunnah oun to ni si Ina. Latari igbagbo ti o ni si Nass ti itunmo re ko daru, iru enibayi ko ni gbe inu ina fun igba pipe, ti yi o fi dara po mo awon ara Al-jannah. Irufe awon

eniyan bayi ni wan pe ni **oni bid'at** tabi **oni dalalat**. Ẹgbẹ mejilelaadọrin ti dalálat wa. Kò sí ìkankan nínú àwọn iṣẹ́ ìsìn tàbí ojúrere tàbí iṣẹ́ ìsìn fún ẹ̀dá ènìyàn tí àwọn ènìyàn wọ̀nyí ṣe tàbí àwọn aláìgbàgbọ́ tàbí àwọn aláìgbàgbọ́ tí a kò gbọ́dọ̀ jẹ́ ìtẹ́wọ́gbà (Allāhu ta'âlâ); ise oloore won ko ni wulo ni ijo igbe n de. Awọn Musulumi to ni igbagbo tooto ni won pe ni **Ahli as-sunnat wa-l-jamâ'at** tabi **Sunni** Musulumi. Awọn Musulumi Sunnî ti pin si awọn ẹgbẹ-ẹgbẹ mẹrin (ti o tọ) ni ṣiṣe awọn iṣẹ ijọsin wọn. Wọ́n ń wo ara wọn gẹ́gẹ́ bí àwọn Mùsùlùmí nínú (ẹgbẹ́ ẹ̀rí pàtàkì tí a ń pè ní) Ahl as-sunnat, wọ́n sì níṣẹ́ẹ́ ara wọn.[5] Ẹniti ko ba si ninu ọkan ninu awọn ẹgbẹ mẹrin wọnyi (Madhhabs) kii ṣe Musulumi Sunni. Wipe eniyan ti kii ṣe Musulumi Sunni jẹ kafir tabi onimu bid'at ni a kọ sinu awọn lẹta Hadrat Imâm Rabbânî ti kọ, paapaa ninu lẹta ọgọrin ati mẹrindilọgbọn ti iwọn akọkọ (ti iṣẹ nla rẹ).**Maktubât**), bakannaa ninu **Tahtawis** asọye si iwe ẹtọ **Durr-ul-mukhtâr**, ninu awọn oniwe-ori ẹtọ **Zebayikh**, ati ninu **al-Besair li-munkir-it-tawassul-i-bi-ahl-il-maqâbir**, pẹlu awọn iwe aṣẹ ati awọn ọrọ-ẹri. Awọn iwe mejeeji wa ni ede Larubawa. A kọ igbehin ni India ati ti a tẹ ni 1395 [1975 AD]. Hakîkat Kitâbevi ni Istanbul, Tọki, ṣe atunṣe iwe naa nipasẹ ilana aiṣedeede ni ọpọlọpọ igba ni Istanbul.

Ti a ba ri enikeni ninu awon Madhab mere-rin ti o ba se asise tabi o da ise to si tuba, olohun oba se tan ati foriji. Ti o ba tun toro aforiji ese olohun oba Allah ta-ala yi o foriji yi o si tun ri wipe ko ni wo inu ina ti o ba wu so. Sibesibe to ba sit un wu, ole fi iya je sugbon yi o pada siju aanu wo. Amos sha awon **kefiri** ti o nigba gbo ninu awon iroyin olohun ko ni aanu olohun, inu ina ni wan yi o si wa fun gbere.

Iran kefiri meji lowa: Kefiri ti o ni iwe orun, ati eyi tio ni iwe ati orun. Ti eyan ti abi si inu islam ba gbe islam ju sile iru wan la n pe ni **'murtadd'**(atẹ̀yìnwá, apẹ̀yìndà). Ibn' bidîn 'rahimahullâhu ta'âlâ' so bayi wipe bi oun se n doju ko awon eni ti Nikkah (adehun igbeyawo Islam) won n di ewo lataari wipe won se kefiri to fo ju han. Awon eyan ti n beni inu egbe ti gbogbo musulumi pin si ti n se 72, ti won si ti so igbagbo won nu si orisirisi igbagbo imiran bi awon Mulhids, Zindiqs, Buddhists ati Druzes awon iyi nii kefiri ti ko ni iwe orun. Awon communists ati freemasons naa je awon kefiri ti ko ni iwe orun. Awon Kristiani pelu jew ti wan ni igbagbo si iwe orun bi **Taurah** ati Inji ti n se **Bibeli,** ko to di wipe awon iwe yi di oun wa n tun se, awon kerfir to ni iwe

(5) Awọn ẹgbẹ mẹrin wọnyi (tabi Madhhabs) ni: 1– Hanafi Madhhab; 2– Madhhab Shâfi'î; 3– Madhhab Malilik; ati 4 – Hanbalî Madhhab naa..

orun ni awon eleyi. Ti won ba so eda olohun kan kan di Oba ti won sin won ti di **Mushrirki**. Allâhu ta'âlâ's ni awon iyi kan ti n je **Sifât-i-thubûtiyya** ati **Sifât-i-dhâtiyya**. **Awon yi ni atun le pe ni A (ulûhiyyat)**.

Ti kefiri to ni iwe orun tabi ti o ni iwe orun ba fi le ju owo, ju ese ka le fun Oba Allah ta-ala, yi o mori bo ninu iya ina. Yi o si di musulumi to mo kanga ti o le se. Amo o gbudo je Al-sunnah. Lati di musulumi l-sunnah, oti gbudo ko, kosi ka awon iwe ti ojogbon Al-sunnah ka nipa esin, to si gbudo mu awon eko inu iwe yi lo. Ni aiye yi, ohan ninu, oro ati ise eyan eni to ba je musulumi, lai si iruju osi tun han ni igba ti eniyan ba n poka iku to ba jade laye pelu Iman. Ti musulumi ba tuba awon ese re siwaju ko to ku, aforiji olohun yi o ba, yi o si di musulumi alailese. Won se ni alaye ninu iwe ti akole re n je **Igbagbo ati Islam** pelu iwe ti akole re n je origun mefe-fa **Ayo Ailopin [Endless Bliss]**, oun ti ituuba n je ati baa ti n se.]

IMAN ATI ISLAM

Ninu iwe yi, **I'tiqâd-nâma**, hadisi-i-sherrif ti Anabi 'soll-Allāhu ta'âlâ 'alaihi wa sallam' nipa imân ati Islam yoo jẹ alaye. Mo nireti pe, nipa ibukun hadisi-i-sherif yi, igbagbọ awọn Musulumi yoo jẹ pipe, ati nipa bẹẹ wọn yoo ni igbala ati idunnu. Mo sì tún ń retí pé yíò jẹ́ kí èmi, Khalid, ẹni tí ẹ̀ṣẹ̀ rẹ̀ pọ̀ tó, láti rí ìgbàlà. Ki Olohun, eni ti mo ni igbagbo rere ninu re pe Oun ko nilo nkankan ati pe oore ati ibukun Re po pupo, ati eni ti o se aanu awon eru Re, ki o dariji Khālid talaka yii, ti igi re kere pupo, ti okan si dudu, fun ọrọ rẹ ti ko yẹ, ki o si gba awọn iṣẹ isin rẹ ti o ni abawọn. Ki O le daabo bo wa lowo aburu awon etan, Sàtánì eke [ati pe ki a maa tan wa je pelu iro, oro iro ati iwe awon ota Islam] ki o si mu inu wa dun! Oun ni Alaaanu Julọ fun awọn alaaanu ati Oninurere julọ ninu awọn oninurere.

Awon ojogbon esin je ko ye wa wipe gbogbo **mukallaf** Muslumi lokurin ati lobirin ti wan ti ballagah bukata si ki won ni imo ko si gbagbo ninu as-Sifat adh-Dhatiyya[6] pelu as-Sifât ath-Thubûtiyya[7] oba Allâhu

(6) Allahu ta-ala ni oun mefa kan ti wan pe ni **As-Sifât adh-Dhâtiyya; al-Wujud**, mimabe; **al-Qidam,** ti ko si ibere, **al-Baqa**; alailopin ti ko si ni tan ti ti aiye. **Al-Wahdaniyya**, alaini-afiwe tabi afijo; **al-Mukhahalafatuli-i-hawadith**, ko fi inkan kan jo eda eniyan; **al- Qiyâmu bi nafsihi**, eni ti o n da nkan se lai si iranlowo. Kosi eda kan-kan to ni oun mefe-fa yi tabi oun to jo awon inkan mefe-fa yi. Ti oba Allahu ta-ala nikan ni n se. AWon ojogbon miran ni wipe al-Mukhâlafatu li-l-hawâdith ati al-Wahdâniyya bakan naa ni pelu wipe marun ni as-Sifât adh-Dhâtiyya.

(7) Ewo abala 6, 19 ati 33 .

ta'âlâ dada. Eyi pon dandan fun gbogbo wa. Kosi awi jare ninu aimo; ese ni. Khâlid ibn Ahmad al-Baghdâdî ko si inu iwe yi ti kin se ti igberaga ati griman ka yi sugbon nipase iranti fun omo eniyan. Ki olohun oba yo nu si Khalid[8] pelu agbara re pelu ojise nla Ki ike ati ola olohun koma ba! Amin.

Gbogbo ohun ti o yato si Allāhu ni a npe ni **ma-siwâ** tabi 'âlam (ẹ̀dá, àgbáyé), tí a ń pè ní "**iseda**" bayi. Gbogbo ẹda ko si. Allāhu Ta'alá ni Ẹni tí ó ní dá gbogbo wọn. Gbogbo wọn ni **mumkin** (ti o le wa sinu aye jade ti aisi-aye) ati **hadisi** (eyi ti o wa lati inu asan); èyíinì ni pé, wọ́n lè wà nígbà tí wọn kò sí, tí wọ́n sì wà nígbà tí wọn kò sí. hadisi-i-sherrif, **'Allāhu wà, kò sí ohun mìíràn tí ó wà,'** fihan pe eyi jẹ otitọ.

Ẹrí míràn ti fin hàn wípe hadisi ni gbogbo agbayé ati àwọn nkán inú e ni wípe àwọn eda aiye ma n yi pada lakoko kan si ikeji, nkan to ba si n je qadim (laisi ibẹrẹ) ko ni ayipada kan-kan. Allahu ta-ala ati àwọn iroyin re si je qadim ko si kin yípadà[9]. Ayípadà ti n baa won nkan ki n se ailopin ti igba kan. Won ye o ni ibere ati ki won ni isemi latara awon nkan ti koni isemi.

Ẹrí eleketa ti n fi idí ọrọ múlẹ wípé gbogbo aiyé bose to bi to, ose se ko jade ni igba ti kosi n kan-kan, gẹgẹbi àwọn eda aiye se je hadisi ti àwọn na si jade si aiye latara aisi n kan-kan. Iru àwọn eniysn meji kan wa; **mumkin** ati **Wajib**.[10] Ti o ba si wipe numkin nìkan lo wa laye tabi ko se wipe Wajib al-wujud ko si laye, inkan-kan ko ba ma si ni aiye yi[11]. Fun idi eyi mumkin ko ba ti ma wa ni isemi Tabi mi ma da se isemi. Ti ko ba si àwọn agbara kan to so di isemi. Eyan kan kan ko ni je isemi. Nigab

(8) Khalid-i-bagdadi pa ipo da ni ilu Damascus ni 1247 [1826 AD].

(9) Sibẹsibẹ, ni Agbaye ipo awọn oludoti yipada ni awọn iṣẹlẹ ti ara. Ninu awọn aati kẹmika, pataki tabi igbekalẹ awọn nkan yipada. A rii awọn nkan tabi awọn oludoti dẹkun lati wa ati yipada si awọn nkan miiran. Loni, ninu awọn iyipada atomiki ati awọn aati iparun, eyiti a ti ṣe awari laipẹ, ọrọ naa tabi ipin, paapaa, dẹkun lati wa o si yipada si agbara.

(10) 'Wujûd' tumo si 'aye, jije.' Orisiirisii aye wa. Ohun akọkọ ni **Wâjib al-wujûd**, Awọn Pataki Aye. O nigbagbogbo wa. E ma ko tin pọ́n pọ́n gbede, mọjanwẹ E ma na doalọtena tintin to sọgodo madopodo. Allāhu Ta'alá nìkan ni Wâjib alwujûd. Ekeji ni **muthani' al-wujûd**, eyi ti ko le tẹlẹ. Kò yẹ kí ó wà láé. Irú bẹ́ẹ̀ ni sharik al-Bârî' (alábàáṣiṣẹ́pọ̀ Allāhu ta'âlâ). Òrìṣà mìíràn tí ó jẹ́ alábàákẹ́gbẹ́ pèlú Allāhu tàbí àfarawé Rẹ̀ kò lè sí láéláé. Ẹkẹta ni**ṣee ṣe al-wujud**, ti o le tabi ko le tẹlẹ. Bakanna ni agbaye, gbogbo ẹda laisi iyatọ eyikeyi. Idakeji wujud ni '**adamu** (aisi-aye). Gbogbo ẹ̀dá wà ní 'Adamu, wọn kò sí, kí wọ́n tó di wíwà.

(11) Fun, o jẹ iyipada, iṣẹlẹ kan, lati wa si aye lati inu ainisi, ati, gẹgẹbi imọ wa ninu fisiksi, ki iyipada lati waye ninu nkan kan, nkan naa ni lati ṣiṣẹ lori nipasẹ agbara ita. , orisun ti o ni lati ṣaju nkan naa.

ti eyan kan-kan o to da ara re, ko si agbara fun ko da àwọn inkan miran bakana, oun to da àwọn eyan gbudo je Wajib al-wujud. Isemi aiye fi han wipe won da lati ibi aije n kan-kan. Oba Pataki to da iran eyan, pelu aiye nikan loni isemi dan-dan lai se pe oje hadisi tabi iran eyan ṣugbọn to si n be ti ti ailopin. Wajib al-wujud tunmo si isemi ti ko gbe ara ile nkan-kan ti n fin se isemi, tabi ti ko si inkan ti o daa ju ara re lo. Ti ki baa se bayi ni, asi jasi wipe oun naa ba wa lara àwọn nkan ti won da nipase isemi miran. Eyi si lodi si oun ta se alaye siwaju. Ni ede Persia, **'Khuda'** (ti a lo gẹgẹbi Orukọ fun Allah) tunmo si Oun to n be ki bibe to ma be.

A rii wipe ipele-ipele ni isemi wa ti àwọn oni mo science naa se awari àwọn ofin ipele yi lodo- dun. Oba to da àwọn ipele eyan yi gbudo je oba ti n semi aiye-raye **(Hayy)**, oba oni imo koko (**Alim**), Oba ti otobi **(Qadir**), Oba olu seyi owu (Murid), oba ti n gbo gbogbo inkan (**Sami**), Oba ti n ri gbogbo inkan (**Basir**) Oba ti oro gbogbo wa lowo re **(Mutakalim)** ati oba a deda (**Khaliq**)[12]. Fun wipe àwọn ipenija ti ma n de ba eda miran bi aisan, iku, arun, ifoju, aigbaranko gbudo wa ninu eya ami ti a fin pe olohun tori wipewan ko seyin imo olorun to n pa irufe àwọn eniyan bayi mo to si n so won kuro lowo aburu[13]

Pẹlupẹlu, a rii awọn abuda ti o wa loke ti pipe paapaa ninu awọn ẹda. O ti da wọn ninu awọn ẹda Rẹ. Ti awọn abuda wọnyi ko ba si ninu Rẹ, bawo ni yoo ṣe da wọn ninu awọn ẹda Rẹ, ati pe awọn ẹda Rẹ yoo ga ju Un lọ.

A tún gbọ́dọ̀ fi kún un pé ó yẹ kí Ẹlẹ́dàá gbogbo ayé àwọn ẹ̀dá yìí ní gbogbo ànímọ́ pípé àti ipò gíga, kò sì sí ìkankan nínú àwọn ànímọ́ àìpé, nítorí pé, ẹnì kan tí ó ní àbùkù kò lè dá.

Leyin awon eri to se ronu si yi, atun ri ni inu awon ayat al-quran pelu awon hadisii-i-sheriff wipe Allahu ta-ala ni agbara lori perfection, kosi

(12) Awon eyi ni sifat ath-Thubitiyya meje-jo ti Allahu ta-ala.

(13) Gbogbo ẹda, lati atomu si awọn irawọ, ni a ti ṣẹda pẹlu awọn iṣiro ati awọn ofin. Iduroṣinṣin ninu awọn ofin ti a mọ ti fisiksi, kemistri, astronomie ati isedale jẹ idamu ọkan eniyan. Paapaa Darwin ni lati sọ pe nigba ti o ronu ti aṣẹ ati elegewa ninu eto oju, o lero bi ẹni pe yoo ya were. Afẹfẹ jẹ adalu nitrogen (78%), atẹgun (21%), ati awọn gaasi ọlọla (inert) (1%). O ti wa ni a adalu, ko kan yellow. Ti atẹgun naa ba ju 21 ogorun lọ, yoo sun ẹdọforo wa. Ti o ba kere ju 21 ogorun kii yoo ni anfani lati sun awọn eroja ti o wa ninu ẹjẹ. Kò ní ṣeeṣe fun eniyan ati ẹranko lati gbe. Iwọn ogorun yii, 21, ko yipada, nibikibi, paapaa lakoko ojo. Ati eyi, ni ọna rẹ, jẹ ibukun nla kan. Kíkọ́ ojú jẹ́ nǹkan kan lásán nígbà tí a bá fi wé ohun àgbàyanu yìí. Ṣe o ṣee ṣe pe Ẹniti o ti ṣẹda gbogbo awọn ofin, awọn iṣiro elege ati awọn agbekalẹ ti a kọ bi imọ-jinlẹ jẹ abawọn bi?

iyanda fun wa la ti si iye meji, tori ise iye meji ma n sun iyan mo kefiri. **As-Sifât ath-Thubûtiyya** ni oruko awon ami ijuwe meje-jo. Allahu ta-ala ni awon ami meje-jo yi. Kosi si nkan to yinge ninu oruko, tabi ise olohun. **Sifâtadh-Dhâtiyya** ati **Sifât-adh-Dhâtiyya** ni **awon ami ijuwe Ulûhiyyat** (olorunoba). Enikeni to ba gba wipe eda olohun kan-kan ni ikan ninu awọn ami meje-jo yi ti di **mushriki** (alasepo).

PATAKI ESIN ISLAM

Pelu aduroti àti àti lẹyìn Allah ta'ala ti o pawa mo to si n ṣe ọrẹ ọfẹ fun wa, ko fi ìgbà Kankan sinmi, leyin naa la m se àlàyé oro ti anobi ti ike ati ola olohun ko ma ba.

Olórí wa ti n se Hadrat 'Umar ibn al-Khattâb radiya Allâhu ta'âlâ 'anh, je gboogi oludari awon musulumi, ikan ninu awon olutele anobi ti ike ati ola olohun ko ma ba, so oro otito pataki kan wipe:

"Ijo kàn n be ti di e ninu awa sahaba wa pẹlu anọbi ki ike ati ola olohun ko m ba. Ni ojo yi naa, alubarika wa ni inu wakati asiko naa de bi pe, ko si eni to le gbe iru asiko naa mo laye. Ni ojo yii awa ninu awon to ni iyanda lati wa pelu anobi ti ike ati ola olohun ko ma ba, ti a si n ri idunnu ninu irewa oju re to sin se ounje emi ati inu dun fun okan.Ni ibi ti ọjọ yìí Pataki de, o dabi ki malaika Jibreel ki ike olohun ko ma ba sokale ni aworan omo eyan, ka gbo oun enu re ka si tun le ri eko oun imo ti o se omo eyan ni annfani la tie nu oji se olohun naa ti ike ati ola olohun be fun?

"Ni wákàtí naa, arakunrin kan rin sunmo wa gege bii ibuyo osupa, Aso re funfun, erun ori se si dudu daada. Ko si si apere tabi ami arin irin ajo lara re, Ko si enikankan ninu a to fi mo anobi ti ike ati lohun ko ma ba. to da arakunrin yi mo, Ko jo ẹni ti a damo tabi ri ni ibi kan kan ri, Ojoko si aarin wa to si fi igbe kan egbe pelu Anobi Salla lahu ala hi wa sallam" Eni yii ti o yo si wa ni aworan eyan ni Malaika Jibreel, ijoko re ko bá ẹkọ islam mu. Èyí n toka si eko Pataki wipe; Ojuti o ri aye ninu imo ati eko esin islam, malaika jibreel fi n han si awon sahaba wípé imo latari eko ati ibeere la fi n Islam, eda bukata si ki won beere lowo awon onimimo lai si itiju, nipa oro esin tabi nipa ise ojuse si Olohun Oba Allah ta-ala.

"Eni yi si bẹrẹ si waju anobi pelu owo re ni orunkun anobi ti ike ati ola olohun ko ma ba, osi beere lowo anobi wipe **'Ire ojise olohun, so fún mi kini esin Islam ati wipe bawo la se n je musulumi?.'**"

Ìtunmò oro ti n je Islam ni Ijuwo ju ese kale. Rasûlullah ‘sall-Allâhu ta’âlâ ’alaihi wa sallam’ se alaye si waju pe islam ni akojo awon opo marun ti n be ninu esin Islam ti won si n se:

1. Rasûlullah ‘sall-Allâhu ta’âlâ ’alaihi wa sallam’ wipe akoko ninu opo marunn yi ni oro ijeri **Kalimat ashshahâda**”; ti n se “**Esh’hadu an lâ ilâha il-l-Allahwa esh’hadu anna Muhammadan ’abdûhu wa rasûluh**.” Eyi je dan dan fun eni to ba ti balagah ko wi lati okan wa” **lori ile tabi lori ni sanma, ko si eniti ijasin to si ju oba Allahu ta-ala lo**. Owun ni Wajin ul-wudud. Gbogbo ajulon ni kun si ara e. Ko si si abawon kan kan lara e. Oun nikan si ni n je ALLAH”. Ati wipe igbagbo ninu eleyi gbudo wa lati okan. Ati wipe eyan gbudo wi ko si gba tokan tokan wipe “ Eni to fi n la ponle julo, to ni awo ewúro dundun, oju fúnfún, eyinju dudu pelu irun oju dudu, to si ni Atari to fe pelu iyi, ti fi n ni iwa toda pelu irele, ti ojiji re ko han ni ile n le, ti won bi si ilu mecca to si n se eya larubawa ti oruko re si n je **Muhammad ibn’ Abdullah, eru oba Allah (Rasul)**. Ti oruko iya re si n je Hadrat Amina bint Wahab. Won bi anobi si ilu meccda ni ojo aje,ojo ogun inu osu keerin odun 571. Nigba ti o pe omo 40 ni odun ti n je odun bi, won so di mi mo fun wipe oti di anobi ti o si bere si n pe awoneyan si inu islam fun odidi odun 13 ni ilu mecca leyin naa lo fi mecca sile lo ilu medina lori ase olohun oba Allahu ta-ala. Ilu medina ni islam ti bere si n tan kakiri agbalan la aiye. Leyin odun mewa si irin ajo si medina, ojise olohun yi fi aiye si le ni ojo ti n se ede ojo aje, ojo kejila, Rabi-ul awwal (july) odun 632[14]

2. Iyi ti n se elekeji ninu opo marun islam ni mi ma gbe **irun duro** (kiki irun oran yan) lema run **lojumo**, pipe, awon majemu to so mo nigba

(14) Gẹgẹbi awọn onimọ-itan, Anabi wọ iho apata ni Oke Sawr si ọna aṣalẹ ni Ọjọbọ, ọjọ 27th ti Safar, 622 AD, ni akoko ijade rẹ lati al-Mekkat al-Mukarrama si al-Madîna-tal-Munawwara. O kuro ni iho apata ni alẹ ọjọ Aarọ o si wọ Qubâ, idamẹrin nitosi Medîna, ni ọjọ Mọndee, ọjọ 8th ti Rabi’ul-awwal (20th Oṣu Kẹsan ninu kalẹnda Gregorian ati ọjọ keje Oṣu Kẹsan ni kalẹnda Julian. Ọjọ ayọ yii di ibẹrẹ ti hijrî (Hegiral) Musulumi - Kalẹnda Shemsî (oorun). Ibẹrẹ kalẹnda Hijrî Shemsî ti awọn Shi’ites gba ni oṣu mẹfa ṣaaju eyi. Iyẹn ni, ajọdun Nawruz ti awọn alaigbagbọ Mejûsî (awọn olujọsin ina) bẹrẹ ni Oṣu Kẹta Ọjọ 20. Ni Ọjọbọ, nigbati gbogbo awọn aaye ti o wa ni agbaye ni ọsan ati oru ni gigun, o duro ni Qubâ o si kuro ni idamẹrin ni ọjọ Jimọ, o wọ Medina ni ọjọ kanna. Ibẹrẹ oṣu Muharram ni ọdun kanna (Ọjọ Jimọ, ọjọ 16th oṣu kẹfa) ni wọn gba bi ibẹrẹ kalẹnda Hijrî Qamarî. Ọjọ tuntun ti ọdun Qamarî (oṣupa) yẹn jẹ ọjọ 16 Oṣu Keje, ọjọ Jimọ. Ọdun Hijrî shemsî ti o ṣe deede pẹlu ọjọ ọdun titun ti Iwọ-oorun eyikeyi jẹ ọdun 622 ṣaaju ọdun tuntun ti Iwọ-oorun yẹn. Àti pé ọdún Ìwọ̀ Oòrùn tí ó bá ọjọ́ ọdún Hijrî shemsî eyikeyii jẹ́ ọdún 621 léyìn ọdún tuntun Hijri shemsî yẹn.

kigba ti a ba fe gbe irun duro. O pon dan dan fun musulumi ki o ki irun mara run yi lo jo ju mo, osi gbudo je ni dede asiko re, ko gbudo ki si wa ju tabi leyin wa asiko ni yi o ki. O buru, ko sit un dara ki musulumi ki irun si wa ju asiko rara. Eyi si ma n je yo latari itele awon calendar ati ila si le awon ailayimokan pelu awon La- madhab; irufe irun bayi ko ni je atewo gba.(Awon La-madhabi ni awon ti won o tele ikan kan ninun awon ojogbo mere-rin inu esin Islam). Iru isi nay ii, ni n ma n fa ki musulumi ki irun zuhuri ati irun irole Asri, ni awon asiko ti ki n se asiko irun ti a n pe ni kehrat. Awon àsìkò ti n se kehrat yii wa ni alaye ninu iwe apa kerin **Idunnu alai lo pin**, ati ninu iwe ti akole re n je **Miftah-ul-jannah.**(15) Irun kiki je ise oran yan ti a gbudo ki pelu pipa awon majemu re mo eleyi to pin si Fard, wajib pelu Sunna, ifi okan tan oba Allahu-ta-ala pelu ki ki ni de de asiko re. Ninu quran ala –ponle julo, irun kiki ni n je Solat. Ki ènìyàn ma gbe irun duro, ki awon malaika ma wa aforiji lo si odo olohun, ki olohun si ma foriji eni pelu afo mo ni n je Irun kiki. Irun kiki bẹrẹ pelu mima gbe orukọ olohun tobi pelu wi wi **Allahu Akbar**,' ti n se **takbirqa tu-l iftitah**.' Pelu ki ka owo meji-ji eni so ke de ibi eti, eyi ti o je ki ka si le lori idodo (fun okunrin). Ti o si pari pelu salama, ti a ma n se pelu wi wo apa otun ati osi lori ijoko ikeyin.

3. Eleketa ninu opo islam ni mi ma san "**Zakat ninu owo eni**." Ìtunmò zakat gan-gan ni afomo, ati rire ewa.' Ninu islam, **zakat** tun mo si itore ninu owo eni ti **ba kojo ni ona halali** to si tun po debi aye kan ti a pe ni 'Nisab.' Ki a fun awon musulumi alai ni gege bi o se wa ninu Quran kerim. Iran eyan meje kan ni o le to si gbígba zakat; orisi zakat merin lowa gege bi awon ojogbon merin ti la ka le; zakat wura ati fadaka, zakat inkan owo, zakat eran oko, to ti to bi dun kan, zakat nkan igbin ti a n yo ni ori ile. Iru zakat ikerin yi ni a n pe ni 'usr.' Awon irufe zakat mete-ta iyoku je si san leyin odun kan ti wo n ba wo nisab .

4. Elekerin ninu awon opo islam ni "**mima gba awe ninu osu Ramadan**" awe ni a n pe ni 'sawm.' Sawm tunmo si idinmo nkan. Ninu islam sawm tunmo si idinamo nkan meta kan ninu osu Ramadan bi olohun oba ta-ala se pa wa la se; iko enu-duro nibi inkan jije, nkan mimu, ati

(15) [1] Jọwọ ka fascicle kẹrin ti Ayo Ailopin [Endless Bliss] fun alaye alaye lori namâz. Ẹ tún wo ìwé tó ní àkọlé rẹ̀ ní **Miftâh-ul-Janna.** Ẹya Gẹ̀ẹsi rẹ wa lati **Hakîkat Kitâbevi**, Istanbul, Tọki.

ibalopo laarin oko ati aya. Osu Ramadan beere ni igab ti a ba ti ri osu tuntun ojo orun. O le ma je ibamu pelu awon ojo calendar geesi.

5. Elekarun ninu awon opo islam ni '**mi ma se irin ajo lo si ilu mecca**.' **Eyi pon dan-dan** fun eni to ba ni agbara ati lo, kori daju wipe o lo ni ekan nigba aye re, pelu ipese kale to pe fun awon ara ile re ti-ti yi o fi pada de. Dan-dan si ni fun won ki won rokiri ka Kaa'ba ki won si tun se waqfa lorin oke Arafat, fun eni ti o ba ni Alafia to pe.

"Nigba ti arakunrin to béèrè ìbéèrè lowo "anobi ki ike ati ola olohun ko ma ba" gbo awon idahun yii, osi wipe, '**yah rasull-allah! Oti wi otito**.' Hadrat Umar 'radiya-allahu anh' wipe awon sahaba ti won n be ni ayika naa si wo pelu iyanu si eni to beere ibeere yii. Eni to n bere ibeere to si n gbiyanju ati mo nkan ti ko ma tele, to wan tun so wipe "otito lo so" to fin tunmo wipe eniyi ti mo idahun si ibeere yii tele.

Eyi to fi n tobi ju ni nínú awon opo mara-run ti a ka kale ni ki eyan wi kalimatu-shahadat, ko si gbagbo ninu itunmo re. Eyi to tele ni mima gbe irun duro. Leyin naa ni mima gba awe ninu osu Ramadan. Leyin naa ni irin ajo losi mecca, ti yiyo zakat si n se ikeyin. Enu ko si wipe gbolohun-Kalimat-shahada ni akoko ninu awon opo yi. Enu awon ojogbon si ko nipa ipo awon mere-rin yoku. Gbolohun kalimat-shahada ni opo Pataki akoko ni gele ti islam bere. Irun kiki lema-run loju mo je dan-dn ni asale 'Mir'aj'ni odun keji la odun Bi'that, odun kan ati osu die siwaju hijira. Awa di oro yan ni osu sha'ban, odun keji leyin hijira. Yi yo zakat je oro yan ni osu Ramadan, ni odun ti awe naa di oro yan. Irin ajo lo mecca si di oro yan ni osu kesan odun hijira.(16)

Ti a ba ri musulumi kan ti ko pe majemu, opo esin mara-run yi tabi o fi ikan kan ninu awon majemu yi se awada irufe eni bayyi ti di alaigbagbo ki olohun ko saa nun wa! Bakana, eni ti ko gba awon ila kale ojogbon mere-rin yi ti o si tun fi haram pe halal, tabi halaal pe haraam irufe eni yi ti di alai ni igbagbo. Ti enyan ba ko tabi korira okan ninu awon eko esin Pataki. Iye nipe, awon eko to gbajumọ laarin awon eniyan ti ngbe ilu musulumi, iru e ti

(16) [1] Ekunrere alaye nipa namâz, nipa ãwẹ, nipa zakat, nipa hajji, ati nipa Mi'raj wa lati inu ẹgbẹ kẹrin **Endless Bliss**, lati ori keji ati ekini, ati ipin keje ti fasiki karun-un rẹ, ati lati ori ọgọta ati lati awọn sixtieth ipin ti awọn oniwe-kẹta fascicle, lẹsẹsẹ. Bi'that túmọ̀ sí bí Allāhu ṣe rán Olú-áńgẹ́lì alábùkún-fún rẹ̀, Hadrat Jebrâ'īl, sí Ànábì àyànfẹ́ Rẹ̀ láti sọ fún un pé òun ni Ànábì ìkẹyìn. Hegira (Hijrat) tumo si iṣikiri 'sall-Allāhu 'alaihi wa sallam' Rasūlullah lati Mekka lọ si Medina.

de alainigbagbo .[17] Eda ti ko ba nimo nipa awon eko ati imo ti o se Pataki inu esin yi o di ele se; sugbon kii se keferi.

A ò gbọ́dọ̀ gbà gbọ́ irọ́ tí àwọn amí ilẹ̀ Gẹ̀ẹ́sì ń pa, tí àwọn aláfarawé wọn tí wọ́n jẹ́ aláìmọ́ tí wọ́n sì ń sọ̀rọ̀ rẹ̀, tí wọ́n sọ pé àwọn obìnrin kì í fi aṣọ bo ara wọn ṣáájú ìsípayá âyat hijab (awọn obinrin ti n bo ara won) ati pe ohun ti won n pe ni aṣẹ naa ni won da lẹhin naa nipasẹ awọn onimọ-jinlẹ (imọ-jinlẹ Islam) ti wọn pe ni Fiqh.

Ti eniyan ba sọ pe musulumi ni oun, o ni lati mọ boya ohun kan ti yoo ṣe ni ibamu pẹlu Islam. Ti ko ba mọ, lẹhinna o ni lati kọ ẹkọ nipa bibeere fun oniwadi Ahl as-sunnat tabi nipa kika awọn iwe ti awọn onimọ kọ ni ẹka yii. Ti iṣẹ rẹ ba tako Islam, a ko ni yọ ọ kuro ninu ẹṣẹ tabi eke ti iṣe naa ṣẹlẹ. O ni lati ṣe tawba lojoojumọ ni itumọ otitọ. Nigbati a ba ṣe tawba, ẹṣẹ tabi eke (eyiti o fa nipasẹ iṣe yẹn) yoo dajudaju dariji. Nigbati a ba ṣe tawba, ẹṣẹ tabi eke (eyiti o fa nipasẹ iṣe yẹn) yoo dajudaju ni dariji. Ti ko ba se tawba, yoo san owo naa ni aye ati ni Jahannama. Awọn iru ijiya (eyiti yoo jẹ lori rẹ) ni a kọ sinu awọn ẹya orişirişi ti iwe wa. (Jọwọ wo tun ipin kẹwa ti fascicle kẹfa ti **Ayo Ailopin [Endless Bliss]**)

Awọn ẹya ara ti awọn ọkunrin ati awọn obinrin gbọdọ bo lakoko namâz ati ni ibomiiran ni a npe ni '**awrat awọn ẹya ara**'. Ti eniyan ba so wipe Islam ko pase apakan kan ni oruko awrat, o di alaigbagbo. Diẹ ninu awọn ẹya ara ẹya ara jẹ awrat ni ibamu si ijma' (iṣọkan, agbarijopo awon onimo esin Islam) ti gbogbo Madhhabs mẹrin, (ati pe awọn ẹya awrat wọnyi yatọ pẹlu okunrin ati obinrin).

(17) Fun apẹẹrẹ, lati jẹ ẹran ẹlẹdẹ, lati mu ọti-lile, lati ṣe ere; fun obinrin tabi omobirin lati fi ara re han si elomiran lai si nkankan lati bo ori, irun, apá ati ese ati; fun eniyan lati fi ara rẹ han si awọn ẹlomiran laisi bo apakan laarin awọn orunkun ati idodo, gbogbo wọn jẹ eewo. Ìyẹn ni pé, Allāhu ti kọ àwọn ìṣe wọ̀nyí léèwọ̀. Awọn Madhhab mẹrin, ti wọn n ṣalaye awọn aṣẹ ati awọn eewọ ti Allāhu, ti ni awọn iroyin orişirişi nipa aala ti on samisi opin awọn ẹya ara awrat ti ọkunrin kan, iyẹn awọn ẹya ara eniyan ti o jẹ eewo (eewọ) fun u lati fi awon elomiran ati fun elomiran lati wo. O jẹ ohun ti o yẹ fun gbogbo Musulumi lati bo awọn ẹya ara wọn gẹgẹbi Madhhab ti o je ti ṣe apejuwe rẹ. Bákan náà, ó jẹ́ ìpalára (eewo) fún àwọn ẹlòmíràn láti wo àwọn tí wọn kò tí ì bo àwọn èyà ara wọn yíí. Wọ́n kọ ó sí èdè **Kimyâ-yi Saâdet** pé ó léwu fún àwọn obìnrin àti àwọn ọmọbìnrin láti jáde láibo orí wọn, irun, apá, ẹsẹ̀ wọn, bẹ́ẹ̀ sì ni ó tún jẹ́ harâm láti jáde pẹ̀lú àwọn aṣọ tín-ínrín, tí wọ́n ṣe lọ́ṣọ̀ọ́, tí wọ́n ní lọ́fínńdà. Awọn iya wọn, awọn baba, awọn ọkọ ati awọn arakunrin ti o gba wọn laaye lati jade lọ bi iru ati awọn ti o ro pe o yẹ ati awọn ti o farada wọn yoo pin ese ati oró wọn; iyẹn ni pé wọ́n máa jó ninú iná Jahannama patapata. Ti won ba se tawba (tuuba), a o dariji won won ko ni jona. Allāhu fẹ́ràn àwọn tó ń ṣe tawba. Ni ọdun kẹta ti Higira, awọn ọmọbirin ati awọn obinrin ti wọn ti balaga ni wọn paṣẹ pe ki wọn ma ṣe fi ara wọn han fun awọn ọkunrin nâmahram, ki wọn si bo ara wọn. (Jọwọ wo ori kẹjọ ti fascicle kẹrin ti Endless Bliss.)

Ti eniyan ba foju pa pataki ibora ti awọn ẹya ara rẹ (tabi rẹ) wọnyi tabi ki o ma wo awọn ẹya ti o han gbangba ti awọn miiran, iyẹn ti ko ba ni ibẹru eyikeyi nipa ijiya naa (eyi ti yoo jẹ nipasẹ ilodi si idinamọ (eewo) yii), o (tabi obinrin) di alaigbagbọ. Ninu ara ọkunrin kan, awọn ẹya laarin awọn pelvis (eegun ikoko-idi) ati awọn orunkun kii ṣe awrat ni Hanbalî Madhhab.

Ti eniyan ba sọ pe: "Musulumi ni mi," o ni lati kọ ẹkọ awọn ilana Islam ati awọn iṣe ti o jẹ ọranyan (iwulo) ati awọn ti o jẹ harâm (eewọ) pẹlu ifọkanbalẹ (ijma') ti awọn Madhhabs mẹrẹrin, o si ni. ati pe o ni lati mu ọrọ yii pataki. Lati mọ kii ṣe awawi to wulo. Ó jọra pẹ̀lú àìnímọ̀lára àìnígbàgbọ́. Gbogbo ara obinrin kan, ayafi ti ọwọ ati oju rẹ, jẹ awrat (ìhòhò) ni ibamu si gbogbo awọn Madhhabs mẹrin. Bẹ́ẹ̀ náà ni bí obìnrin ṣe ń tú àwọn èyà ara rẹ̀ ní àṣírí, kíkọrin, tàbí sísọ (ọ̀rọ̀ ìyìn sókè tí a ń pè ní) Mawlid níwájú àwọn ọkùnrin. Ti eniyan ba fi die-die han apa kan ninu ara re ti ko je awrat (ìhòhò) pelu ijmaa, i.e eyi ti ki i se awrat (ìhòhò) ninu okan ninu awon Madhahab meta yoku, (biotilejepe o je awora gege bi Madhhab tire ati meji ninu awon Madhhabs meta to ku) yóò ti dá ẹ̀ṣẹ̀ ńlá kan bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé ìrúfin yìí kò ní sọ ọ́ di aláìgbàgbọ́. Apeere eleyi ni bi okunrin se nfi ese re han laarin ibadi ati orunkun, (eyiti o je gege bi a ti so tele, kii se awrat ninu Madhhab Hanbalî bo tile je pe won je awrat ninu awon Madhhabs meta to ku.) O pon dandan lati kọ awọn ilana Islam ti o ko mọ. Ni kete ti o ba kọ wọn, o gbọdọ ṣe tawba ati ki o bo awọn ẹya ara awo rẹ, (eyiti o le ma bo nitori aimọ rẹ ti wọn jẹ awọn ẹya ara rẹ.)

Irọ́ irọ́, òfófó, ọ̀rọ̀ àfojúdi, ọ̀rọ̀ ìbàjẹ́, olè jíjà, jíjẹ́ ẹlẹ́tàn, àdàkàdekè, ìbànújẹ́ ẹnikan, ìkà, lílo dúkìá ẹnìkan láìsí ìyọ̀nda, kò san owó òṣìṣẹ́ tàbí ẹ̀tọ́ adènà, ìṣọ̀tẹ̀, ie, tako àwọn òfin àti àṣẹ ìjọba, ati ai san owo-ori jẹ ẹṣẹ, paapaa. Gbigbe wọn si awọn alaigbagbọ tabi ni awọn orilẹ-ede ti kii ṣe Musulumi jẹ haram (eewo) bakanna.

Pataki IMAN

"Eni alaponle yi tun bere siwaju. "Ya rasul-allah, ki ni n je iman" leyin ibeere ki ni islam, ati idahun re. Hadrat Jibr'eel "alaihi-s-salam" tun bere lowo anobi alahi-sallam ko se alaye kini Pataki igbagbo ninu olohun. Itunmo iman ni ifi okan tan eni, olooto, amo ninu islam, Iman ni igbagbo ninu olohun oba Allah ta-ala, igbagbo ninu Anobi Muhammed gege bi erusin ati ojise ti olohun yann fun ra e, ki a si wi bayi pelu igbagbo ninu

okan wa. Igbagbo to rin le gegebi ase mo ni ki a gba gbo ninu awon ami olohun gegebi ase gba wipe ina ma n jo ni, oro ejo si n pa eni. Asi gbudo jina si ibinu oun iya olohun, ka wa ojurere olohun ni gbogbo igba. A bukata si ki a ko igbagbo yi si ori okan wa gege bi oun ti a kom si ori apata.

Iman ati Islam je kan na. ninu mejeji, ikan ni igbagbo ninu lakimat shahada. Boti e jasi wipe won yato ni awon ibikan, won si yato ni oro, sugbon ko si yato laarin won ninu islam.

Nje inkan eyo kan ni Iman, tabi orisi nkan ni? To ba se orisi nkan, melo lo pin si? Se awon ise tabi ibadat[(18)]

Wa ni inu Iman tabi kosi? Ta ba wipe "mo ni igbagbo" se o to ki a fi Insha Allah kun tabi koto? Se die tabi pupo igbagbo wa? Se eda alaye ni Igbagbo? Se owa ni ikapa wa lati je eni nipa lati gbagbo si olohun, ki idi ti won pa awon eniyan lati gbagbo? Yi o gba asiko lati se alaye yi leyo kan-kan. Tori idi eyi, awa o ni si alaye ni eyo kan-kan. Amo o ki a lo mo wipe nibamu si Ash'ari Madhhab ati Mu'tazila, kii se eto ki Allahu'tala pase inkan ti ko seese fun wa, bakana ko wa ni ibamu ki olohun pase oun ti ko si ni ikapa omo eniyan fun ko d ko seese. Ni ibamu si Ash'ari, o to sugbon olohun o pase re. latin pase ki awon eyan ma fo loke wa ni iru inkan ti a so. Kosi ninuigbagbo tabi ijosin ti olohun ti pa awon eyan lase owun won ni ikapa lati se. fun idi eyi, eni to ba ni arun opolo, tabi o gbagbe, tabi o sun, tabi o se alaisi nigba ti o si n se musulumi, si je musulumi botilewu kojasi wipe o bukata si arijadu.

Ki ama se ro ìtunmò Iman ni ipinlẹ si hadisi-i-sheriff, tori wipe kosi eyan kan ni ile larubawa ti ko mo itunmo iman ni ipinle: 'ta ba woo ye si igbagbo otito.' Daju-daju sahaba al-kiram, radiy-allahu anhum ajmahin' naa ni imo sugbon Jibreel 'alaihi-salam fe ko awon sahaba al-kiram ni ìtunmò Iman ninu Islam. Beesi ni rasull-lulahi' wipe **iman ni igbagbo** ninu inkan mefa kan ti akoko si n se:

1.**"Igbagbo ninu oba Allahu ta-ala."** Iman ni ki eniyan gbagbo ninu nkan mefa kan latari iwadi latara wahay tabi eri okan tabi arojinle ni pase mima tele oro ise ati ijeri lori awon.

Akoko ninu nkan mefa yi ni wipe Allahu ta-ala ni wajib-ul- wujud (eni ijosin to si) a bukata si ka gbagbo wipe oun nikan lo se eda gbogbo oun tin mi lori ile, gbogbo oun ilo tin la le wu to fi de ori emi, ati iku ti n pa eni papa. Olohun yi ni o pa wa mo lori ile aiye yii ati aiye keji. Gẹ́gẹ́ bí Ó ṣe

(18) Awọn iṣe ti ijosin.

dá gbogbo ẹ̀dá ní àgbáálá ayé [ní ìṣẹ́jú kan nígbà tí wọn kò sí], bákan náà ni Ó [dá àwọn kan lára wọn látọ̀dọ̀ ara wọn, àti pé, nígbà tí àsìkò ìdájọ́ bá dé, ní ìṣẹ́jú kan ṣoṣo] yóò pa gbogbo rẹ̀ run. Òun ni Ẹlẹ́dàá, Oníni, Olórí gbogbo ẹ̀dá. O ni lati gbagbọ ati gba pe ko si ẹnikan lati jọba lori Rẹ, lati paṣẹ fun Rẹ tabi lati ga ju Rẹ lọ. Gbogbo iru ipo giga, gbogbo abuda pipe, jẹ ti Rẹ nikan. Ko si abawọn, ko si abuku ti o wa ninu Rẹ. O le ṣe ohun ti O fẹ. Ohun ti o ṣe ko ni ipinnu lati wulo fun Rẹ tabi fun awọn ẹlomiran. Ko ṣe nkankan fun ere. Ninu ohun gbogbo ti O ṣe, sibẹsibẹ, awọn okunfa ti o farapamọ (hikma), awọn lilo, awọn ibukun ati awọn ojurere wa.

Allahu ta-ala le ma se oun ti o dara tabi wulo fun awo eyan, tàbí ko san awon eyan lesan, tabi ko fi iya je enikeni. O si le siju anu wo awon elese ki o ko won wo ogbara idera. Osi le wa ninu idajo re lati ko awon ti ba tele si jahanama. Amo oti fi idi e mu ile wipe ogba idera ni ibude si awon muslumi ododo, bi inu ina si je ibude si awon to se keferi si olohun. Olohun kii si pada lori oro re. Ko ni iwulo si olohun ko gbogbo eniyan parapo ma josin fun gege bi ko ni aburu kan-kan se fun olohun ti gbogbo eniyan ba ko jale ti won o se ijosin fun. Ti eniyan ba fe nkan kan, to ba wu olohun oba yi o si je ki inkan oun di sise. Oun ni adeeda to da inkan ti awon eniyan gbe aiye se. Ti kii ba n se ife olohun awon eyan o ni di alai-gbagbo olugberu-gbonri. Olohun oba lo se eda ese ati aigbagbo sibe, ko nife si ima se meje-ji yi. Ko si oludamoran fun olohun, olohun ma n se oun to ba ti wu layi si idasi kini kan-kan. Ko si si eni to le bere lowo olohun fun idi nkan-kan ti olohun ba se. Olohun ma n se aforiji ese fun eni to ba tubah, to si ronu pin iwa da ko to ku lo din wo igba ti o ba n se ebo, olohun ti fi mu le wipe, oun ni se aforiji fun iran eni to ba wa elomi ni adeeda leyin oun, inu inira iya ina ni ibude si awon eniyi.

Bakana, ni iya ina o to si eni to n josin fun olohun oba sugbon igbagbo re (i'tiqâd) to wa ni ibamu si ila na **Ahl- sunnah**, ti o si tuba titi to fi ku, irufe musulumi oni **Bi'da** yi ma de si inu ina.

Osese ki eyan ri Allahu ta-ala pelu oju la ye ni ibi, sugbon ko si eni to le ri. Ni ijo igben de al-kiyamo, awon alainigbagbo won o ri olohun latara ibinu oun idamu ti o ba wo ni ojo yi, awon olugbagbo ododo naa won o ri olohun latara ike ati anu ojo yi. Awon malaika ati awon obinrin won o ri olohun sugbon awon alaigbagbo o ni le ri olohun. Eri daju naa si wa lori pe awon alijannu naa ko ni le ri olohun. Ni ibamu si ogoro awon ojogbon esin (Ulama),' "awon musulumi ti olohun oba yonu si won o ma ri olohun ni owuro ati iyaleta; awon apakan ninu awon musulumi won ma ri ore bayi ni

ojo jimoh nikan bee si ni awon obirin na ma ni anfani ore yi ni awon igba kan-kan lodun gegebi awon ajodun ile-aiye"[19] A gbudo nigbagbo wipe a ma ri olohun amo a gbudo gbiyanju ati ro bi o se ma ri. Oro riri olohun koja oye eda. Ko ri bi oro aiye lasan.(Ko se fi oun won won tabi imo science) olohun kii se inkan, tabi oun alumoni, ko se won beesi ni ko se se isiro. Ko yi pada, beesi ni ko si ni ibi kan-kan. Ko ni ojo-ola beesi ni ko ni ojo waju, waju ati eyin. Idi nii ti oro olohun fi koja oye tabi imo eda. Eyan o le ro bi won ti n ri olohun botile jasi pe] Awon oro kan wa ti n juwe olohun ninu awon hadisi kan kan, bi owo, ese ati aye ko ba ijuwe olohun mu, kii se oun awa gbalero pelu awon oro won yi ni otumo si. Irufe awon ayat ati hadisi bayii ni won pe ni **Mutashaibat**. A gbudo gba won gbo sugbon awa o bukata si ka fi ori ro bi won se wa. Sugbon a le wa itunmo kekere fun awon oro bayi fi juwe allah u-tala. Fun apejuwe, owo le tun mo si agbara.

Anobi muhammed alaihi-s-salam fi oju kan olohun nigba to se irin ajo lo si Mi'raj [20] Sugbon ki n se pelu oju re gan-gan lo fi ri olohun. Eni to ba oun ti ri olohun ni aiye nibi yi ti di Zindiq. Iru riri ti awon awliya ri olohun ko jo iru riri ti aiye yii. Ni awon oro mi, iru riri **shuhud** ni won ri, (won fi oju inu wan ro Mithals) o si yato so iru riri ru'yat. Awliyat kan-kan to ba ni oun ri olohun, ajasi wipe iru riri Mithal yi ni won ri, boya nitgba ti won wa ni inu emi. Tabi ki won se alaye si awon oro won.

Ibeere: "A so si waju pe oseese ki eniyan ri Allahu ta-ala pelu oju ni aoye n bi. Ki wa lo de ti a pe eni to ba lohun ri olohun ni Zindiq? Ti a ba pe irufe eni be ni alaigbagbo se oseese?"

---

(19) Hadrat Shaikh 'Abd al-Haqq ad-Dahlawî [ti ku ni Delhi ni ọdun 1052 (1642 AD)] kowe ninu iṣẹ Persian rẹ **Takmîl-ul-îmân:** "Ahadisi-i-sherif sọ pe: '**Èyin yóò rí Rábì (Olohun)** yín ní **ọjọ́ ìdájọ́** bí **ẹ ti ń rí òṣù**pá [kíkún] **ní ọjọ́ kẹrìnlá** [osù].' Gẹgẹ bí Ọlọhun ṣe jẹ ẹni tí kòja ooye wa lati mo ní ayé, bákan náà ni a ó rí i lọ́nà tí kòja ooye w ani Òrun. Awọn onimọ-jinlẹ nla bii Abu'l-Hasan al-Ash'arî ati al-Imâm as-Suyûtî ati al-Imām albayhaki sọ pe awọn Malaika pẹlu yoo ri Allāhu ta'âlâ ni Aljannah (ogba idera). Al-Imâm al-a'zām Abu Hanîfa àti àwọn onímọ̀ mìíràn sọ pé àwọn àjèjì kì í ṣe thawab, bẹ́ẹ̀ sì ni wọn kì í wọ ogba idera, àti pé àwọn àjèjì olódodo nìkan ló máa bọ́ lọ́wọ́ iná àpáàdì. Àwọn obìnrin yóò máa rí Allāhu lẹ́ẹ̀mejì nínú ọdún kan gẹ́gẹ́ bí àjọyọ̀ nínú ayé. Pipe (kâmil) Awọn onigbagbọ yoo ri I ni gbogbo owuro ati irọlẹ nigba ti awọn onigbagbọ miiran yoo rii ni awọn ọjọ Jimọ. Sí onírẹ̀lẹ̀ yìí fúnra mi, ìròyìn rere yìí bo àwọn obìnrin olóòótọ́ àti àwọn áńgẹ́lì àti àwọn ẹ̀dá ènìyàn, pẹ̀lú; yoo dara pe ki a fun awọn obinrin pipe ati awọn 'ârif gẹgẹbi Fatimat az-Zahrâ, Khadîjat al-Kubrâ, 'Â'ishat as-S›ddîqa ati awọn iyawo mimọ (Anabi) ati Hadrat Mariam ati Hadrat Âsiya ni itọju pataki. Al-Imām as-Suyūtî náà, ni ìtumọ̀ èyí."

(20) Jọwọ ṣe ayẹwo ipin ọgọta ti fasiki kẹta ti **Ayo Ailopin [Endless Bliss]** fun 'awọn oru mimọ'.

Idahun: ja'iz ninu ìtunmò re pere se ni ki inkan seese ko sele tabi ko ma sele.' Sibe sibe ni ibamu si madhab Al-ash'ari (Abu –l-hassan) Ali ibn-ismail, ti o se alaisi ni ilu bagdahd ni 330 (941 AD). Ru'yat tunmo si Allahu ta-ala le se funh awon eniyan mi, iyanda lati ri inkan ni ona ara ni aiye n bi yi eleyi to yato si iri eni si oju. Fun apejuwe, oseese ki olohun fi esin-sin to wa ni ilu Andalusia han afoju to wa ni ilu china, pelu awon nkan to wa ni inu osupa ati tabi irawo han ara aiye. Iru agbara yi ti olohun nikan loon se. Ni iteswaju lati sope, "Mo ri olohun, lodi si ofin ayat quran al-kerim pelu I fi enuko awon ulama." Fun idi eyi, eni to ba so iru oro bayi ni a n pe ni Zindiq tani mulhid. Eleketa, oro "oseese ki a ri olohun ni aiye n bi yi ko tun mo si wipe "oseese ki ari ni ile aiye ni ibamu si ofin aiye". sugboon, eni ti o ba ni oun ri Allahu ta-ala ri awon inkan tun mo si wipe o ri awon inkan miran ti ko seeri. Eni to ba so iru awon oro bayi ti so ro alaigbagbo, ni a n pe ni Mulhid tabi Zindiq.[21] (leyin awon idahun yi Hadrat Mawlana Khalid wipe; :" ki e so ara" leni ti n pe akiyesi awon eyan si idahun elekeji.]

Iwo ojo, osan, tabi oru ko se fi jo mo olohun nitori pe olohun ki yi pada, ko si eni to le so ojo iwaju olohun tabi bo ti ri leyin wa. Olohun ki wo inu inkan-kan(awon apa kan musulumi ti n se Shii-te, **Nusaraniyya**) wi kiri pe olohun ti ko si in inu Hadraat Ali. Igbagbo ti ko da yi so won di kafiri (alaigbagbọ). Olohun ki so mo inkan-kan. Olohun oba Allahu ta-ala ko ni igab keji, tabi olo gbani ni imoran, tabi alafijo, tabi iyawo, eni kan o bi, kon si bi enikeni. Olohun wa ni gbogbo aaye, to sin daari alamori oni ka lu ku. Olohun sunmo onikaluku gege bi isan orun. Sibesibe, isun mo olohun pelu wa kii se oun ta le fi ori ro, tabi oun to le ye iro ri eda. Awon iwa ati ise olohun koja oye eda, olohun Pataki ninu awon alamori re..

Awon oruko allahu ta-ala ni **Tawqifi**; ti n tumo si a ni iyanda lati lo awon oruko ti islam gba wa kosi to ki a lo oro miran.[22] Oruko Allahu ta'ala ko ni iye, eyi ti a mo ni pe oruko won yi to ogbnon. Olohu fi awon oruko yi

(21) Mulhid tabi zindiq so wipe musulumi ni oun. mulhid lododo ninu oro re; o gbagbọ pe Musulumi ni oun ati pe o wa ni ọna ti o tọ. Sibẹsibẹ, awọn zindiq jẹ ọta ti Islam. O fi ara rẹ jẹ Musulumi lati le ṣe ipalara fun Islam lati inu ati lati tan awọn Musulumi jẹ.

(22) Fun apẹẹrẹ, a le pe Allāhu ta'âlâ ni "'Âlim" ('Olóye-gbogbo'), ṣugbọn a ko le lo 'faqîh' ti o tun tumọ si "Âlim" (alamọwe, ẹni ti a kọ ni imọ-jinlẹ Islam), nitori Islam ko lo 'faqîh' fun Allāhu ta'âlâ. Bakanna, ko leto lati sọ 'Ọlọrun' dipo Allah, nitori 'ọlọrun' tumọ si 'orisa'; "Ox jẹ ọlọrun Hindu," ni a sọ, fun apẹẹrẹ. O leto lati so pe, "Olohun kan ni; kò sí ọlọhun kan to toọ lati fi ododo jọsin fun ayafi Oun." Awọn ọrọ bii Dieu (Faranse) ati Gott (German) le ṣee lo fun ọlọrun tabi orisa, ṣugbọn kii ṣe fun Allah.

han si awa eda Ninu esin ti o fi ranse si rasullu-lah sallalahu-alai-wassalam, Ogorun ni awon oruko **asma-al-husna** ti a fi mo wa.

Ni ibamu si **Maturdiyya** mahdab Allahu ta-ala ni eya ami mejo ti n je **sifat-i-thubutiyya**. Meje si ni awom ami eya yi ni ibamu si Madhab **Ash'riyya**. Awon ami eya yi je inkan to Pataki si olohun nikan ti ko si eni to ni iru re, to si ma n be gbere. Awon ami eya won yi ki n se iru ti omo eniyan. Ko seese fun oye eda lati ro awon ami eya olohun ko si see fi we awon ami omo eniyan ni ona ko na. olohun ti jogun fun awon omo eniyan lara awon eya re, sibesibe, awon ami eya olohun ko see fi ori ro. Awon ami eya meje-jo yi ko tobi ju olohun lo tabi ko so iru inkan tiolohun to lati se, awon ami eya meje-jo yi ni:

Igbesi aye(emi), **Ilm** (alailopin), **Sem** (igboran), **Basar** (iri ran), **Qudra** (alagbara), **kalam** (oro), **irada** (will) pelu **tekwin** (adeeda). Ninu ash'ariyya Madhab, tekwin ati qudra je ami eya kan na. irada pelu mashiyya si fi ara jo arawon pelu lilo.

Gbogbo ami eya allahu ta-ala je inka ti o yato. Ko si si ayípadà ninu won rara amo awon ami eya olohun yi ni iyato ni inu awon eda aiye. Pelu pea won ami eya yi yato lara awon eda aiye ko ni ki olohun o naa yato tabi dinku ninu agbara re. olohun da orisrisi inkan o sin daabo bo gbogbo inkan lowo iparun. Ikan soso ni olohun kii sii yi pada, gbogbo eda losi bukata si ore ati aanu oloun, ti olohun o si bukata si ore ati odo enikeni.

2. Elekeji nínú awon opo meefa Iman ni **"ìgbàgbọ ninu awon malaika**" awon malaika je inkan abami (latif).won se ise mi. won je Nurani', won si ni aql (irori). Malaika o ni ibi gegebi awon eniyan ti ni. Won si ma n wa ni ona-kona. Malaika kii se akudaya emi awon eniyan to ti se alaisi nigba kan ri, eyi ni igbagbo awon christieni. Awon malaika o si kin lepa oro aiye.

Malaika tun mo si ojise tabi agbara'. **Malaika** ti wa ki olohun to da eniyan. Fun idi eyi, olohun pawa lase lati gbagbo ninu won siwaju ka to gbagbo ninu iwe orun, to si waju igbagbo ninu awon ojise olohun; ati ni inu Quran al-kerim, oruko awon opo igbagbo yi to tele ara won.

Ìgbàgbọ ninu awon malaika nipe; malaika je eda allahu ta-ala, won si kin se igbakeji olohun tabi omo olohun bi awon alainigbagbo ti n wi. Allahuta-ala feran gbogbo awon malaika re, won si ma n tele ase re , ti won si kin da ese. Awon malaika o ni eya,nipse pe, wo n si okunrin tabi obirin, won sikin gbe iyawo tabi kiwon bimo, b tile jesi wipe won se emi. Hadrat

'Abdullah ibn Mas'ûd 'radiy-Allâhu so di mimo pea won malaika kan-kan ni awon omo ti aran won si n se esu ati alijon nu, alaye lori eleyi wa ni ekunrere, ninu iwe. Nigabti allahu ta-ala nipe oun yi o da eniyan si ori le, awon malaika wipe. Ya Rabb' se ofe da si ori ilea won ti n se ibaje ati ita eje si le? Iru ibeere yi ni ape ni **'Dhella'** ko si tunmo si awon malaika ti di alaigbagbo.

Ninu gbogbo eda ti olohun da, malaika ni o poju, kosi si ẹnikẹni afi olohun to mo oonka won, ko si aye kan to seku ninu sanmo ti awon malaika o ti ma josin fun olohun. Gbogbo aye ni oju orun ni awo malaika tin teriba (Rukuh) fun olohun. Ninu sanmo ati ile, lori osupa, lori ewe, nibi gbogbo inkan tabi aiye ni malaika tin loju se, won pa awson ase olohun oba mo ni gbogbo asiko. Awon ni alari-na larin awa eda ati olohun oba Allahu ta-ala. Awon malaika ni ma n jise fun awon anobi olohun. Awon malaika mi ma n mu iro idunnu wa fun awon eda. Awo malaika mi o ni imo nipa awa eda, beesi ni awon malaika mi ni iye meji, merin tabi ju be lo.(23)

A gbagbọ pe awọn angẹli ni awọn iyẹ, ṣugbọn a ko mọ bi wọn ṣe jẹ. Awọn aworan ti awọn obinrin abiyẹ ni awọn sọọsi, awọn atẹjade tabi awọn fiimu, eyiti a gba bi angẹli, gbogbo wọn jẹ eke. Musulumi ko ṣe iru awọn aworan. A ko yẹ ki a ka awọn aworan aiṣedeede wọnyi ti awọn ti kii ṣe Musulumi ya si otitọ, ati pe a ko gbọdọ gba awọn ọta wa gbọ.

Orun ni ibu gbe awon malaika, ti **Ridwan** si je asiwaju won. Malaika ti n so ina ni **Zabanis**, ti wo n si n pa ase olorun mo lori oro ina. Ina o si ni inkan kan lara won. 19 ni awon malaika yi, ti adari won si n se **Malik**.

Fun gbogbo eniyan kan-kan awon malaika merin wa ti n ko ise, dada tabi aida ti aba se. meji ma wa pelu wa ni owuro, meji miran si ma wa ni ale.won pe won ni **kirâman kâtibin** awon malaika ti o wa ni apa otun ti n ko **ise dada**, tun tobi ju awon tin be ni apa osi, tin ko ise aburu. Awon malaika kan wa ti won fi idamu ati iya ba awon alaigbagbo ninu saare beesi ni awon ti o da oju ibeere ko ara inu saare. Awon ti o bere ibeere ni **Munkar** ati **Nakir**. Awon ti o beere ibeere lowo awon musulumi ni **Mubashir** ati **Bashir**.

Awon malaika yi si ju ara won lo. Awon iko malaika mererin ni o fi n tobi ju lo, akoko si ni **Jibreel**, alaih-salam. Ise re ni to gbe imisi wa fun

(23) Gẹgẹ bi iyẹ irú ẹyẹ kọọkan, àti ti ọkọ òfuurufú, jẹ ìtòlẹsẹẹsẹ tiwọn tí ó sì yàtọ sí iyẹ àwọn ẹlòmíràn, bákan náà ni iyẹ àwọn áńgẹlì ní ìṣètò tiwọn. Nigba ti a ba gbọ orukọ nkan ti a ko tii ri tabi ti a ko mọ, a ro pe o dabi awọn ohun ti a mọ, ti o jẹ, nipa ti ara, aṣiṣe.

anobi Muhammed, ko si sa la ye fun nipa ofin atin idinamo olohun. Ikeji si n se Israfil alaih-salam' oun ti o fan fere ike yin ti se (Sur) emeji ni won o fon fere yi.

Ni akoko fan, gbogbo ese emi o si wa si opin.[24] Leyin fi fan elekeji gbogbo oku o si dide pada. Malaika keeta ni **Mika'il**, alaihi-sallam.' Ojuse re ni lati mu iro run de ba inkan aiye, owan, opo ati lati gbe inkan kuro laaye re. Elekerin si n se Azra'il, alahi-s-sallam' ti ma n gba emi lorun eni, leyin awon mererin yin, orisi merin malaika mi n be; malaika merin ti n se **Hamalat al-'Arsh, ti won o si di mejo nijo igbende; muqarrabûn awon malaiaka ti won o wa ni; karûbiyûn, olori awon malaika ti n fi iya je eni ati rûhâniyûn, malaika tin saanu besi ni awon malaika won won yi si tobi ju awon eda lo afi awon anobi alaihimu-s-salawâtu wa-t-teslîmât. Awon awliya laarin awon eda Tobi ju awon malaika kekere lo, gegebi awon malaika kekere se nipo ju awon musulumi lasan lo (awon musulumi elese). Beesi ni awon alaigbagbo o ni ipo kan-kan niwaju olohun rara.**

Leyin fere akoko, gbogbo malaika afi hamalat-al-arsh ati awon iko mererin malaika o pare, nigba ti won ba fan fere elekeji, gbogbo malaika o pada si aiye. Hamlet al-arsh ati awon iko merin malaika o pada si aiye, eyi nip e awon malaika o para siwaju awon eda.

3. Ikeeta ninu awon opo mefa igbagbo ni **igbagbo ninu awon iwe ti allahu ta-ala fi ranse**; Allahu ta-ala fi awon iwe yi fi awon ranse nipase awon malaika si awon anobi, ti won si tun ko won bi won ti n ka. Olohun so iwe yi kale fun anobi mi ni kiko kale, awon mi si gba lai si iranlawo malaika. Awon iwe yi je awon oro olohun oba allahu ta-ala, wo sin be gbere, won si kin se eda tabi oro awon anobi olohun. Oro olohun yato si awon oro ti a ma n so tabi ro ki a to ko sile bi eyan. Eda o le gbe tit obi olohun ro tori wipe o koja oye eda. Sugbon eda le ka won si tun le ko awon oro yi. Oro olohun ni ipele meji, yi o di hadisi[25] ngba ti o ba wa pelu awon eda, yio si di Qadim(bibe gbere) to ba wa ni inu ero.

Gbogbo iwe ti o sokale lati odo Allahu ta-ala, ni toto, ti ko si si iro tabi asise ninu e, oro ti awon ojogbon so nip ape oseese ki olohun foriji awon

(24) Jọwọ́ wo ìwé kékeré náà tí a pe àkọlé rẹ̀ ní **The Rising and the Hereafter**, tí ó wà látọ̀dọ̀ **Hak**îkat Kitâbevi ní Istanbul, Turkey

(25) 'hadisi' tumo si '(eyi) ti ko si ṣaaju ki Olohun to da, ti yoo si wa nibe nigbakugba ti Allāhu bá fẹ́ pa á rẹ́.

eru re leyin igba ti o ti so asokale wipe yio fi ijiya fun awon elese, je eridaju nippa pe oro aforiji olohun ta yo oye eda, eyi to da le ori ife olohun.Tabi asokale nipa pe olohun o fijiya kan awon eru re o le je oro iro. Boti le jasi wipe koseese ki Allahu ta-ala ma mu ieri re se, oseese ki allahu ta-ala foriji awon elese. Alaye yi fe fi mu le pe oro olohun ole lo lai se, gege bi o se wa ni inu Quran kerim

Ose pataki lati se alaye awon itunmo ayat al quran kerim ati hadisi-i-sheriff, ko si seese ki a fi eya oro mi tunmo awon oro yii.(26) Ayat –i-kerim ni a pe ni **mutashâbihât** ni itunmo ti o wop o, allahu ta-ala nikan ati awon ojogbon di e ti o ni imo al-ilm-al-ladunni ni awon oro yi le yi. Fun idi eyi, igbagbo wipe oro allahu ta-ala ni awon ayat mutashabihat asi gbudo se okan meji si awon itunmo re. awon ojogbon ninu Ash'ar madhab wipe oseeese ki a gbiyanju ati se àlàyé ni fere, Ta'**wil**' tunmo si mimu ninu awon orisi eya oro eyi ti o wop o.' fun apere, ayat ti o so nipa, "**owo olohun ati bi o se tobi si ti wa**" eyi ti n se oro olohun allahu ta-ala, a o si wipe Mo nigbagbo si oun ti allahu ta-ala gba lero pelu oro yi," eyi ni oun to da lati so. Imo awa eda yato si imoalahu ta-ala, tabi ki a wipe, imo eda yato si imo allahu ta-ala. Bakana si ni a le wipe owo allahu ta-ala yato si owo awa eda re."

Ninu awọn iwe ti allahu ta-ala so kale fun eda, yala, itunmo re tabi pipe awon ayat- quran-kerim tabi meje ji ni allahu ta-ala yipada. Quran-l-kerim lo ropo gbogbo iwe to si tun ropo awon liana ati ofin iwe won yi. Ko si asise, tabi afi kun oun a yo kuro ti o de ba quran-l-kerim ti aiye o fi pare. Imo isele ojo waju ati te yin wa ni n be ni inu Quran-l-kerim fun idi eyi, iwe yi tobi osi tun ni ola lodo allahu ta-ala ju awon iwe yoku lo. Iyato ti rasululah salla-lahu alai wasallam ni laarin awon anobi to siwaju re ni Al-quran-kerim. Ti gbogbo alijonu ati awon malaika ba so oun to fee jo sura to kere ju lo ninu al-quran kerim, won o ni le se, bakana ni awon larubawa onimo ede o le ko tabi so oun to jo ayat meta to kere ju inu al-quaran. Allahu ta-ala re awon ota islam ni ile fun al-quran.

Allahu ta-ala so iwe to le ni ogorun kale fun eda, ti a si mo wipe Sahif mewe-wa ni olohun fir n anobi Adam alaihi-salam; Adota suhuf fun Shis alaih sallam, ogun suhuf fun idris alahi sallam, pelu mewa suhuf fun anobi

(26) Qur'an al-kerîm ati hadisi-i-sherrifs wa ninu ede ati ede Quraish. Ṣugbọn awọn ọrọ yẹ ki o fun ni awọn itumọ ti a lo ninu Hijaz ni ọgọrun mẹtala ọdun seyin. Ko tọ lati tumọ wọn nipa fifun wọn ni awọn itumọ asiko, eyiti o jẹ awọn abajade ti awọn iyipada jakejado awọn ọgọrun ọdun.

Ibrahim alahi sallam. **Taorat** ni wo so kale fun anobi Musa, iwe **Zabuer** ni ti anobi Daud, **Injil** ni ti anobi Isa (jesu) alahi sallam ti **al-quran kerim** si n se fun Muhammed rasullulah.

Ti eyan ba fe pa ko inkan tabi soro nipa inkan, yi o koko ro ninu okan re naa, awon itunmo to wa ni inu okan yi ni a pe ni **Kalam-nafsi'** eyi ti ale pe ni ede larubawa,tabi geesi. Fun wipe won o si eya ede kan na ko tunmo si pe ki itunmo awon oro yi yipada. Irufe awon oro bayi la n pe ni **'kalam lafzi**' kalam lafzi ma n je yo ni orisi risi ede. Fun idi eyi, kalam nafsi ti n be pelu eyan o se yipada,osi je inkan Pataki ninu eni to ni gege bi awon inkan mira bi imo ati be be lo. Ati pe kalam lafzi ni awon letter orisirisi ti o tunmo kalam nafsi ati pe ti o jade lenu eni ti n wi ti a si gbo pelu eti . bakana oro allahu ta-ala o ma be gbere, lai yipada, ti ko si fa ariwo. Ami kan ni to yato si Sifât adh-Dhâtiyya ati Sifât ath-Thubûtiyya allahu ta-ala gegebi imo.

Ami eya olohun eyi ti n se oro ko ni yipada nigba kan-kan, ko si ni inu awon letter tabi ohun, ko si seese ko ki a ka mo ara awon ede miran bi geesi, Persian,turkiye,syriac tabi larubawa. Ko si se ko kale. Sugbon sa, o yato si awon oro miran ti a mo. A le wi ni orisiri eya ede, sugbon ti a ba wi ni Arabic yi o je quran-l kerim, ti o ba si wa ni ede Hebrew yi o je Tawrah, ti o si wa ni ede Syriac yi o je Injiol.(won ko si inu iwe ti a mo si **Sharh al-maqâsid**[27] wipe ti o ba wa ni ee Greek yi o je Injil, ti o ba si wa ni ede syria, yi o je Zabur. Awon Kalâm al-ilâhiyya (oro allahun ta-ala) soro nipa ogoro inkan, ti o ba da lori inkan to ba ma sele tabi to ti sele ri, yi o je Khabar; ti o ba je be yi o je Insha, to ba si da le ori inkan ti o ye ki eda o se, yi o ma je Amr (ase) ti o ba dale ori awon idinamo, yi o si je Nahy. Oju iwe tabi odidi iwe kan ti olohun sokale fun eda je oro Allahu ta-ala ti n tunmo si wipe won se Kalam-nafsi re. ti o ba wa ni larubawa ti o si ma je Quran-l-kerim. Iro ti olohun so kale ,ti a si le gbo si eti, ka si fi si okan ni quran-l-kerim. Nigba to ti je sip e **kalam lafzi** tunmo kalam nafs, oseese ti a ba pe ni Kalâm al-ilâhiyya. Boti le jasi wipe awon oro yi se pin si ipele pelu orisirisi eya eda, odidi oro yi ni **quran-l-kerim** gegebi awon ipele re na si n se quran-l-kerim**.**

Awon ojogbon pa enu po lri pe, kalam nafsi o ki n se eda, ati wipe Qadim ni. Ko si si ifi enu ko lori boya kalam lafsi yi je hadisi tabi qadim. Awon ti o ri kalam lafsi bi hadisi kilo pe o da ki a ma pen in hadisi ka ma ba

(27) Nipasẹ Sa'd ad-dîn at-Taftâzânî, ẹniti o ku ni Samarkand ni ọdun 792 [1389 A.D.].

si mu si kalam nafsi. Eyi ni o fi n da ju lori oro naa. Ti okan eda bar o inkan kan, in ma n ro awon inkan miran bee na. igba ti ikan ninu awon ojogbon so wipe quran-l-kerim ni hadisi, a gbudo gbo ye wipe o n so nipa oro ati ohun ti n jade lenu wa. Awon ojogbon le ni ifi enu kope ati kalam nafsi, pelu kalam lafz je oro allahu t-ala. Awon ojogbon ri eleyi bi oro imusile gbogbo won si fie nu ko pe oro orun ni. Pe kalam nafsi ni oro allahu ta-ala tunmo sip e ara eya oro allahu ta-ala ni ati wipe kalam lafzi ni oro allahu ta-ala ti allahu ta-ala si da.

Ibeere: "latara awon oun ti a ti n ba bo siwaju, o ti ye wa wipe awon oro ti n be gbere allahu ta-ala ko se gbo si eti. Eni to ba si wipe oun ti gbo oro allahu ta-ala ; o n so pe oun ti gbo awon ohun ati oro ti I wi,tabi kalam nafsi ti n be gbere latara awon oro yi ye. Gbogbo anobi, ati awa eda le gbo ni ona meje-ji yi. Ki ni idi ti anobi musa fi je eni Pataki tin se Kalim-Allah(eni ti allahu ta-ala ba soro)?"

Idahun: Anobin Musa alahis-salam' gbo awon oro lai si ohun tabi letter ni 0on ato yato si 'Âdat al-ilâhiyya. Ogbo oro yi ni ona ti o se salaye, gege bi ona iyanu ti a gba ri allahu ta-ala. Kosi si enikenin to gbo oro olohun ni ru on yi. Tabi o gbo oro olohun yi ni ohun lai se pe pelu eti lasan, sugbon pelu orikiriki ka ara re. Tabi o gbo latari idari igi, sibesibe ko gbo latari afere tabi ohun.nitori pe o gbo oro yi nipase ikan ninu awon liana yi ni o fi je eni iyi ti n se Kalim-allah'. Muhammad 'alahi-sallam' naa gbo oro allahu ta-ala ni iru awon onna yi nigba ti o se irin-ajo losi mi'raj. Bi ti n gbo jib'ril alahis-salam ni n gba Wahy.

4. Ikeerin ninu awon Pataki igbagbo ni igbagbo ninu gbogbo awon ojise Allahu ta-ala' ti olohun ran si awon eda ki won fi ona mo wa.olohun feran wan o si dari won bo ti wu. Itunmo Rasull ni, ojise'. Ninu islam rasull ni eni abiyi, alaponle, onimo ti o ni ni abawon ninu iwa ati ise awon anobi je enikan to se wipe, won o ni ese lorun siwaju ati leyin ti won di Anobi. Awon Anobi ni adayanrin Isma, ey nipe won ko da ese nla Kankan saaju abi leyin ti won fun won ni iro Nubuwa (ije anobi).(28)

Nigba ti won ti mo ije anobi won won o ni abawon kan-kan bi fifoju, didi leti tabi awon inkan miran. A gbudo gbagbo nipe gbogbo anobi ni

(28) Dię ninu awọn alaigbagbọ ti wọn gbiyanju lati pa Islam run sọ pe, "Ṣaaju ki o to di Anabi, Muhammad 'alaihis-salâm' ti fi ẹran rúbọ si awọn orișa," wọn si tọka si awọn iwe la-madhhabî gẹgẹ bi awọn iwe aṣẹ. Awọn ila ti o wa loke jẹri pe ijẹri yii jẹ irọ.

awon inkan meje kan; **Amana**(Ifokan tan) **Sidq**(Imuleyin) **Tebligh**(ibani soro) **Adala** (pipe) **isma** (jijina-si ese) **Fatana**(Ogbon) ati Amnal-azl

Ojise ti o mu esin tun-tun wa ni a pe ni **Rasul** (ojise) Ojise ti o mu esin tun tun wa, ti o pea won eda si esin ti n be tele ni a pe ni **Nabiy**.[(29)] Nipase mima ba ni soro nipa awon ofin olohun atin pi pe eda si eson allahu ta-ala, ko si iyato laarin Nabiyy ati rasull. O pi dan-dan ki ani igbagbo wipe ni awon ojise lai se enikan ku je eni otito, to se fi okan tan. Eni to ba lodi si iksn-ksn ninu awon ojise ti lodi si gbogbo won ni apa po.

Ije anobi kii se oun ti a le di latara ise sise, tabi iya oun inira. Allahu ta-ala ninu aanu re ni n se eniyan ni anobi. Esin je inkan ti Allahu fi ran awon joise lati fi awa eda mo ona la ye n bi ati ni orun, ati lati fi se idinamo fun awon iwa ti o dara, ka si ri igbala ati ito si ona. Pelu wipe awon anobi ni opolopo ota won si gbogun ti won, sibe awon anobi o paya awon ota won ti won si tu n gbiyanju ati bawon soro allah ta-ala . Allahu ta-ala se ati leyin fun awon anobi pelu Mu'jiza lati fi han pe won je olododo eni fi okan tan. Kon si eni to le daju ko awon Mu'jiza won. Awon eda to ba te le anobi kan-kan ni a pe ni Ummah. To ba di ojo igbende, awon anobi o fe sipe fun awon Ummah won pa pa julo awon eda elese, olohun o si gba isipe won. Allahu ta-ala oyanda fun awon Ulama, sulaha ati awliyah laarin awon Ummah ki won sipe ti o si je itewo gba. Awon anobi alaihimu-s-salawatu wa-t-teslimat' wa laaye ninu saare won, ni aiye kan ti a waeda o mo. Tori ile o lagbara ati je ara won. Fun idi eyi ni oro to wa ninu hadisi-i-sherifff pe; "**Awon anobi gbe irun duro wo si n se Hajj ninu saare."**[(30)]

Bi oju awon anobi ba sun, oju inu won o sun. Gbogbo anobi alahi-s-sallam ni o wa bakana ninu ojuse won ati ije anobi won. Awon inkan meje-je ti a ka si waju n be fun gbogbo anobi. Kosi si ikan-kan ninu won ti o kuro ni ije anobi. Awon awliyah le sa fe ku wilaya.' Eda ni awon anobi, wo si ki n se malaika tabi alujonnu. Awon anobi ni ola ati ipo ju ara won lo. Fun

(29) 'Rasûl' tun tumọ si 'Anabi' ninu ọrọ naa.

(30) Ni Arabia ode oni awọn eniyan wa ti a npè ni Wahhâbîs. Wọn ko gbagbọ iru hadi-si-i-sherrifs. Wọ́n ń pe àwọn Mùsùlùmí tòótọ́ tí wọ́n gbàgbọ́ àwọn hadisi-i-ṣerif wọ̀nyí ní "alaigbagbọ". Wọn ki i ṣe alaigbagbọ nitori titumọ wọn ti ko tọ si âyat-kerîmas ati hadisi-i-sherifs pẹlu awọn itumọ ti ko ṣe kedere ti kò si ni iyanju; awon di eniyan bid'a. Wọn ṣe ipalara pupọ fun awọn Musulumi. Wahhâbism jẹ ipilẹ nipasẹ aṣiwere kan ti a npè ni Muhammad bin 'Abd-ul-Wahhâb ti ilu Najd. Hempher, ọmọ ilẹ̀ Gẹ̀ẹ́sì kan tó jẹ́ amí, ṣì í lọ́nà nípa lílo àwọn ọ̀rọ̀ ẹ̀tàn Ahmad Ibn Taymiyya (ọdún 728 [1328 AD], Damasku)

apejuwe, ummah anobi kan le tan kiri aiye tabi ti olohun ran si awon eda to ju anobi mi lo, osi tun le ni awon mu'jiza to po ju ti anobi mi lo. Anobi ikeyin ni Muhammed 'alahi-s-salam' ti o sin tobi ju awon anobi to siwaju re lo. Awọn anobi tin je Ulu-l-azm ga ju awon anobi toku lo. Awon ojise si tun tobi ju awon anobi ti o se ojise lo.

Ounka awon anobi o je mi mo, bi okanladogboju (124,000) ti meta ati ogun (313) n se Ojise (Rasull), mefa to tobi lara won ni won pe ni Ulu-l-Azm, **Adam, Nuh, Ibrahim, Musa, Isa, Muhammed** alahim-us-salaatuwa-salam''.

Awon anobi mi ti a tun mo ni **Adam, Idris, Shit, Nuh, Hud, Salih, Ibrahim, Lut, Isma'il, Is'haq, ya'qub, Yusuf, Ayyub, Shu'aib, Musa, Harun, Khidir, Yusha'ibn Nun, Ilyas, Alyasa. Dhul'kifl, Sham'un, Ishmil, Yunus ibn Mata**, **Dawud, Sulaiman, luqman, zakariyyah, yahya, Uzair, Isa ibn mariam, Dhu-l-qarnain ati Muhammed** 'alaihi,mu –s-salatu wa-sallam''.

O tan kaakiri laarin awọn Tooki ati nibi gbogbo nipasẹ awọn iwe ti ara Egipti kan ti a npè ni Muhammad 'Abduh (d. 1323 [1905 AD], Egypt). Àwọn onímọ̀ èkọ́ Ahl as-Sunna jẹ́rìí sí ọgọ́rọ̀ọ́rún ìwé wọn pé àwọn Wahhâbî kìí ṣe ọmọlẹ́yìn madhhab karùn-ún, àti pé àdàkàdekè ènìyàn ni wọ́n ń tẹ̀ lé ọ̀nà tí kò tọ́ lapapọ. Alaye ni kikun ti pese ni Ayọ Ailopin (Endless Bliss), ninu Awọn Ijẹwọ ti Ami Ilu Gẹẹsi, ati ni Imọran fun Musulumi. Ki Olohun daabo bo awon odo elesin lati ja bo sinu apere Wahhabism, ki O si ma je ki a yapa si ona ti o peye ti awon ojogbon Ahl asSunna, ti won fi iyin fun pupo ninu hadisi-i-sherrifs! Âmin.

Oruko meje-din logun (28) ninu awon anobi lo wa ninu quran-kerim, Shit, Khidri,yusha, shamu'm ati Ishmoil o si lara awon ti o wa ninu quran. Lara awon mejedin-logun yi ko daju boya Dhul-qarnain, Luqman ati uzair je anobi tabi wo n se anobi. Won ko si inu iwe **Maktubat-i-m'athumiyya** pe eri daju w ape Khidr alahi-sallam je anobi. Beesi ni won o wa ninu akole pe Khidr alahi-sallam ma n fara han ni awo eda lopo igba, ti si n ma se awon inkan ti o dabi ti alaye, allahu ta-ala ti fun awon eyan ni iyanda lati han ni awo eniyan, ti o si tunmo si pe won wa laye'. Dhul-kifl alahi-sallam to tun je Harqil na sit u n je Ilyas, Idrîs tabi Zakariyya.

Khalīl-Allah ni Ibrahim; alahi-salam ni lakim-Allah to ri pe ko si ife inkan-kan lokan re leyin ife Allahu ta-ala nikan.Musa alahi-sallam n se

kalim-allah to ri pe o ba Allahu ta-ala soro. Isa alahi-sallam n se kalim-allah tori pe ko ni baba won si bi nipase al-Kalimat al-ilâhiyya (ase olohun) sibe o se waasi oro Alahu ta-ala eyi to kun fun imo oun ye to si wi si igbo awon eda.

Muhammad''alaihi-s-salâm', ni o sokun fa dida eda ati inka emi, to si n se asiwaju ati alaponle julo larrin eda, oun si ni Habib-allah (ayanfe olohun) ti o sip o ninu eri daju pe oun ni ayanfe allahu ta-ala. Nijo igbede, anobi ni o koko dide lri ninu saare ti o si koko lo gba idajo, ti o sit un won inu ogab idera ku enikeni. Botile jasipe kosi eni to le mo kan-ga to anobi awa o ko ninu iwe yi, ara awon iyi, oun ola anobi:

Ara awon ami iyanu anobi Muhammad ti irin ajo lo si **Mi'raj** lati oju orun ni ilu Mecca al-mukarrama, leyin ti won gbe ara e dide losi mosalasi Aqsa ni ilu Jerusalem, lo si gba ibe lorun leyin ti o koja orun meje-je o losi ibi ti Allahu ta-ala nikan mo, a gbudo gbagbo ninu Mi'raj.(31) Bi irin ajo yi se sele wa ni akole ni inu awon iwe Pataki julo inu **Shifa-i-sheriff**.(32) Oun ati jibril alahi-sallam ko si **Sidrat al-muntaha** lati ilu mecca, igi kan to wa ni orun elekefa ati elekeje. Kosi imo to le ko jai bi yii. Ni sidra, rsullulah alahi-sallam ri Jibril alahis-sallam ni opo re pelu iye to le ni ogoruun. Jibril alahis-sallam si n be ni sidra. Lati mecca to fi de Jerusalem, tabo sanma keeje, rasullulah 'alahisa-llaam gun inkan igun to fun-fun to sin saare lara awon eranko inu sanmo. Ni mosalashi Aqsa rasullulah alaihi salaam ati awon anobi sig be irun duro ni run ti n se irun owuro tabi irun ale. Lati ilu Jerusalem ti o fi de sanmo elekeje, anobi gun oke lo pelu aga ti n se mi'raj. Loju ona, ni awon malaika si duro si lotun ati losi ti won si n yonbo anobi. Ni gbogbo sanmo ni jib'ril alahi-sallam ti n se afihan anobi alahi-salamm.

Ni gbogbo sanmo nianobi ti ri awon anobi ti o ti siwaju re ti o si n ki won Ni sidra, anobi ri oun iyalenu repete, ike ti n be ninu ogba idera ati ijiya oun inira ti n be ni inu ina. Leyin sidra, anobi da rin latara imole. O si gbo ohun gege awon malaika. Anobi rin koja aso to le ni 70,000. Ti alafo to to irin ajo odun 500 years si wa lati aso kan si ikeji. Leyin eleyi o gun bed kan tin je Rafraf, ko tun mole ju orun lo, o sit un kojo Kursi to fi de Arsh'. O si tun koja Arsh' lo si ini aye kan

(31) Awọn alabosi Ismâ'îli ati awọn ọta Islam ti wọn parada gẹgẹ bi awọn alamọdaju Islam n gbiyanju lati tan awọn ọdọ jẹ nipa sisọ ati kikọ pe Mi'raj kii ṣe goke ti ara bikoṣe ipo ẹmi (hâl). A ò gbọ́dọ̀ ra irú àwọn ìwé tó ti bà jẹ́ bẹ́ẹ̀; a kò gbọ́dọ̀ jẹ́ kí wọ́n tàn wá jẹ.

(32) Qâdî 'Iyâd al-Mâlikî, òǹkọ̀wé Shifâ', kú ní Morocco ní ọdún 544 [1150 AD].

Ori Allahu ta-ala ni ina ti o se sa pe juwe. O si sooro pelu Allau ta-aala lai lo ohun tabi alifabeti kan-kan. O si gbo oruko olohun ga. O si gba aponle ati iyi lopo-lopo. Anobi ati won Ummah re (musulumi) si gba ofin ima gbe irun duro ni igba adoota lojumo, si waju pe o je idin ku si emaarun lojumo pelu idassi Anobi Musa alahi-sallam.' Siwaju eleyi awon irun yi je kiki ni owuro, osan ati ale. Leyin irin ajo gboro yi, pelu iriri ti anobi ti ri ati awon oun iyanu ti o ti gbo, anobi pada si ori ibusun re. Akole wa fun awon ouhn ti a si so yi ninu Quran-kerim ati hadisi. O si je dan-dan ki a gbagbo ninu awson isele yi. Eni keni to ba sit a ko ikan-kan ninu awon isele yi si ti di alaigbagbo.

Ejeki a se awon afihan eri ti n to ka si wipe Anobi Muhammad.' Alahhi-sallam ni olori ninu awon Anobi'. Alahimu-s-salawatu wa-t-teslimat'.

Ni ojo igbende, gbogbo anobi o wa ni abe iboji won, Allahu ta-ala o si pa awon anobi lase alahimu-sallam wipe, " ti won ba si wa ni aiye di asiko Muhammad alahi-sallam ewo ninu awon eda re ni o je ayanfe re ki won si gbagbo ninu re. bakana ni awon anobi o si pa awon ummah won lase ibeere ri.

Muhammed 'alahi-sallam' ni **Anobi igbeyin (Khatam al-anbiyâ)**; ti n tunmo pe ko si anobi mi ti o wa aiye leyin re. oun si ni ije Anobi bere lori re, to ba di asiko igbeyin, Hadrat-l-mahdi, Isa alahi-sallam o sokale lati sanmo wa si ilu Damascus lati kun anobi Muhammad ni ipe pe si Islam lori ile aiye n bi.

[Awon eniyan kan ti n je **Qadianis** tabi **Ahmadis**, ti awon oyinbo ie geesi kojo ni ilu India ni odun 1296 (1880) AD, ti won si paro ribi ribi nipa anobi isa' alahis-salam. Botile wu ko je pe musulumi ni won, won tiraka lati ba islamu je. Ti asi ti fenu ko pe wo n se musulumi.

Awon ijo alaigbagbo mi ra ni ilu india ti wo n se **Jamâ'at-ut-tablîghiyya**.(33) Won kora jo ni odun 1345 (1926) AD, nipase alai mokan ti oruko n se ilyas. O si n wipe musulumi ti yapa kuro ni oju ona islam". Ti o si ni oun fi la ala pe, olohun pa ase fun oun lati daari awon musulumi pada. Oun ti o so wa ninu iwe oga re ti oruko re n se Nezîr Huseyn, Rashîd Ahmad Kankuhî and Khalîl Ahmad Sehâranpûrî. Oun ti won ma so nipa ju ni ipo irun ati awon akojo, odo do oro ni pe ko si irun ti awon eni yi ba ki. Ko ni je itewo gba lowo olohun tori pe won kin se **Ahl as-sunnah**. Awon irufe eni bayi bukatasi ki won ka awon iwe ti o je kiko nipae awon

(33) Jọwọ ṣe ayẹwo ipin 36th ti fascicle keji ti **Ayo Ailopin (Endless Bliss)**.

ojogbon oni imo ki won si di musulumi tooto. Awon ti won fun awon ayat quran kerim ni itunmo ti o wu won ni won pe ni awon oni **Bid'at** awon **ota islam** ti won n se iru inkan bayi ni won pe ni Zindiq. Awon ti won si n be ni idi ise ibaje yi ni awon oyinbo geesi ti won si n no owo ribi-ribi lati fi ise ibaje esin islam. Awon ijo tabligh—I jam'at ti aimokan sun won wo pan pea won oyinbo geesei, alagabangebe ti won to ara won pea won ni musulumi ahl-sunnah, ti won si n kirun pelu pe won pa iro. Awon ijo yi si feran wi wo lawani nla pelu pe won ma n da irun gbon si ni opolopo pelu awon aso ti o tobi, won si ma n ka awon ayat quran kerim, eyi ni won ma n fi boju lati si awon eyan lona. Hadth kan wa eyi to so pe; **"Inn-Allâha lâ yanzuru ilâ suwarikum wa siyâbikum wa lâkin yanzuru ilâ qulûbikum waniyyâtikum," tin tunmo pe ; Allahu ta-ala o se idajo eda, ti o si ni fi bi a se ri tabi bi ti dara si, sugbon bi okan wa se ri ati igba lero wa**:

Kad-du buland dâred, dester pâra, pâra.

Lati mu âshiyâni, ber kalla-i-minâra naa.

Latari pe awon won ri idahun si ibeere awon atejade iwe **Hakikat Kitabevi**, ti n tunmo si pe iro ni awon alaimokan yim n pa, won o si so fun awon eyan pe ki won ma ka iwe atejade ti hakikat kitabevi. Ete awon ijo oni bid'a yi ni pe Won a se le wo fun awon ara ijo won ki won ma ka awon iwe atejade to ba ti n se ti awon tin se Ahl-sunnah. Awon iwe wa ni ede (turkiye) **Faideli Bilgiler** ((iroyin Pataki) da le awon aburu ti awon ijo bid'at yi n fa si islam ati idahun si ibeere ti awon ojogbon Ahl as-sunnah.(34)

Muhammad alahis-salam ni anobi to tobi ju oun si ni ayanfe Allahu ta-ala. Ti awon eya inkan to le ni 18,000 si je anfani lara ola re. pelun ipa nu po awon ojogbon esin, Muhammad alahi-sallam ni anobi gbogbo eda aiye, to fi dori malaika, alijonnu, eran ko ati awon ewe.. nigba ti olohun ran awon anobi miran si apa kan inu awon eda, rasullu-lahi, alahis-sallam ni anobi ti olohun ran si gbogbo aiye. Oruko ni Allahu ta-ala ma n pe awon anobi iyoku, a ya fi Muhammad alahis-sallam ti olohun ma n pe ni 'Ire anobi" allahu ta-ala si yanda fun anobi awon ore ati ebun ti ko si fun awon anobi to siwaju re. osupa ma n pin si meji, ti anobi ba se ami pelun awon ika owo re, awon ila owo re ti n yon bo Allahu, awon igi ma n ki anobi, igi kan ti n se Hannana ma n sue kun bi anobi ba gba ara re ko ja; awon ipo bi **al-Maqâm**

(34) Jọwọ wo awọn atẹjade wa miiran ni Gẹẹsi, paapaa **Ọna Sunnî (The Sunni Path)**, **Ayọ Ailopin (Endless Bliss)**, ni awọn fasika mẹfa (six fascicles), **Igbagbọ ati Islam (Belief and Islam)**, ati **Awọn iwe aṣẹ ti Ọrọ Titọ (Documents of the Right Word)**.

al-Mahmūd, ash-Shafâ'at al-Kubrâ, al-Hawd al-Kawthar, al-Wasîla. ati**al-Fadillah**, o si je ti anobi ni aiye keji. Anobi ni afani ati8 ri Allahu ta-ala, oun si ni oni iwa to fi n dara ju, pelu igabgbo to pe julo,imo, irele, suuru, ati mimo ore, zuhd[35] itiju,deede, akinkanju, ijomoluabi, ogbon, iwa pele aanu ati awon iwa alaponle miran . Ko si si enikan yatosi Alolahu ta-ala to mo onka awon iyanu ti Anobi ni. Esin anobi si pa awon esin ti n be saaju re re[36]. Esin Anobi ni fi n dara ju ninu awon esi. Awon Umma re ni fi n po ju ninu awon Umma. Awon awliyah inu ijo Anobi fi n ni ol ju awon awliyah ijo mi lo.

Ninu awon awliya ijo anobi Muhammad alahis-sallam ti n je asiwaju ninu won ni Kalifah Abubakar as-siddiq' radiya Allahu ta-ala anh'. Leyin anobi Muhammad ni o kan **Abubakar as-sidddiq** ni inu awon eda ti o wa ati ti o ti lo. Oun si ni akoko calipha. Ninu aanu Allahu ta-ala, Abubakar o fi igba kan-kan se ebo siwaju ki islam to de. Ti wonsi ti idabo bo kuro ni bi aigbagbo ati bid'at.[37]

Leyin re ni Khalifa **Umar Ibn al-khattab** radiya-allahu ta-ala anh', ti Alahu ta-ala mu ni ore si anobi Muhammed.

Leyin re ni Dhun-nurain Khalifa **Uthman Ibn Affan** radiya allahun ta-ala anh'. Ti o ni opo-lopo imo, ati iwe irele.

Leyin re ni Khalifah **Ali ibn Abi Talib** radiya-Allahu ta-ala anh' ti n se oni awon ore iyanu ati pe oun ni kini un olohun.

Hadrat **Hassan Ibn Ali**, radiya-Allahu ta-ala anhum'[38] je Kalifah leyin wa, oun si ni o je ikeyin awon kalifah leyin ogbon odun ije kalifa, eleyi wa ninu hadisi-i-sheriff. Lẹhin rẹ, eniyan ti o ga julọ ni Hadrat **Hussein ibn Ali**' radiy-Allâhu ta'âlâ 'anhum', imole oju 'alaihis-salâm' Rasulullah.

Awọn wọnyi ni superiorities won da lori wọn ntẹriba mina diẹ thawab; kọ orilẹ-ede wọn ati awọn ayanfẹ wọn silẹ fun awọn tori islam, ije musulumi siwaju ogoro awon eyan, pelu iba se po won si Anobi Muhammad alahis-

(35) Yiyipada kuro ninu awọn ohun itọwo ati igbadun aye.

(36) (O lọ laisi sisọ pe o je ẹsin ikẹhin.)

(37) Bayi o le ye wa nipa ọrọ yii nipa Abu Bakr as-Siddiq 'radiy-Allāhu ta'âlâ 'anh' bi talaka ati bi aimọkan ṣe je awọn eniyan tí wọn ronú tí wọn sì kọ̀wé pé Rasūllah ''alaihis-salām' ń bọ àwọn òrìṣà ṣáájú nubuwwa rẹ.

(38) Won fun Hasan bin Ali ni majele je ti o si ku ni Medina-i Munawwara ni [669 AD].

sallam to fi n ga ju, Ijuwo kale fun sunna ati akitiyan lori bi esin o se gboro, ati idinamo awon onibeje alaigbagbo.

Hadrat Aliy' radiya- Allahu ta-ala anh lo gba islam leyin Hadrat Abu-bkar radiya-Allahu ta-ala anh. Sibe sibe, o je omde kurin ti o ni bukata ti si n gbe ni akata Anobi alahi-sallam. Tori naa, igba islam reo sokun fa ki awon alaigbagbo gba islam, tabi lati tele. Sugboon igba islam awon kalipha to ku se alekun fun islam. Nitori Hadrat Ali ati awon omo re alahis-sallam je ebi anobi Muhammad alahis-sallam, oseese ki a gbe won si ipo waju ju Hdrat Abu-bakr ati hadrat umar sugbon ipo won o tayo ti awon yi, ni ona kan Pataki. Apejuwe yi sunmo Khid'ri alahi-salam ti o ko Anobi musa alahi-sallam ni inkan.(39) Hadrat **Fatima** si ni ipo ju Hadrat **Khadija** ati hadrat **Aisha** radiy- Allahu ta-ala anhunna'. Nipase pe o sunmo anobi dada. Sugbon a gbudo gbe ipo kan tobi ju bo ti ye lo. Awon ojogbon esin si ni itako lori pe ipo wo lo ga ju ninu mete-te. Bo se ye wa ninu hadisi-i-sheriff awon mete-ta yi Hadrat **Mariam** ati iyawo Fir'aun, Hadrat **Asiya** wa ni inu awon marun to to ga ju ninu Obirin aiye. hadisi as-sheriff wipe, "**Fatima ni obirin to ga ju ninu orun, pelu Hasan ati Husayn ni odo to fi n ga ju ni orun**.

Awon to tun tele won ni awon sahabat al-kiram (awon ayo anobi) ni **Al-asharat al- Mutbashara**, awon ti won ti gba iro pe alijanna ni ibudesi won. Leyin won awon musulumi to ga ni awon 313 musulumi ti won ko pa ni ogun Badr'. Leyin naaa ni awon 700 ti won ko pa ni ogun Uhud. Leyin naa ni awon **Bi'at ar-Ridwan**, awon 1400 ti won bura si Rasullu-lah ni abe igi.

Awon sahabat al-kerim radiy-Allahu ta-ala anhum ajma'in fie mi won ati dukiya le fun anobi Muhammad Rasullu-lahi salla Allahu ta-ala alahi wa-sallam pelu pe won ti leyin. Ose Pataki ki a daruko won pelu ife ati iyi. Ko si dara fun wa ki a bu enu ete lu oruko awon Sahabat.

Eni to ba nife Rasullu-lahi akahis-sallam gbudo nife awon sahaba. hadisi-i-sheriff kan ka pe." **Eni to ba ni ife awon sahaba mi ti ni ife emi. Eni ti o ba ni ife awo0n sahaba mi o ni ige emi, eni to ba se aburu si won se aburu si emi, eni to ba si se aida si mi, se aida si olohun, enin to ba si se aida si olohun o jiya ese."** Ni inu hadisi miran, a ka pe. **" nigba ti Allau ta-ala ba fe se ike fun awon ikan lara ummah mi, yi o fi ife awon sahaba si okan, tori pe o feran wa".**

(39) Tí ìbátan ẹ̀jẹ́ bá jẹ́ ààyè kan ṣoṣo fún ipò ọlá, Hadrat 'Abbâs yẹ kí a kà sí ẹni tí ó ga ju Hadrat 'Ali lọ. Jù bẹ́ẹ̀ lọ, Abu Talib àti Abu Lahab, tí wọ́n sún mọ́ra gan-an nípa ẹ̀jẹ̀, kò tilẹ̀ ní ọlá àti ipò ọlá jù lọ nínú àwọn onígbàgbọ́ tó rẹlẹ̀ jù lọ.

Fun idi eyi, kii se pe awon sahaba al-kerim ba ara won ja ki won to di khalifa. Abosi ni ma n sun eni de ibi ki-kan sahaba ni abuku. Awon sahaba o du ipom laarin ara won tori pe ife aiye o si ni emi won bi won ti n joko si waju Rasuulu-lahi salla lahu alahi-wasallam bi won ti n gbo oro re. Anobi tun won se, won si sipaya nibi, oju-kokoro, ese, ati bebe lo. Fun pe ti a ba ri eni to ma wa pelu ikan –kan ninu awon waliy lara Ummah Anobi alahis-salam yi o je anfani afo mo kuro ninu oro aiye, bawo wa ni awon sahaba ti won fi emi, ilu oun dukiya sile lati se ti anobi o se wa ni mo kuro ninu awon iwa buruku aiye.Ko da ki a fi oro won we bi a ti n se agbangebe laarin awa eda. Ko da ki a ni iru ero bayi si awon Sahabat-alkiram. Eni to ba kan awon sahabat al-kiram ni abuku, ti fi abuku kan anobi Muhammad Rasullulahi Sall-Allahu ta-ala, alahi wa-sallam, ati iso oro aida si won tunmo ki- kan Anobi labuku, tori pe oun ni oludari won. Fun idi eyi, awon ojogbon islam fie nu ko pe sise iwa igberaga si awon sahabat al-kiram dabi ki ko ojise nla Muhammad. Iseole ogun jamal ati siffin o se fi se idi fun bibu enu ate lu awon Sahaba. Fun awon idi esin kan, kosi enikan to tako hadrat Ali ninu awon ogun yi to di eni ibi; ko da gbogbo won ni o leto si Al-jannah ni ibudesi. Hdaith-i-sheriff kan pe; "**Esan kan n be fun Mujtahid ti o sa sise, ati meji tabi mewa to fi mo ona. Ikan ninu esan meji ni fun Ijitihad. Eyo kan ni fun otito**." Arin-ya jiyan laarin awon sahaba ki se latari ija tabi igebraga, bi kii se iyato ninu idajo won ati pe ife won lati fi islam rin-ile. Ikan-kan ninu awon sahaba ni Mujtahid.[40]

O je fard fun gbogbo Mujtahid ki o se gegebi ipinu ti o ni lara Ijtihad re, ko da ki ijtihad re ma wa ni ibamu si mujtahid to nip o ju ti re lo. Ko gbudo tele ijtihad elomi miran. Abu yusuf ati Muhammad ash-shaibani, omo kewu al- imam al-azam Abu Hanifa Nu'man ibn Thabit(d, Bagdahd. 150 AH 767), ati Abu sawr ati Ismail al-Muzani, omo kewu Imam Muhammad Ibn ideris ash-shaf'I, (d. 204(820) AD), Egypt) ni iyapa enu lori oun awon Imam wan pe ni **Haram** ti won ri bi **Halal**, ati awon inkan ti imam wan pe ni Halal, ti awon si ri ni Haram', ko seeese ki a pe won nielese lori eyi. Ko si eni to wi be fun di eyi Mujtahid ni wo n bi awọn imam wan naa.

Otito si nipe Hadrat Ali radiy Allahu ta-ala anh ni ipo ati imo ju Hadrat Mu'awiya ati Hadrat Amr Ibn Al- As' rady allahu ta-ala anhuma. O si ni awon inkan pupo ju awon to ku lo, beesi ni ijtihad re lagbara ju ijtihad

(40) [1] Fun apẹẹrẹ, o wa ninu hadisi as-sherrif ni oju-iwe 298 ti **al-Hadiqa** pe 'Amr ibn al-'Âs 'radiy-Allâhu ta'âlâ 'anh' jẹ mujtahid.

awon iyoku lo. Nigba ti awon Sahabat al-kiram je mujtihad, ko si iyanda fub awọn meje-ji lati lòó ijtihad awon imam. To si ye ki won lo Ijtihad won.

Ibeere: "Ni ogun 'jamal ati siffin', orgoro awon Muhajirun ati Ansar ninu awon sahabat al-kiram ko pa ti won sit le Hadrat Ali. Eleyi fi han pe o pon dan-dn lati tele fub mujtahid lati tele Hadrat Ali. Won ni lati tele koda ti Ijtihad won o ba fara mo ti re, abi be ko?"

Idahun: Awon musulumi ti won tele Hadrat Ali ja ogun o tele pelu pe won tele ijtihad re amo ijitihad won wa ni ibamu pelu ti re ati pe o di wajib ki won tele tele imam ali. Bakana ni pe ijtihad awon sahaba anobi o wa ni ibamu si ti Hadrat Ali ati pe o si di wajib fun wan lati ma ba ja ogun. Ijitihad awon sahaba al-kiram jeyo ni ona meta kan; awon kan rip e Hadrat Ali se oun ti o to, o si to ki won tele Hadrat Ali; awon imi si re ijtihad ara awon Ijtihad awon eni ton tele Hadrat Ali won si tele awon to tele Hadrat Ali lati ko pa ninu ogun naa. Awon apa imi si rip e ko seese lati tele ikan-ninu awon apa meje-ji ki won si ma ja, ati pe ijtihad won o ni ki won ja ninu ogun yi. Awon ipele meta yi ni won se oun to dara ti won si ni esan ni ojo igbende.

Ibeere: "Idahun ti n be loke yi fi han pe awon ti won ja ogun pelu Hadrat Ali radiy-Allau ta-ala anh naa se oun to to. Ni apa keji, awon ojogbon Ahls-sunnah ti wi pe Hadrat Ali se oun to dara, pe awon to tako si ti toro aforiji tori pe won ni 'Udhr' ati son si ni Thawab. Ki la le so nipa eleyi?"

Idahun: Al Imam ash-Shafi'î àti 'Umar ibn 'Abd al-'Azîz, awon okunrin meji inu Islam, wipe ko seese lati lo oro "asise" nipa ikan, kan ninu awon sahabat al-kiram. Fun idi eyi, won wipe; "asise ni lati so "asise awon eni nla yi" ko si igbalaaye fun awon eniyan lati wi awon oro pe, o see da, ko see daa." A fi owosi, a fi owo si, ni pa awon eniyan nla yi. Bi Allahu ta-ala o ti se fi owo wa yi eje awon eni yi, ki a so ahon wa kuro nibi pe "o to tabi ko to". Awon apa kan ni inu awon ojogbon ti won ti woo ye si eri ati isele ti won si ti wi pe Hadrat Ali se bi o se to, pea won ti won tako, oae asise. Ni papa, tunmo pe bi Hadrat Ali ba ni igba laaye lati se alaye oro pelu awon ti o tele, yi o ro won ki won si lo ijtihad won ni ibamu si ijtihd re. Fun apeere, Hadrat Zubair Ibn Awwam n tako Hadrat Ali ni ogun 'Jamal' sugbon leyi iwa di to rin le, o yi ijtiad re pada osi da owo ija duro. Oro awon ojogbon Ahls-sunnah ti won ri eleyi bi asise si wan ni ibamu. Kosi si wa ni ibamu lati wi pe Hadrat Ali ati awon ti n be pelu re se oun ti o to ati pe awon sahaba ti o wa pelu iya nla wa Aisha as-siddiq wa ni ona ti o to.

Irufe isele to wa aaiye laarin awon Sahabat al-kerim yi jeyo latara ijitihad in ara Ahkam ash-shariyya(ofin islam). Won o si ni iyapa lorin awon ofin islam. Ni eni, awon eda n so oro abuku awon sahabat bi Hadrat Mu'awiya ati Amr Ibn Al-as radiy-Allahu ta-ala anhuma'. Won o le bo kuro ninu pe won won kan abuku rasull-lulahi,'Sall-Allau ta-ala alahi wa-sallam' nipase bi won ti n se abuku Sahabat al-kiram. Won ko ni inu **Shifa' ash-şerif** pe Imam Malik Ibn Enes wipe; eniyan ti o ba kan abuku Mu'awiya.(41) ati 'Amr ibn al-'Âs(42) eni be si tosi awon oro to so si won. O si ye ki a da seri ah fun irufe awon ti o kan tabi so oro abuku si won sahaba. Ki Allahu ta-ala le kun ninu okan wa, ife awon Sahaba wa. Kosi ma se awon Munafiqi tabi elese ni ayoo wa.

(Awon eniyan to mo riri ati iyi Rasullulah' sall- Allau ta-ala 'alahi wa sallam'. Sahaba ati eni to ba ni ife awon sahaba ni won pe ni **Ahli-Sunna**. Ti awon eni tin se ipin ya lrin awon Sahaba tit un bu enu ate lu ikan-kan ninu won ni won pe ni **Awọn ọmọ Shi'ites**. Awon shi'a sip o ni Iran, India ati Iraq. Ko si shi'a ni Turkiye. Awon kan si ma n se itsnje fun awon msulumi tin wan pe ara won ni **Alawis**, ti n tunmo si awon ololufee Hadrat Ali', radiy Allahu ta-ala anh ti won si n tele liana re. o feran awon Sahaba. O si je ayoo Hadrat Umar, ti n se Kalifa elekeji, ti o si to awon oro kan-kan si lowo, o tun fe omo Hadrat Fatima tin se Umm Gulthum fun Hadrat Umar. Ninu Kutbah ba kan. O wipe, ni pa Hadrat Mu'awiya, " iyapa to wa aiye laarin awon omo iya wa o tunmo pe elese ni won. Ijitihad si fi han pe won gbagbo' Nigba ti Hadrat Talha radiy Allahu ta-ala anh; ti n da oju ija ko di eni ti won pa, oun fun ra re si boju leyin to si ki irun si lara. Allahu ta-ala so di mi mo pe; Omo iya ni awon **oni gbagbo ododo.**" Ni ayat igbeyin quran kerim ti surah al-fat-h, o so di mi mo pe," **awon sahaba anobi si fean ara won**" ki eniyan ma feran eyi kan-kan ninu awon Sahaba ti lodi sin ofin Quran kerim. Awon oni imo Ahls-sunnah si ro awon eyan lati tun bo ni ife awon sahaba al-kiram radii-Allahu ta-ala anhum ajmahin boti to ati boti ye.

Awon ti won o nife eni eyo Hadrat Ali radiy Allhu ta-ala anh' ati awon omo re ni awon **Kharijis**. Ti won si n se **Yazidis**. Ti awon akeeda won o sib a ti musulumi mu.

---

(41) Hadrat Muâwiya bin Abu Sufyan jade laye ni Damasku ni ọdun 60 [680 AD].

(42) 'Amr Ibn al-Âs kú ni Egipti ni ọdun 43 [663 AD]

Awon **wahabis**, nigba ti won pea won feran gbogbo Sahabat al-kiram, won si n fi ife inu won juwe awon sahaba, won o si feran awon ojogbon esin ahl-sunnah, suffi tabi Alawis ati pe won kan gbogbo on ni abuku, won si gba pea won nikan ni musulumi. Won si n ri awon eyan ti o si ninu liana bi alaigbagbo, won si ri ni eto lati pa irufe awon eni yi. Ni bayi wo o di **Ibahis**. Won si mu itunmo ti won ninu awon oro quran=kerim ati hdith sh-sheriff ati pe won ro pe islam ni itunmo yi. Won o si ni igbagbo si Addillat ash-shari'yya ati ogoro awon hadisi-i-sheriff. Awon ojogbon mere-rin Madhab ko awon iwe nipa aburu ti awon ijo bayyi n da si le fun islam.(43)

Eyyub Sabrî Pasha 'rahimah-Allâhu ta'âlâ wipe; awon ijo wahabism je ijo ti o buru ni ile Arabia. Ni 1205 (1791 AD). " Muhammad Abduh ti Egypt je eni kan to gbiyanju ati tan wahabism kiri nipase iwe re jake jado. Iwe Abduh si wan ni ee Turlish ti won si ha fun awon odo.Abduh si ko si gbangba pe oun nife Jamal ad-din al-Afghani(ti o ku ni 1314 AH(1897 AD). Ti si n se Freemason ati oga ni Cairo Masonic Lodge. Ota islam ti n pete pero lati da Ahls-sunna ru, ti won si se be fed a islam ru ti won si n fi ije eni olohun boju. Abduh sib u enu ate lu awon a'aimmat al-madhabib pe alaimokan niwon. Sugbon awon aromo-domo Sahaba ti won fi emi won kale fun islam ati anobi alahis-sallam o ni gba itanje boti le je pe, won n na owo ati ara lati se ibaje islam.Allahu ta-ala o da ibo boa awon omo esin islam lowo itako buruku yi. Ni oni, awon iwe la-mahdabi bi Mawduudi(44), Sayyid Qutb,(45) ijo ti n pe ni Tebligh-i- jam'at ati hanidullah je pin-pin fun awon odo.

---

(43) Fun ẹkunrẹrẹ alaye, jọwọ ka awọn iwe wa ni ede Gẹẹsi, bii**Imọran fun Musulumi**ati awọn mẹfa fascicles ti **Ayo ailopin (Endless Bliss)**, ati Larubawa **al-Minhat al-wahbiyya fi-r-radi-l-Wahhâbiyya**, **at-Tawassuli bi-n-Nabi wa jahâlat-l-Wahhâbiyyin.** ati **Sabil-un-nejat** àti ará Persia **Seyf al-Abrar**. Awọn iṣẹ wọnyi ati awọn iwe ti o niyelori ti a kọ si ahl al-bid'a ni a gbejade nipasẹ Hakîkât Kitâbevi ni Istanbul. Mejeeji ninu **Radd al-Mukhtar**, tí Muhammad Emin Ibni'Âbidin kọ, ẹni tí ó kú ní Damasku ní 1252 [1836 AD] (iwọn III, ipin lori "Bâghî") ati ni Tọki **Ibukun Islam** (ori lori "Nikah"), o ti kọ kedere pe awọn Wahhabī ni Ibahīs. Eyyûb Sabri Pasha [d. 1308 AH (1890), Rear-Admiral ni akoko Sultan 'Abd al-Hamîd Khân II, ninu awọn iṣẹ Turki **Mir'at al-Haramain** ati **Târikh-i Wahhâbiyyun**, ati Ahmed Cevdet Pasha, ni iwọn keje ti Turki rẹ **Itan Ottoman**, pese alaye ni kikun nipa awọn Wahhâbîs. Bakanna Yûsuf an Nebhânî, ninu ise larubawa re **Shawâhid al-haqq** (ed. Cairo, 1385/1965), tako Wahâbîs ati Ibn Taimiyya ni gigun. Awọn oju-iwe aadọta ti iṣẹ rẹ ti tun ṣe laarin iwe Arabic **'Ulam**â-al-Muslimîn wa Wahhâbiyyun (Istanbul, 1972).

(44) Mawduudi ni oludasile egbe ni India ti oruko re nje Jamâ'atul islâmiyya. O ku ni ọdun 1399.

(45) Sayyid Qutb ni wọn pa ni Egipti ni ọdun 1386 [1966 AD].

Eyi to si kun fun wa adi o kan to tako islam ati ifenu ko awon ojogbon islam.a gbudo sora fun won. Ki Allahu ta-ala ta awon musulumi ji ni ibi aimo. Ki Allahu8 ta-ala so wa kuro ninu aburu ati iro awon ota islam! Amin, ki a si ma tan ara wa latara pe an gba adura nikan, adura ti o si igbagbo ninu Adat al-ilahiyya(ofin oloun) o je inkan-kan. Musulumi gbudo gbadura pelu pe o n sise. Osi leto fun wa lokunrin ati obirin lati ni imo nipa esin islam awon ofin re ati idinamo re. osi ti wa ni irorun lati ni awon imo yi . fun pea won iwe lori islam ti wa ni kiko, ki awon musulumi si se iranlowo fun awon ti n se eleyi ni irorun.

Awon eni ti o ni imo esin islam ti won o sit un fi ko awon omo won ti fi aye si le fun ewu ati bo si owo awon ijo oni bid'at. Ero awon ijo yi o si ni wa si ilmuse! Bawo wa ni won se le dab obo ara won kuro ni owo awon alaigbagbo yi? Rasullu lah' sall-l-Allahu ta-ala alahi-wa sallam nipe; " **kosi Islam ti o ba si Imo. Kosin Islam ti o ba si Imo**". Bi jije ati mumu se se pataki , bakana ni imo nipa esin wa se se pataki ki a le da ibo bo ara wa lowo awon alaigbagbo yi. Awon eni asiwaju wa ma n ko jo lati ka iwe ilm al-hal ti won si je musulumi ti n gbadun islam. Eyi ni fun awa musulumi to ni, ki a ri daju pea won omo wa ko eko esin ki owo awon ota wa ma se ka won. Ki ari daju pe won ka awon iwe 'ilm al-hal ti awon ojogbon Ahl-sunnah ko. Bakana ki won sit un ri daju pea won omo wa le ka Quran kerim. Ki amqa ka fun won bi atin ko won. Tori pe yi o nira die tin won ba ti wo ile-iwe. Ko si ni da ti owo awon ijo bid'at ba ka won. Ka si ma gbagbo ninu awon ete ati itanje awon tin fe b ilsamloju je. Awon iwe wan, aworan wan, ato ikede won. Ibn Abidin Rahima Allahu ta-ala, ko ni iwe oju keta ti (**Radd al-Muktar**) nipe awon alaigbgbo ti won gbagbo si esin kan-kan, ti won sin gbiyanju lati ko awon eyan ni iko kuko nipa islam ni a pe ni **Zindiq**]

Ibeere: "Eniyan kan ti o ka ara awon buruku won so:

'ki a rip e a ka Tafsir Al-quran kerim. Ti a ba gbekele awon onimo nikan fun igbagbo wa si lewu di e. Quran kerim o pase wipe;" Eyin oluko esin." O wipe Eyin eyan ati Eyin Musulumi!'. Fun idi yi ki gbogbo muslumi gbo agboye Quran kerim fun ra e ko si ma reti enikeni fun eyi."

"eni yi fe ki awon eyan ka iwe tafsir ati hadisi. Ko si fe ki awon gbekele iwe Kalam, Fiqh ati Ilhm al-hal ti awon ojogbon esin ko. Atejade Rashid Ridâ's[46] iwe tin se **Islamda Birlik ve Fikh Mezhebleri** ti ile ti n ri si Oro

(46) Rashid Ridâ ni ọmọ-ẹhin Muhammad Abduh. O ku ni ọdun 1354 [1935 AD].

esin (no 157;1394/1974) ti se iruju fun awon ti n ka. Ninu ogoro awon awe re Pataki julo ninu oju kefa, “ iwe na wipe:

Awon (Muqalid, olutele ikan ninu awon Madhab mere-rin) si gboriyin fun Mujtihad imam de bi pe ofi we ni awon anobi. Won si faramo oro Mujitihad ti o ba tako hadisi Anobi alahis-sallam. Won o si ni hadisi yen le je anu (Naskh) tabi hadisi mi wa ni ipinu imam won. Ti eni ba n tele awon oro irufe eyan bayi to si tungbe hadisi anobi ju si ile, ti won sit un tako quran kerim. Won sit un nipe, ko si eni kanafi imam Mujtihad ti o gbo quran ye. Iru awon faqih ati awon muqalid fi han pe won ti gba.

Awọn jew abi christiani. O rorun lati gbo quran ati hadisi ye ju awon iwe ti alfa Fiqh ko lo. Awon eni ti o ba gbo ede larubawa o ni ri idiwo pelu gbigbo quran ati hadisi ye. Ta ni o le jiyan pe Allahu ta-ala o salaye esin re yeke-yeke. Ta ni o sit un jiyan pe rasull-lahi o gbo esin olohun ta-ala ye ju oun lo. Eni to ba wipe alaye anobi lori esin o to, iru eni be ti ni anobi o je ise re dada. ti ogoro awon eyan o ba gbo itunmo inu quran kerim ati sunnah ye, Allahu-ta-la o ni ti pe fun wa ni dan-dan awon ofin inu re. ki eniyan ri daju pe oun mo eri to ro mo awon imo re. allahu ta-ala ko taqlid fun eni. Bakana ni itele awon ise baba wa (Muqalid) ko si ni je aroye. Awon ayat fir in le pe taqlid o je oun Allah ta-ala fi owo si. Ororun lati gbo eya esin ye lati dalil(orisun) ju ki eyan gbo ye lati (Usul, Iman). Yi o fe le lati pi nu lori awpn inkan kan beesi ni yi o si je awijare lati ma se awon inkan-bayi. Awon en Fiqh da si loe fun ra won awon iruju kan . ti won si mu awon ofin tii. Won si gbiyanju lati se ahihan awon inkan bi Ra’y,qiyas jail ati qiyas khafl gege bi iwe eri won. Awon ki ni yi si san wa inu igbagbo Iba’dat to si je si wipe o nira lati ri imo nipase irori. Ti o si fa ki won fe esin loju. Won si da awon musulum si idamu. Mo si so wipe ko si qiyas ni inu Ijosin.Iman ati Iba’dat je inkan ti o pe ni asiko awon Anobi. Ti ko si eni to le fi inkan-kan kun. Awon imam Mujtahid si se ni ewo fun awon eni lati ma ko se Taqlid ati pe Taqlid j ewo.”

“oju ewe yi je ayoka layi inu iwe ti atejade re wa lati ile ise tin ri si oro esin, bi iwe la-madhabi. O si paase pe ki gbogbo eyan ko imo tafsir ati hadisi. kini e wipe si oro yi?”

Idahun: Ti a ba fara ble ka iwe ti awon la madhabi ko dada, eyan o ri wipe won ti raka ati se etanje awon musulumi nipase awon adi so kan burku won pelu awon oro iro. Awon ti o ni imo ti won ro pe awon iwe yi da le ori irori gidi le gtba etan je ,beesi ni awon oni mimo o le ko si iru pan pe bayi.

Lati se ikilo fun awon odo islam nipa aburu awon ijo la-Maddhabism tabi awon ti n tako Sunnah, to si je pe inu iparun lo n dari eni lo, awon ojogbon islam ‘rahimahum Allahu ta-ala ti ko awon iwe to po fun oudn to le ni adota. Eyi ni ayoka ninu iwe **Hujjat-Allāhi ‘ala-l-’âlamîn** ti yusuf an-nabhani(ti o ku ni ilu Beirut, ni 1350AH, tin se 1932) ti n se idahun si ibeere to wa loke:

“Kii se gbogbo eyan lo lese ipinu tabi ofin lati inu quran kerim. Nigba to se pea won Mujtihad imam o ni le se ipinu latara quran-kerim, Rasull-lulahi salla Allahu ta-ala alahi wa sallam’ salaye awon ofin inu qur’an ni inu awon hadisi-i-sheriif. Bo se jasi pe Anobi nikan lo salaye Qur’an beesi ni awon sahabat al-kiram ati awon imam mujtahid se salaye hadisi-i-sheriff. Allahu ta-ala jogun fun won imam Mujitihad imo ati agboye ati imo esin ti ko wan ba le gbo agboye re. leyin pe uluhun tun fun won ni taqwa. Leyin naa si ni imole okan pelu awon iyanda yi awon mujtihad gbo agboye Allahu ta-ala ati rasulllah gba lero pelu oro won, beesi ni eyi ti won o gbo agboye re, won fi qiyas se ojutu. Awon mere-rin a’immat al- madhabib o kin soro latara ife inu bi w0on tin so fun awon olutele won “ ti e ba ri hadisi to fie se mu le, e te le hadisi rasullu-lahi ki e si fi oro mi le!”. Awon ojogbon si ni eni ti awon a’immat al-madhabib si n pase bayi fun ti won si n se mujtahid bi won. Awon ojogbon yi ni mujtahid ti tarjih ti won mo eri ti awon madhab ds ijtihad le lori.won si ko awon eri ati gbi-gba hadisi ti adari awon madhab da ijtiad re le lori, pelu awon Sahih hadisi tun-tun, ti won si tun gbe yewo awon inkan miran ti won so , ti won si gboye eyi ti o se Tarjih. Tàbí ti imam Mujtihad ba fe se se idajo lori Mas’ala kan nipase Qiyas tori ko nimo ni pa hadisi ti o le fit u,ti awon omo kewu re bs si ri hadisi-i-sheriff ti won si fi dajo yato si ti Imam won. Pelu bi wan ti n lo ijtihad , awom omo kewu o ta yo liana imam. Awon adajo Mujtihad si ni ipinu lori Fatwa lori oro yi. Pelu oun ti o ye wa latra inkam ti a n ko si ibi, musulumi ti ba n tele awon a’immat mere-rin al-madhabib, ati mujtihad tin won ko eko ni madhab won ti n tele liana Allahu ta-ala ati ojise re. awon mujthad gbo agboye liana inu quran-al kerim ati hadisi ash sheriff, ti ko si eni ti o le gbo ye won si so oun won gbo ye. Musulumi tin se emi pelu inkan ti awon mujtahid gboye ninu Nass, ti n se iwe ati sunna. Allahu ta-ala fi lo le ninu ayat 43 inu quran kerim ti Surah an-nakhl; “ **ti ire ko ba mo, bere lowo eni ti o mo.”**(47)

(47) Ayat yii fihan pe kii ṣe gbogbo eniyan ni o le ni oye ti Iwe ati Sunna ni deede. O paṣẹ fun awọn eniyan ti ko le loye wọn lati maṣe gbiyanju funrarawọn lati ni oye Kuran al-kerim tabi awọn hadisiash-sherifs ṣugbọn lati kọ wọn nipa bibeere awọn eniyan ti o loye wọn.

“ LLori ijo ololufe re, anobi sall-Allahu ta’ala alaihi wa sallam nikan ni oluhun oba pe aanu re le lori wipe ki awon a’immat al-madhahib le se ijtihad ati ki won fin Madhabi won lole, ati pe ki awon musulumi le parapo lori awon Madhab wonyi. Allahu ta’ala ni apa miran, da awon Imaam I’tiqad[48] an si so Imo I;toqad kuro nibi ibaje awon aladaparo, zindiqi, mulhidi ati awon eni eesu, ati wipe ni apa miran, Olohun so esin re kuro pelu dida awon Imaamu Madhhab. Nigba ti iru aanu yi osi ninu esin Kriteeni ati Yahoodi, awon esi won di nkan abuku, nkan imusere.

“Pelu apenupo awon Olumo esin Islam, kosi Olumo Kankan to jindo ninu lilo Ijtihaadi eyin ogorun merin odun leyi iku Ojise nla sall-Allahu ta’ala alaihi wa sallam. Enikeni to ba ni wipe daadan ni lati to Ijtihad ni lati je alaare abi eni ti oro esi ko ye. Nigbati Olumo esin agba Jalal ad-din as-Suyuti’ Abd ar-Rahman ‘rahimahullahu ta’ala’ (Iku re je 911 A.H. [1505 A.D], Egypt,) so wipe ohun ti de ipo Ijtihad, awon akegbe re ninu awon Olumo esin bi ni ibeere to ni esi meji, won bi wipe ewo ninu awon esi mejeeji yi lo dara julo. Ko le dahun ibeere won. O ni oun o r’aye lati dahun ibeere na. Amo sa, ohun ti won bere l’owo re ni wipe ki o lo Ijtihad lati mu fatwa kan wa, leyi to si je ipo to fin kere julo ninu Ijtihad. Nigbati a ba ri iru olumo nla bi as-Suyuti ti oun yeri fun lilo ijtihad fun fatwa, kini a ti se pe awon awon to n je awon eniyan nipa lati lo idajo (Mutlaq) Ijtihad, se a ni pe won ni alarun opolo tabi eni tie mi re doti bi? Al-Imam al- Ghazali [49] ‘rahimahullahu ta’ala’ so ninu iwe won **Ihya’ Ulum ad-Din** wipe kosi awon Mujtahid l’asiko awon.

“Nigbati Musulumi ti kiise Mujtahid ba ko hadisi Sahih kan ti o wa ni lara lati se nkankan ni ilana Madhhabi Imamu to ntele nitori wipe ilana

---

Ti gbogbo eniyan ba ti loye awọn itumọ ti Al-Qur’an al-kerrim ati hadisi ash-sherifs ni deede, awọn ẹgbẹ onigbagbọ mejilelọgọrin naa ki ba ti farahan. Gbogbo eniyan ti o mu ki awọn ẹgbẹ wọnyi farahan ni o kọ ẹkọ jinna, ṣugbọn ko si ọkan ninu wọn ti o le ni oye awọn itumọ ti Al-Qur’an al-kerîm ati hadisi ash-sherrifs ni deede. Àìlóye wọn, wọ́n yapa kúrò ní ọ̀nà títọ́, wọ́n sì mú kí àràádọ́ta ọ̀kẹ́ àwọn Mùsùlùmí wá sí ìparun. Diẹ ninu wọn ti pọ pupọ ni fifun awọn itumọ ti ko tọ si awọn âyats ati awọn hadisi, debi pe wọn ti di alaigbagbọ bi wọn ti pe awọn Musulumi ni ọna ti o tọ ni ‘alaigbagbọ’ ati ‘awọn alabosi’. Ninu iwe ti won pe akole re ni **Kashf ash-shubuhât**, eleyii ti won ti tumo si ede Turki ti o si yo si Turkey ni ona asiri, won so wipe mubâh (a gba laaye) lati pa ati gba dukia awon musulumi ti won gba igbagbo Ahl as-Sunna.

(48) Awọn ilana ti igbagbọ; awọn ilana eri.

(49) Imâm-ı Muhammed Ghazâli jade laye ni ilu Tus ni ọdun 505 [1111 AD]

madhhab Imaamu re yapa si hadisi na, o ni lati wa ninu awon Madhhab Mereerin, Mujtahid miran ti Ijtihad re ba ohun to wa ninu hadisi na mu. Olumo agba al-Imam Yahya an-Nawawi 'rahimahullahu ta'ala' (Iku re je 676 A.H. [1277 A.D], Damascus,) s'alaye oro yi daada ninu tira won **Rawdat at-talibin**. Wipe ko to fun awon eniyan ti wo ko ti de ipo Ijtihad lati mu idajo esin wa ninu Nass (Qurani ati Sunna). Awon alaimokan eyan ti won ni wipe awon ti de ipo Ijtihad yan-yan, won o ni wipe awon le mu idajo jade ninu Nass ati wipe won o bukata si titele okan ninu awon Madhhab mereerin, wo a pa Madhhab ti won tin tele tipe ti.

Won gbero lati ta abuku awon Madhhab pelu aimokan. Won a ma so awon gbolohun aimokan ati ago bii: "Aani tele aba elesin ti o je ri bi tiwa". Esu ti si won lona pelu ife inu won, wo o ma se ise ajulo. Won ko mo wipe ohun ti won so ko toka ajulo won bi kiise pe o toka aimokan ati aigbon won. Ninu won, aho ma ri awon alaimokan alagidi ti won o ma so ati ko wipe ki awon eyan ma mu idajo lati inu awon tira tafsir ati [Sahih] ti al-Bukhari. Iwo Omo iya mi musulumi, ma se mu won ni ore to oun ro wipe elesin ni won! Di Madhhab Imamu re mu! Eyi keyi to ba to ninu won ni o le mu ninu awon Madhhab mereerin . Amo ko to ki a mu awon irorun(facilities) gbogbo Madhhab nikan, eyi to je pe , ki a da gbogbo irorun Madhhab po, eyi ti a mo si '**talfiq"**.[50]

"Musulumi to ba le ka kosi gbo hadisi-i-sherif ye, ko ko awon hadisi-i-sherif ti o ba wa ninu iwe Madhaab, kosi se awon ise ti a juwe ninu re, kosi pa awon ise ti hadisi-i-sherif na ba pe leewo, atipe ko ko Pataki ati esin Islam ati daada Rasulullah sall-Allahu ta'ala alaihi wa sallam, ati awon oruko ati iroyin Allah , itan igbesi aiye Rasulullah, awo daada re ati awon ise iyanu re, alamori aiye yi pelu ti igbende , ati ti idajo, Aljana ati Ina, awon malaaika, aljannu, awon ijo to ti re koja lo, awon ojise ati awon tira to sokale lati sanma, awon adayanri Rasulullah ati ti Qur'an al-Kerim, isemi awon Al (ebi re alasunmo) ati t'awon Sahaba re, awon isele nipa ojo ikeyin ati awon opolopo oro to niise pelu oro aiye yi ati alkiyaama. Gbogbo oro to nise pelu aye yii ati aye to kan ti wa lakole ninu hadisi-i-sherif Rasulullah.

(50) **"Talfiq"** tumọ si 'iṣe iṣe nipa sisọpọ tabi dapọ awọn ọna ti o rọrun ti (awọn mẹrin) Madhhabs ati ni ọna ti ko ni ibamu pẹlu eyikeyi ninu wọn'. Lẹhin ti eniyan ba ṣe iṣe Islam gẹgẹbi ọkan ninu awọn Madhhabs mẹrin, iyẹn ni, lẹhin iṣẹ rẹ ti jẹ sahih (wulo, o dara) ninu Madhhab yẹn, akiyesi rẹ ni afikun bi o ti ṣee ṣe ti awọn ipo ti o fi sinu awọn Madhhabs mẹta miiran. pẹlu wiwo pe iṣẹ naa yoo jẹ sahih ati itẹwọgba pẹlu ninu awọn Madhhabs wọnyi ni a npe ni **'taqwâ'**, eyiti o mu thawab pupọ jade, (ie awọn ere ni Ọla).

"Ta ba gbo ohun ti a ko si bi ye, yio fi han wipe awon ti won so wipe a ko le fa ofin esin yo ninu awon hadisi se je afonufora. Opolopo iroyin ni o wa ninu hadisi, awon hadisi ti o n ko ni ni ibadat ati mu'amalat kere pupo. Gegebi awon olumo kan se so, won le ni ogorun marun [pelu awon eyi ti won tun ko, won le ni egberun meta]. Ko se fóju sun wipe okan ninu awon imaamu al-madhahib mereerin ti gbo okan ninu awon hadisi sahih kerekere na. Okankan ninu awon hadisi sahih na o ti je eri, o kere tan, ikan ninu awon imaamu al-madhahib mereerin ti lo ri. Musulumi to ba ri wipe alamori kan dójuru ninu madhhab re, eyi ti hadisi sahih wa lori e, ko ya tele alaye Madhhab miran ti o se ijtihad lori hadisi na nipa alamori yen. O seese ki Imaam madhhab re gbo nipa hadisi na, pelu be ki o tele hadisi miran ti o gbo ye pe o sunmo sahih tabi [ti anobi so] leyin igbana, ko si fa igi le ti tele, tabi fun idi miran ti Mujtahid fe, ko wa gba hadisi ti tele ni eri. O dara fun muslumi ti o mo wipe hadisi ti tele je sahih lati gbe ijtihad madhhab re sile eyi ti ko ba hadisi mu lati tele hadisi na, yio ni lati tele madhab miran to ti fi hadisi na se ijtihad lori alamori na. Fun Imamu Madhhab keji, len to oun mo nipa ofin (ahkam) ti eni keji o mo, to wa ri wipe kosi nkan to tako lilo hadisi na. Bo ti le wu kori, o to bakan na ki o tele madhab lori alamori na tori kose jiyan pe imam madhab re gbe ara le eri to lalaafia ninu ijthad re. Islam se amojukuro fun Muqallid ti ko mo nipa eri na. Ni idi wipe ko si okan ninu awon imaamu madhhab mereerin ti ko tele Tira Olohun ati Sunna ninu ijtihad re. Awon Madhhab won ni alaye tira olohun ati Sunna. Won s'alaye won ni ona ti ole ye awon muslumi, wo si tun se akoole re sinu awon iwe. Ise pataki ti awon a'immat al-madhahib 'rahimahumu Allahu ta'ala' se fun esin Islam, eyi ti apa eniyan o ka bi kii ba se aranse Allahu ta' ala. Bibe awon madhhab yi je ninu eri to fi n ga ju lo wipe 'Rasulullah sall-Allahu ta'ala alaihi wa sallam' je anobi ododo ati wipe islam je esin tooto.

"Awon iyato ti nbe ninu Ijtihad awon a'imat al-madhhahib je fu awon alamori to je furû'ad-dīn, iyen, awon alamori fiqhu. Kosi iyapa laarin won nibi awon oro Usūl ad-dīn, iyen awon imo nipa I'tiqa tabi Iman. Beesini wo ko yapa ninu awon oro furu'u, leyi to je gbongbo esin,awon eyi ti a ko jo ninu awon hadisi tawatur. Won yapa nibi awon agborin melo kan to niise pelu furu'u ad-din. Eyi je yo l'atara agboye awon alamori wonyi. Awpon iyato keekekee yi si je aanu [Allahu ta'ala]lori Umma. O to [jaiz] fun musulumi ki o tele eyikeyi ninu awon madhhab to ba fe ati rorun fun.

Rasulullah sall-Allahu ta'ala alaihi wa sallam ti so asotele iyato wonyi gege bi iro idunnu, o si ti sele gege bi o ti se so.

"Ko to ki a lo ijtihad ninu awon oro imo **I'tiqad**, eyi ni awon oror igbagbo. Eyi a ma fa isina ati anu. Ese nla lo je. Ona kan soso ni nbe fun oro to nise pelu I'tiqad: **ahl Sunnat wa'l-Jama'a**. iyato ti a ka kun aanu Allahu ta'ala nibi hadisi ash-sherif oun ni ti iyato fur'u tabi ahkam.

"Ni ibi ti idajo awon Madhhab mereerin ba ti yato, okan ninu won lo to. Awon eyan to ba se eleyi o gba thawab meji, beesi ni awon to ba mu eyi ti ko to won o gba thawab kan. Wipe awon madhhab je aanu na ni wipe o to ki a fi madhab kan le fun omiran. Amo ko to ki a tele madhab to ba yato si mereerin ti a mo yi- eyi ni ti Ahl as-sunna tabi ti awon Sahabat al-kiram, nigbati Madhab won ko si ni akole tabi o ti di ohun igbagbe. Ko wa seese ki enikeni tele madhab miran yato si ti merin to gbajumo. Imam Abu Bakr Ahmad ar-Razi[rahimah- Allahu ta'aala, iku re 370 A.H (980)], naa so wipe apenupo awon olumo pe ko to tele lati tele[tan yanyan] as-Sahabat al-kiram. Mo gba awon to ba fe gbo eje'pataki awon madhab, mujtahid, paapa julo awon a'immat al-madhhahib mereerin ni iyanju l'atari wipe awon mahdhab won ko tayo Tira olohun ati sunna ati wipe awon ofin esin, won gbe won kale l'atari Ijma' ati qiyas, kiise ife inu won bi kiise pe lati inu tira olohun ati sunna, ki won ka awon iwe **Al-mîzan al-kubrâ** ati **Almîzân al-Khidriyya** ti Imam Abd al-Wahhab ash-Sha'rani (rahimah-Allahu ta'ala)."[51]

Ko to ki a so wipe: "Qur'an al-kerim ko sowipe awon olumo esin". Opolopo Ayat wa to pon awon olumo (Ulama) ati imo(Ilm) le. Hadrat Abd' al-Ghani an-Nablusi. [iku re, 1143 A.H (1731)] ko ninu iwe re **Al-Hadiqa**: " Ayah elekeje Suratal-Anbiya sope: **E bere lowo awon oni Dhikr ohun ti e ba mo,**". 'Dhikr' tumo si 'Imo'. Ayat-i-lerima yii pa awon eyan l'ase liwon wa olumo ti won ko imo l'odo won. O tun wa ninu ayah elekeeje surah al-imran. "**Awononi mimo nikan ni won mo itunmo awon ayah ti o diju**", ninu ayah elekejidinlogun sura kanaa'; "wipe Aallah ta'ala nbe o

(51) Yusuf an-Nabhânî, **Hujjat-Allâhi 'ala 'l-'âlamîn**, p. 771. Ọrọ asọye ti o wa loke, eyiti o tumọ lati ipilẹṣẹ Larubawa, ko ni eyikeyi awọn ọrọ ti a ṣafikun nipasẹ olutumọ, ẹniti, gẹgẹ bi a ti ṣe ninu gbogbo awọn iwe wa, ti fi awọn afikun lati awọn iwe miiran sinu awọn biraketi nibi, paapaa, yago fun idamu wọn pẹlu ọrọ ti a tumọ. Ipilẹṣẹ Larubawa ti aye ti o wa loke lati **Hujjat-Allâhi 'ala-l-âlamin** ni a tun ṣe nipasẹ aiṣedeede ni Istanbul ni ọdun 1394 [1974].

si da wa je ohun t'oye awon oni mimo". Ninu ayah okanlelogorin surat al-Qasas;"**awon oni mimo sow fun won, Oju ti yin, esan Allahu ta'ala fun awon eni to gbagbo tiwon sin se rere da ju gbgbo ore aye yii lo**". Ninu ayah elekerindinlogota surat-Rum: "**awon onim mimo ati igbagbo sope, eyi ni ojo agbende ti e ko Gbagbo ninu aye**". Nin u ayah ekejolelogorun Surat Isra: **igba ti awon oni mimo gba gbo al-Quran al-kerim won o wole , won o so wipe ko si abuku pelu Oluwa wa, eni ti kii ye ohun**", ni u ayah elekerinleladota surat Hajj: **o ye awon oni mimo wipe oro Olohun ni Al-quran kerim je**". Ninu ayah aadota surat Ankabut: "**Al-quran kerim ti joko si inu igbaaya awon oni mimo**". Niu ayah elekeefa surat saba: awon oni mimio mo wipe al-quran kerim je oro olohun, oun si ni bi ife Allah ta'ala". Ayah elekokanla surat al-Mujadala: **awon oni mimo won o ni ipo giga ni Aljanna**; Ayah eleketadinlogbon surat Al-fatir: Awon oni mimo nikan ni ma nberu Allahu ta'ala; Ayah elekerinla Surat al-Hujurat: "**eni to dara ju laarin yin ni eni toba paya Allahu ta'ala pupo**".Won fi idie mule ninu hadisi abal 356 iwe yii kana: " Allahu ta'ala ati awon malaika ati gbogbo eda ma nse adura fun gbogbo eni ti nba ko eyan ni daada'; '**ni ojo idajo, lakoko awon anobi, leyin na awon olumo leyin na awon ti won ku si oju ona esin won o sipe**'.

"Eyin eyan elo mo wipe a man ko mimo pelu titetigbo awon olumo'; 'e ko imo! Kiko mimo je ijosin. Oluko imop ati akeko imo o gba esan gege bi eni to se jihad. Kikoni ni imo da gegebi itore anu. Kiko imo da gegebi irun oru.' ". Tahir Bukhari,[52] eni to ko tira fatawa ti a mo si Khulasa so wipe; Kika iwe fiqh ni thawab ju irun oru lo. Tori wipe o je fard lati ko fard ati awon haram ninu tira. Laati ka iwe fiqh tori ki a le se oun ti a mo ati lati ko awon eniyan o dara ju salat at-tasbih lo. O mule ninu hadisi sheriff wipe: **kiko mimo ni thawab ju gbogbo ise ase gboore lo, tori iwulo re fun eni to mo ati awon ti won o ko**'; '**eni ti o ko mimo lati ko elomi o ni esan gegebi aweon siddiq**.' Lati odo awon ajogbon ati ninu iwe ni ati ko imo Islam. Awon eniyan ti won so wipe iwe esin atin awon olumo o wulo je awon opuro ati zindiq. Won tan awon muslumi si inu anu. Ninu Al-quran kerim ati hadisi-sherif ni a ti ri imo esin." Itunmo lati inu **Hadiqa**[53] tan sibi.

(52) Tâhir Buhâri jade laye ni ọdun 542 [1147 AD].

(53) Òǹkọ̀wé ìwé **Hadîqa** jade laye lọ́dún 1143 [1731 AD].

Allahu ta'ala ran ojise re 'alahi salam' lati le wa s'alaye ati ko Al-quran kerim. Awon Sahabat al-kiram ko imo quaran lati odo Rasulullah. Awon olumo esinko lati odo awon sahabat al-kiram, gbogbo musulumi wa ko lati odo awon Olumo esin ati iwe won. O fese rinle ninu haduth sheriff wipe: " **imo je pepe oro. Kokoro re je bibeere ati kiko". E ko ke si koni ni imo!" "Gbogbo nkan loni ipile, ipile Taqwa ni awon okan arifs". Kikoni ni imo je ipa ese re."**

Al imam ar-Rabbani rahmatullahi ta'ala alaih ko sinu iranse re elekeje din ni ogorunmeji akojo alakoko ise re **Maktubât**:

"Mukallaf (eyan to ti balaga) ni lati koko tun imani re se, igbgo re. iyen nipe ki o ko imo itiqad (opo igbagbo) gegebi awn olumo Ahl as-Sunnat wa'l-jama'a se ko, atipe ko tun igbagbo re se gegi ilano won. Ki Allahu ta'ala ko se adipele esan fun awon eyan nlala yii fun igbiyanju won. Amin.

Imoribo kuri ninu iya ijo ikeyin nbe l'owo kiko ati gbigbagbo ninu awajade imo ododo ti awon eni wonyi gbe kale.[Awon eyan to tele ilana won ni won pe ni **Sunni**]. Owa ninu hadisi sheriff kan wipe ijo kan o la kuro nibi iya ina, awon si ni musulumi to tele ilana awon olumo wonyi. Awon musulumi ododo ti won tele ilana Rasulullah 'sall-Allahu ta'ala alaihi wa sallam' ati awon saabe 'radiya Allahu ta'ala anhum' gangan ni musulumi. Imo otito ti a yo ninu Quran al-kerim ati hadisi sheriff ni imo ti awon olumo Ahl as-Sunnah yo lati inu Quran al-kerim ati hadisi sheriff. Tori gbogbo oniruju eyan ti oun je oruko musulumi lasan npe apemora wipe ati inu Quran al-kerim ati hadisi sheriff ni ohun ti ri awon igbagbo iruju re. Gbogbo oniruju eda ni pe apemora re si tira olohun ati Sunna. Gege bi a se mo, kiise gbogbo ohun ti eyan ba gboye ninu Quran al-kerim ati hadisi sheriff ni o to.

Lati ko paapa adiokan Ahl as-sunna, tira Persia, **al-Mu'tamad** ti Hadrat Tur Pushti,[54] Olumu islam to yaranti ko wulo pupo. O s'alaye adikan Ahl as-sunna tooto. Itumo inu tiran na yanju pupo. O rorun lati gboye. Hakikat Kitabevi(ile ita-iwe) lo te tira na jade ni 1410 [1989 A.D].

Leyin ti a ba to igbagbo pelu adiokan ododo , a gbudo ko ki a si tele awon ohun ti o je **halal, haram, fard, wajib, sunna, mandub** ati **makruh** ninu awon tira fiqh ti awon olumo Ahl as-sunna ko. A ko gbudo ka awon tira ti awon oniruju ko, awon ti mo gbo esin awon Olumo nla yii ye. Musulumi,

(54) Fadlullah bin Hasan Tur Pushtî, omowe Hanafî Fiqh, jade laye ni ọdun 661 AH (1263).

to ni igbagbo miran to yapa si ti Ahl as-sunna o le moribo kuro ninu iya ina ni ojo ikeyin- Ki Allahu ta'ala so wa nibe. Ti musulmi ti o le nibi ijosin b ani adiokan to dara, o le ri aforijin Olohun bi o se tawba. Koda bi won ba f'oriji, yio la kuro nibi iya Ina leyin ti o ba je iya kekere. Ohun ti o se Pataki ju ni wipe ki eyan tun adiokan re se. Khwaja Ubaid-Allah al-Ahrar [qaddas-Allahu ta'ala sirrahu-l-aziz', iku re. Samarkand, 895 A.H (1490)] so wipe: ti won ba fun mi ni gbogbo Kashf ati Karamat, mo wa se afeku adiokan Ahl as-sunna, ma da gegebi alayebaje. Tin nbani kashf tabi karama rara, pelu be, mow a tun ni aaye pupo, ko wa je wipe adiokan Ahl as-sunna nikn ni won fun mi, inu mi ko le baje.'

"Leni, awon musulumi india je eni apati. Awon ota islam ngbogun lati gbogbo ona. Toro kan ti a ban a si ojuna esin leni ni thawab ju egbeeberun toro lo ni igba mi. igbiyanj nla ti a le se fun Islam nisin ni ki a ra awon tira Ahl as-sunna, eyi ti o koni ni iman ati Islam, ati pe ki a pin fun awon eniyan ni igberiko ati awon odo. Eni ti Olohun bba fi se konge oriire bayii gbudo dunu, kosi dupe fun Allahu ta'ala daada; o se aseye o je oloriire. Nkan daada ni ki eyan gbiyanju fun esin Islam. Amo, ni iru akoko yii ti islam nle, ti opolopo igbiyanj lati pa ina islam pelu iro ati adaparo, o dara pupo lati se igbioyanju lati fan rere igbagbo Ahl as-Sunna. Rasulullah 'sall-Allahu ta'ala alaihi wa sallam' so fun awon Sahaaba re: '**E nsemi lasiko to je wipe to ba tele ase Allahu ta'ala ni ida mesan inu mewa, e wa fi ida kan se olohun, e je iya! Leyin yin,akoko kan mbo, ti eni to ba tele ase olohun pelu ida kan ninu mewaa o la**.' [won ko le ninu **Mishkat-ul mesabih**, vol. 1, oro 179 ati **Tirmizi, Kitab-al Fitan**, oro 79]. Akoko yii ni hadisi sheriff na ntoka si. O je dadan ki a tako awon alaigbagbo, ki a moa wo to n gbogun ti Islam, lati korira won.[55] Pelu pe ki a ma pin awon oro awon olumo Ahl as-sunna, eyan o bukata si ki o je eni karama abi olumo. Gbogbo musulumi ni ki o sapa lati se. akoko yi o gbudo bo. L'ojo idajo, gbogbo musulumi ni a o bi nipa e atipe kilode ti won se sise sin islam. Awon ti wo o pin iwe Islam, ti won si ran awon eniyan ati iko tin pin imo esin ka o ri idamu. Awawi o ni je atewogba. Bo ti e je wipe awon awon anobi alaihimu-s-salam je awon eniyan to ga julo, won kii wo ifokanbale ara won. Ki eyna tan sin Allahu ta'ala ka je ona ike ti o l'opin, won sapa losan ati loru. Fun

(55) Jihâd nipasẹ agbara (jihâd qatli) ni ijọba ṣe, nipasẹ ọmọ ogun rẹ. Jihâd ti awọn Musulumi jẹ ipinnu wọn gẹgẹbi ọmọ-ogun iṣẹ ti ijọba fun wọn. Jihād qawli yẹn, ti a ṣe nipasẹ ọrọ sisọ ati kikọ, dara ju jihad qatli ti a tun kọ sinu lẹta 65th.

awon to bere fun **iyanu, wo dahun wipe Allahu ta'ala da ise iyanu , ojuse tiwon ni ki wo polongo sin Allahu ta'ala.**

Bi won se sapa si ojuna yii, Allahu ta'ala ran won l'owo osi da ise iyanu. Awa na, gbudo pin awon iwe yii, pelu oro awon olumo Ahl as-sunna 'rahimahum- Allahu ta'ala, ki a so fun awon ewe ati ore nipa abuku awon alaigbgagbo, ki a sit u asiri iro awon ota, ati awon to ni awon musulumi l'ara. (56) Awon ti won ba fi ola, agbara tabi, ipo se igbiyanju yii o le moribo kuro nibi inira. Bi a se nse igbiyanju yii ifarada pelu abuku gbodu je idunu nla ati ere fun wa. Awon Anobi 'alaihimu-s-salam', nigba ti won pa awon eyan l'ase oro Allahu ta'ala, farada atakoawon alaimokan. Iya je won pupo. Muhammad 'alaihi-salam', ololufe Allahu ta'ala je eni ti a yan lati je olori awon eyan nla na so wipe: ' **Kosi ojise kan to ri iru idaamu bi temi.**"

Awon olumo Ahl as-sunna ti won toka gbogbo musulumi agbanla aye si eko esin Muhammad ''alaihi-salam' laisi ayipada tabi if'orogun ni awon Olumo Madhhab mereerin ti won de ipo ijtihad. Awon merin lo gbajumo julo. Alakoko ni al-Imam al-a'zam **Abu Hanifa Nu'man ibn Thabit** 'rahimah-Allahu ta'ala'. O je okan ninu awon Olumo esin to tobi ju. O je olori awon Ahl as-sunna. Akosile isemi re je kiko ninu awon iwe Turkish **Seadet-i Ebediyyẹ** pelu **Faideli Bilgier**.(57) Won bi si Kufa ni 80 A.H.[699] o si ku si oju ona esin ni Baghdad ni 150 [767].

Eleekeji ni Olumo Islam nla Imam Malik ibn Anas 'rahimah-Allahu ta'ala. Iwe ibn 'Abidin so wipe o semi fun odun 89. Baba baba re ni Malik bin Ebi Amr. Elekeeta ni Imam **Muhammad ibn Idris ash-Shafi'i** rahimah-Allahu ta'ala, ti gbogbo olumo Islam n ponle won bi ni 150 [767] ni Ghaza, Palestine, o si ku ni Egypt ni 204 [820].

Elekeerin ni Imam **Ahmad ibn Hanbal** 'rahimah-Allahu ta'ala' ti won bi si Baghdad ni 164[780] o si ku sibe ni 241[855]. Awon ni gbongbo ti a fi mo Islam.

---

(56) Sisọ fun wọn kii yoo jẹ olofofo bikọṣe al-amru bi'l-ma'rọf. Gbogbo Musulumi ni lati kọ ẹkọ ti Ahl as-Sunna ati kọ awọn eniyan ti o le ni ipa. Awọn iwe, awọn iwe iroyin ati awọn iwe ti n ṣalaye awọn ọrọ awọn ọjọgbọn ti Ahl as-Sunna yẹ ki o ra ati firanṣẹ si awọn arakunrin ọ̀dọ́ ati awọn ojúlùmọ̀. Ó yẹ ká sapá gan-an kí wọ́n bàa lè kà wọ́n. Bakannaa, awọn iwe ti n ṣafihan awọn idi gidi ti awọn ọta Islam ni o yẹ ki a pin.

(57) Bakannaa ni ori akọkọ ti **Ọna Sunni** ati ni ori karun ati kẹfa ti fascicle akọkọ ti **Ayọ Ailopin (Endless Bliss)**.

Leni, eni to ko ba tele okan ninu awon olumo nla mereerin wonyi wan ninu ewu nla. O wa ninu anu. Yato si won, opolopo awon olumo Ahl as-sunna ti won madhhab rere na. Amo, pelu igba, madhhab won ti ohun igbagbe, ko je akosile. Fun apejuwe, awon olumo meje nla Medina ti won pe ni **al-Fuqaha' as-sab'a pelu ' Umar ibn Abd al'-Aziz, Sufyan ibn Uyayna**,(58) **Is'haq ibn Rahawah, Dawud at-Ta'i, Amir ibn Sharahil ash-Sha'bi, Layth ibn Sa'd, A'mash, Muhammad ibn Jerir at-Tabari, Sufyan ath-Thawri** (Iku re, Basra,161 A.H[778]) ati **Abd ar-Rahman Awza'I** 'rahimahum-Allahu ta'ala na wa ninu won.

Gbogbo Sahabat al-kiram 'radiy-Allahu ta'ala anhum ajma'in' je irawo imona tooto. Ikan ninu won to lati to gbogbo aye si ona to to. Won je mujtahid, onikaluku won pelu madhhab re. opolopo madhhab won jo ara won. Amo, tori wipe ko si akosile madhhab won, ko rorun fun wa lati tele won. **Madhhab** awon imamu mereerin ni,ohun ti won so nipa ohun ti agbudo Gbagbo ati ohun a gbudo se, je ohun ti won ko jo ti awon omo leyin won s'alaye. Won se akosile re. Leni, gbogbo musulumi gbudo darapo mo okan ninu awon madhab okan ninu awon imam mereerin, k sise to, ko se ijosin ni ilana madhhab na.(59)

Ninu awọn ọmọ-ẹhin Imâms mẹrẹrin wọnyi, awọn ọjọgbọn meji de awọn ipele giga pupọ ni titan awọn ẹkọ Imân. Bayi, nibẹ di meji **Awọn madhhabs** ninu **i'tikâd** tabi **igbagbọ**. Igbagbọ ti o tọ ni ibamu pẹlu Kuran-al-kerîm ati hadisi ash-sherrifs, nikan ni igbagbọ ti awọn Imâms meji wọnyi fihan, ti won tan igbagbọ Ahli-Sunna sori ilẹ, ti o je Ẹgbẹ Igbala. Ọkan nínú wọn je **Abu 'l-Hasan 'Ali al-Ash'arî** 'rahimah-Allâhu ta'âlâ', ti a bi ni Basra ni ọdún 226 A.H. [879] ọ sí ku ní ìlú Baghdad ni ọdún 330 [941].

Ẹni keji je **Abu Mansûr al-Mâturîdî** kí ikẹ àti ọlá Ọlọrun wá pẹlú rẹ, ti ọ kú ní ìlú Samarkand ní ọdún 333 [944]. Ni IMân, gbogbo Musulumi ni lati tẹle ọkan ninu awọn imam nla meji wọnyi.

Awọn ọna (turuq) awọn Awliyâ' tọ. Ko si ipele ti o kere julọ ni wọn ti yapa kuro ninu Islam.(60) Awliyâ' ni o ni karâmât. Gbogbo karamat wọn

(58) Sufyân bin 'Uyayna jade laye ni ilu Mekka ni ọdun 198 [813A.D.].

(59) Eni ti ko ba fe tele okan ninu awon Madhhabs merin yi ki i se enikan larin Ahl as-Sunna

(60) Ní ọrúndún kọ̀ọ̀kan àwọn òpùrọ́ àti àwọn aládàámọ̀ ti wà tí wọ́n ń fi ẹ̀sìn náà ṣe ọ̀nà fún àwọn ànfàní ayé wọn tí wọ́n sì wá síwájú ní ìríra àwọn Walís, Murshids tàbí àwọn ọkùnrin aláṣẹ ẹ̀sìn. Awọn eniyan buburu tun wa ni gbogbo oojọ, ni gbogbo ẹka iṣẹ ọnà ati ni

jẹ ẹtọ ati otitọ. Al-Imâm ‘Abdullah al-Yâfi’î (d. Mekka, 768 A.H. [1367]) sọ pe: “Ghawth ath-Thaqalain Mawlânâ ‘Abd al-Qâdir al-Jîlânî’s ‘qaddas-Allâhu ta’âla sirrahu’l’azîz[61] Karamât ti jẹ mimọ pupọ ti eniyan ko le ṣiyemeji tabi sẹ wọn lati igba naa **tawatur** (ipo ti ibigbogbo) jẹ sanad (ẹri iwe-kikọ) fun otitọ.”

Ewọ ní láti pé, èyán to ba n kì Irun ni “àlá yí ní ìgbàgbọ” àyàfi tí ayi ni ìgbàgbọ e bá hàn láti ibì nkán tí o ba n sọ la yí ìdí tó dájú láti sọ irú ọrọ na. A ọ lẹ sẹ èpè fún àyàfi ti ọ bá kú ní eni ti ko ni ìgbàgbọ . Ẹsìn gán o gba wa láyé láti ṣe èpè fún ẹni tí kò ní ìgbàgbọ. Fún ìdí eleyi, ọ dara pé a ọ gbọdọ ṣe èpè fún Yazîd.

5. Eyi tó ṣe ikaarun nínú àwọn ìpìlẹ ìgbàgbọ méfà ni “ìgbàgb**ọ** ní **ọjọ igbende (al-Yawm al-âkhir).**” O bẹrẹ láti ọjọ tí èyán bá kú titi di òpin ayé. Ìdí tí o fín je ‘igbeyin aye’ ni pe kòsí imole mọ lẹhin ọjọ na tàbí ní torí wípé ọ wa ni igbeyin ayé. Ọjọ yi tí wọn dárúkọ nínú hadisi Sherif, Kiyi se iru ọjọ tí a mọn yi. O fi akọkọ kan hàn ni. A ọ mọn ìgbà tí ọjọ na lẹ dè. Kòsí ẹni tí ọ lẹ ronú kan akọkọ na.

Ṣugbọn, odise wa,kí ikẹ ati ọla ọlọhun ko wà pẹlu rẹ tó ìká sí ọpọlọpọ awọn apẹrẹ :Hadrat al-Mahdî[62] yíò wá, odise Ọlọhun Isa kí ikẹ Ọlọhun wà pẹlu rẹ yíò Sọkalẹ láti òrun sí Damascus,ad-Dajjâl[63] yíò jáde, awọn eniyan

---

gbogbo ifiweranṣẹ osise loni. Riri awọn eniyan ti o wa awọn anfani ati igbadun wọn ninu ipalara ti awọn ẹlomiran, yoo jẹ aiṣedede tabi aimọkan lati ba gbogbo awọn iṣẹ-ọnà ati awọn eniyan ti wọn dapọ mọ. Yoo ṣe iranlọwọ fun awọn oniyasọtọ. Nítorí ìdí èyí, wíwà àwọn oníjàgídíjàgan ẹlẹsìn àti aláìmọkan, àwọn ẹlẹtàn turukì (àṣẹ, ojú ọnà) kò gbọdọ jẹ kí a sọrọ burúkú sí àwọn onímọ Islam tàbí àwọn àgbà Tasawwuf tí àwọn iṣẹ-ìsìn ọlọlá wọn ti kún àwọn àkọsílẹ ìtàn. Ó yẹ ká mọ pé aláìṣòdodo làwọn èèyàn tó ń sọrọ ẹgàn.

(61) Abdulqadir Geylani jade laye ni Baghdad ni ọdun 561 [1161 AD].

(62) Hadrat al-Mahdî yoo jẹ ọmọ ti Anabi wa Muhammad ‘’alaihis-salâm’ alabukun-fun. Orukọ rẹ yoo jẹ Muhammad ati pe orukọ baba rẹ yoo jẹ ‘Abdullah. Oun yoo ṣe olori awọn Musulumi, yoo fun Islam ni okun, yoo si tan kaakiri. Oun yoo pade ’Isâ ‘’alai-hissalam’, ati pe wọn yoo jọ jagun ti wọn yoo si pa ad-Dajjal. Lakoko akoko rẹ, awọn Musulumi yoo yanju nibi gbogbo ati gbe ni itunu ati irọrun.

(63) Ad-Dajjâl (ẹniti awọn kristiani n pe ni Dajjal, ti wọn yoo si tun pe ni Masih nitori okiki rẹ yoo tan kaakiri agbaye) yoo jẹ ọmọ Juu kan ti Khurasan, ariwa Iran, ati ọta ti Islam ti paṣẹ awọn ọmọ ogun ainiye. Oun yoo pa awọn Musulumi yoo si mu idamu ati ruduru-du wá si Aarin Ila-oorun. Lẹhin ti o ta ẹjẹ silẹ pupọ, Hadrat al-Mahdi yoo pa a. A kọ ọ pẹlu awọn itọka ninu **Mukhtasaru Tadhkirat al-Qurtubî** nipasẹ ‘Abd al-Wahhâb ash-Sha’rânî (ed. 2nd., Istanbul, 1302) pe orukọ ad-Dajjâl yoo jẹIbn as-Sayyâd.

ti wọn jẹ Ya'jûj àti Ma'jûj[64] wọn fi ilẹ ayé sí inú ròg̀bòdìyàn, òrun yíò jáde láti ibì iwọ òrun, iwarìri ti o léwu yíò ṣẹlẹ , awọn èyán ọ gbàgbé ìlànà lori ẹsìn, iṣẹlẹ ti kọ ba ẹsin mú yíò pò, awọn alayi ní ìgbàgbọ wọn di asíwájú, awọn èyán ọ ko aṣẹ Ọlọrun; awọn èyán ọ ma ṣe nkan tí Ọlọrun binu sí; ina yíò jáde láti Yemeni , òkun àti àpáta wọn pin sí kékèké,òrun àti Òṣùpá wọn dúdú, awọn òkun wọn papo, wọn ho wọn sì gbé.

Mumuni ti o n ṣe nkan tí Ọlọrun o yọnu sí o n jẹ fâsiq. Àwọn fâsiq àti àwọn alayi ní ìgbàgbọ wọn jìya nínú sáré. Ìgbàgbọ gbọdọ wa lórí òdodo yi. Leyin ikose , awọn ti wọn ti kú wọn padà sí ayé tí a ọ mọn won sì má jẹ igbadun tabi ìyá. Gégé bí ìtàn tó wà nínú hadisi AshSherifs, angẹli méjì tí wọn jẹ **munkar** ati **nakîr**, nínú ifarada wà wá gẹgẹ bí àwọn ẹdá ti ọ dara, wọn bẹrẹ awọn ìbéèrè ninu sáré

Gégé bí àwọn Omowe kan ṣe sọ, ìbéèrè ninu sáré a dá lórí àwọn ọrọ ìgbàgbọ to ṣe kókó tàbí lati ori gbogbo ọrọ ìgbàgbọ dé orí awọn òmirán. Fún ìdí eleyi,ka kọ àwọn ọmọ wa ni idahun ṣe awọn ìbéèrè yi; Tani Olorun re? Ẹsìn wo ni ẹsìn rẹ? Odise Ọlọrun wo lo gba fún? Ìwé mímọ wò ni o n tẹle? Níbo ni Al-qibla rẹ?kini awon MADHABA rẹ ninu ìgbàgbọ àti ẹsìn ? Ọwá ni akọsilẹ nínú **Tadhkirat al-Qurtubî**[65] wípé àwon tí wón ki ṣe awọn ti wọn tẹlẹ ìlànà odise Ọlọrun, won ko ni le dahun sí àwọn ìbéèrè yi. Ibojì awọn tó máa lè dahun dáadáa yíò fẹ sí,wọn sì fèrèsé sí òrun réré le fún won. Ni gbogbo awuro ati ni gbogbo alé, wọn rí ayé wọn ni orun, awọn angẹli wọn sì fún wọn ni ojurere pẹlẹ iroyin to dára. Wọn fi ìrin nà awọn ti kọ ba lẹ dahun gidigan débi wípé gbogbo iṣẹ'eda ọ gbọ igbe ibojì rẹ yíò kéré sí, débi tí egungun rẹ a lò. Ihò ati wò iná yíò sì silẹ. Ni aró àti ní alé yíò rí ipò rẹ nínú iná. Yíò jé ìrora kikorò nínú iná titi dì ọjọ igbende.

Ìgbàgbọ nínú ayé míràn lẹyìn ikú, ọ ṣe kókó. Lẹhin igba ti egungun àti ẹran ará bá jera to di yèpè àti afẹfẹ tan,wọn di odidi padà,emi yíò padà sí

(64) O wa ninu Al-Qur'an al-Kerim pe Yâjūj ati Majuj (Gog ati Magogu) jẹ enia buburu meji, ti wọn fi silẹ ni igba atijọ kan lẹhin odi, ati pe wọn yoo fi wọn silẹ. ati pe wọn yoo tan lori ilẹ si opin aiye. Ti a ṣe akiyesi pe iwadii awalẹwa ri awọn ilu ti a sin labẹ ilẹ ati awọn fossils okun lori awọn oke ti awọn oke-nla, odi yẹn ko ni lati rii sibẹsibẹ, bẹni awọn eniyan yẹn ko ni lati pọ tobẹẹ ti a rii tabi mọ wọn loni; a lè ronú pé, gẹgẹ bí ẹgbẹẹgbẹ̀rún mílíọnù àwọn èniyàn òde òní ti pilẹṣẹ̀ láti inú èniyàn méjì, àwọn èniyàn méjì wọnyẹn yóò tàn kálẹ sórí ilẹ-ayé tí yóò pọ sí i láti inú àwọn èniyàn díẹ, tí a le má mọ ipò wọn lónìí.

(65) Muhammad Qurtubî Mâlikî, òǹkọ̀wé ìwé **Tadhkirat alQurtubî** kú ní ọdún 671 [1272 AD]. Jọwọ wo oju-iwe ti tẹle.

ará ,gbogbo eniyan ọ sí dide láti ibojì. Ọjọ yi ni wón pé ní ỌJỌ **Qiyâma** (AJINDE).(66)

Gbogbo nkan ẹlẹmi wọn kò jọ sí ayé **Mahshar**. Ìwé ìṣe onikaluku yíò fò lọ bá wọn. Ọlọrun tó da oke ati ile, tí òsì da gbogbo nnkan inu rẹ, ohùn ni yíò jé kí gbogbo eleyi ṣẹlẹ. Ọdaju wípé gbogbo nkan ti ọ sọ òtítọ ni. Gbogbo rẹ yíò sì ṣẹlẹ.

Wọn fún àwọn olóòótọ (sahih) ní ìwé ìṣe wọn láti apá ọtún wọn sì fún àwọn ẹlẹṣẹ (Fasiq) ní ìwé wọn láti apá òsì tàbí láti eyin. Gbogbo iṣẹṣe, dáadáa tàbí ayida, kékeré tàbí nlá, iyì tó jẹ ni gbangba tàbí ní kóró,yíò wá nínú ìwé na. Kódà àwọn iṣẹṣe ti kọ hàn sí àwọn angẹli kirâm kâtibîn yìí hàn láti àwọn ará ẹdá ènìyàn fún ẹrí àti Ọlọrun tó mọ ohun gbogbo, idahun awọn ìbéèrè yíò wá, pẹlu iyànjú ọrọ lórí gbogbo ìsesí oni kaluku. Ni ọjọ ìdájọ, gbogbo ìsesí òní kaluku ni kóró yíò hàn sí gbangba,ti Olorun ba fẹ. Awọn angẹli wọn dahun sí ìbéèrè lori nkan ti wọn ti ṣe ni ayé àti ni orun, awọn odise Ọlọrun o dahun lori bí wọn ṣe royin aṣẹ Olọrun ati esin re sí awọn èyán,ati lórí bí àwọn eniyan se darapọ̀ mọ awọn odise Ọlọrun,bí wọn ṣe ṣẹ ohun ti wọn gbe funwon lati ṣe àti bẹ wọn se pọn èto ẹlòmíràn lẹ. Ni ọjọ igbende,àwọn ẹni tó ní ìgbàgbọ,ti iwa ati isesi won dé dara,wọn gba ebun àti alubarika, awọn ẹni tí won dé dara wọn jẹ iya gidi.

Ọlọrun nínú ìdájọ rẹ,yíò fi iya jẹ awọn musulumi ẹlẹṣẹ kan,yíò sì fi aanu rẹ dari jin awọn ele nlá and kékeré àwọn mùsùlùmí òmirán ti o bá fẹ. Àyàfi ai gbàgbó nínú Olorun(Kafr) àti ìsìn nkán mi yatọ sí Olorun (Shirk),yíò dárí ji ese to bá wù, kòsí ni d'áríjì iyì ti kọ wù.yio sì fi iya je eya lori ẹṣẹ kékeré ti o bá wù. Ọlọrun Kede wípé ohun o ni d'áríjì ìsìn nkán mi yatọ sí ohùn. Alayi ní gbàgbo ti ko ni iwe òrun,iye n tumyo sí àwọn tí wọn gbagbo ninu odise Ọlọrun Muhammad,kí ikẹ ati ọlá Ọlọrun wá pẹlú rẹ, gégé bí odise fún gbogbo iṣẹ'eda ti wọn sì gba bo ṣe nkan ninu awọn ọfin rẹ, wọn wọ ina,wọn sì jẹ iya ayérayé.

Ní ọjọ ìdájọ, àwọn iṣẹṣe keji **Mizzan** kàn yíò wá ('iwọntunwọnsi'), àwọn orisiriṣi yatọ sí awọn ti a mọ, fun ipa awọn iṣẹ ati ihuwasi. Yíò tóbi

(66) Awọn ohun ọgbin fa erogba oloro (carbon dioxide) lati afẹfẹ ati omi ati iyọ (awọn nkan ti o wa ni erupe ile) lati inu ile ti wọn si so wọn pọ pẹlu ara wọn ti wọn si ṣe awọn nkan ti o wa ni erupẹ, ọrọ igbesi aye ti awọn ẹya ara wa. O jẹ mimọ loni pe iṣesi kẹmika ti n gba awọn ọdun ṣẹlẹ ni kere ju iṣẹju kan nigbati o ba lo ayase (catalyst) kan. Bakanna, Allāhu yoo da omi, carbon dioxide ati awọn nkan ti o wa ni erupe ile pọ ninu awọn ibojì ti yoo si ṣẹda awọn nkan ti o wa ni erupẹ ati awọn ẹya ara laaye ni iṣẹju kan. Mukhbir-i sadiq (Oluroyin Ododo, Anabi) royin pe a yoo wa si igbesi aye miiran ni ọna yii. Ìmọ̀ sáyẹ̀nsì sì fi hàn pé a ń ṣe èyí nínú ayé. Jọ̀wọ́ wo ìwé wa tí àkọlé rẹ̀ ń jẹ **Dide àti Láyé** (the Rising and the Hereafter)

tó pé ọkan ninu awọn iwọn rẹ le mu ayé ati ọrun. Iwọn fun awọn iṣe to dara yíò jẹ imọlẹ ati si ọtun ti 'Arsh ibi ti Òrun réré wa, ati iwọn fun awọn ẹṣẹ yíò jẹ dudu ati si apa osi ti' Arsh nibiti apaadi wa. Awọn iṣe, awọn ọrọ, awọn ero ati awọn iwo ti o ṣe ni agbaye yoo gba awọn apẹrẹ imọlẹ ati ilosiwaju ni yíò jọba awọn iwọntunwọnsi ti ara wọn; O ti wa ni aṣosíle̩ pe iwọn ti o n gbe iwuwo wuwo julọ yíò lọ soke ati ọkan ti o gbe fifuye fẹẹrẹ yíò lọ si isalẹ. Gẹgẹbi diẹ ninu awọn ọjọgbọn, awọn iwọntunwọnsi yíò wa. Ati ọpọlọpọ awọn miiran sọ pe:: "ko hàn ni otitọ ninu Islam bawo ati bawo ni awọn iwọntunwọnsi yíò jẹ, nitorinaa yíò jẹ dára julọ lati ma ronu rẹ."(67)

Afara kan yíò wá ti wọn o pe ni **Sirrat**, eyiti yíò wa ni orí iná orun. Wọn pade fún Gbogbo eniyan láti rekọja afara na. Ọjọ yẹn, gbogbo àwọn Anabi yio sì gbàdúrà pé: "iwọ Olorun! Da àbò bo wa! " Awọn eniyan ti o ni lati lọ si òrun réré wọn kọja afárá ni irọrun. Diẹ ninu wọn o kọjá pẹlu iyara bí iná monomono, diẹ ninu wọn bi afẹfẹ, ati diẹ ninu awọn miiran bi ẹṣin oke. Afara Sirat yio tinrin ju irun yíò sì mú ju idà lọ. Gbígba ẹsìn Islam ninu agbaye yii ni ẹya kanna; gbigba esin Islam dabi ka rí Sirât na kọjá. Awọn ti o fará mọ iṣoro ti nro pẹlu awọn ifẹkufẹ ti ọkan (awọn NAFS) nibi yoo kọja si Sirati ni irọọrun. Awọn ti ko tẹle Islam nitori awọn **NAFS** wọn kọja si Sirât pẹlu iṣoro. Fun idi eyi, gbogbo ohun ti o ìsesí dáadáa nínú ẹsìn Islamu,Olorun pe ni "**Sirât al-Mustaqîm**." Ibajọra ti awọn orukọ ti ni ọ fi hàn wípé iduro nínú islamu dàbí fifọ Sirat. Awọn ti iná orun to sí,wọn Jabo sí inú ikoto òrun.

Omi kan yíò wá ti oun je **Hawd al-Kawthar** ti wọn fi kalẹ fún Anabi Muhammad,kí ikẹ ati ọla Olorun ko wá pẹlú rẹ. Yíò jé nla ti yíò to ìrin ajo osù kàn. Omi rẹ yíò funfun jù wàrà lo,yíò sì yíò sì tasansan kun turare lọ. Gilasi omi mímu ti yíò yika rẹ wọn ju irawọ lo. Àní k'ẹni ti o bá mu omi nà òùngbẹ o ni gbe mó láílái kódà bi o bá wà nínú iná orun apaadi.

Ìgbàgbọ gbọdọ wa nínú **Shafa'a**(ibani tọrọ ádùrá). Awọn Anabi, woli, musulumi olóòótọ, angẹli ati awọn ti Olorun gba fún lati dasi fún ìtórò aforijin fún àwọn mùsùlùmí ẹlẹṣẹ ti won ko ráyè yípadà ki won to ku,Olorun yíò gbà ìtórò wọn fún àwọn eni yì. Anabi wa, kí ikẹ ati ọlá Ọlọrun wá pẹlú rẹ so wípé:"**Máa dasi pelu ìtórò fún àwọn ènìyàn mí to ni ẹṣẹ nla"** Ni ayé míràn Shafa'a (ibani tọrọ aforijin) yíò pin sí ònà márùn:

(67) Ni awọn ọrọ miiran, yoo jẹ asan lati gbiyanju lati ṣe aworan iwọntunwọnsi tabi iwọntunwọnsi ninu ọkan rẹ.

Ni ibere, àwọn ẹlẹ́ṣẹ̀, tí wọ́n ti rẹ̀ ogunlọ́gọ̀ náà, tí wọ́n sì ń dúró de ibi Ìdájọ́ fún ìgbà pípẹ́, yóò pohùnréré ẹkún kí wọ́n sì béèrè pé kí ìdájọ́ náà bẹ̀rẹ̀ ní kíákíá. Shafa'a yoo wa fun eyi.

Ekeji, Shafa'a yíò wá láti jẹ ki àwọn ìbéèrè ko rorun kò sí ya.

Ẹkẹta, Shafa'a yíò wá fún àwọn mùsùlùmí ẹlẹṣẹ ki wọn ma bá já kúrò lórí Sirat,ki wọn sì má bá jẹ iya ni òrun apaadi.

Ẹkẹrin, Shafa'a yíò wá fún yiyọ awọn mùsùlùmí ẹlẹṣẹ nla kúrò nínú iná orun apaadi.

Ikarun, Shafa'a yíò wá fún ìgbé awọn mùsùlùmí ga dé ipo nla nínú ọgbà òrun réré, biotilẹjẹpe wọn rí ojurere pupọ̀ pẹlu igbesi ayérayé, ipo mẹjọ ni yíò wá,ipo òní kaluku yíò sì jẹ gẹgẹ bẹ ìgbàgbọ́ àti ìsesí rẹ ṣẹ wá?

Òrun rere ati iná apaadi wa nisin.Orun réré wa ni ikọja awọn òkè méje. Apaadi wa ni abe ohun gbogbo.Agbo òrun méje àti apaadi méje lọ wá.Orun réré tóbi jù ilẹ ayé, oòrùn àti awọn òkè méje,apaadi sí tóbi oòrùn lọ daada.

6. Iyì tó kẹhìn nínú àwọn ìgbàgbọ́ tó yẹ òun ní "ìgbàgb**ọ́ ninu ayanmọ,wípé nkan to dára àti èyí tio dára ọdọ Ọlọrun ní wón ti wá**." Òun ti dára àti òun tio dára,òun tó wúlò ati oun ti o n ṣe ni ni ibì, èrè ati isonu ti o dé bá ènìyàn láti ọdọ Olọrun ní,pẹlu ìfẹ rẹ. 'Qadar' túmọ sí 'wiwọn ìyè, ìpinnu, aṣẹ, pupo rẹ and titobi re.' Ìfẹ Olorun fun wíwá àwọn kádàrá kan titi ayérayé ni Qadar(ayanmọ). Iṣẹlẹ ayanmọ oun jẹ "**Qada**". Wọn má n lọ **qada** ati **qadar** sí ara wọn. **Qada** túmọ̀sí ayanmọ lati ọdọ Ọlọrun titi ayérayé lórí oun ti ọti wa ati òun ti o ṣẹṣẹ fẹ wa,titi ayérayé , Qadar sí túmọ sí akọkọ ida nkan papo mo qada, láìsí afikun tàbí yiyọ.Ni ayeraye ti o kọja, Ọlọrun mọn gbogbo ohun ti yio ṣẹlẹ.Imọ yii ti rẹ ni a pe ni qada "ati Qadar.Awọn irugbin Giriki atijọ pe ni Al'inâyat Al-azaliyya (oju-rere ayeraye).Gbogbo awọn ẹda wa lati Qadâ '. Pẹlu ẹda ti awọn nkan ni ibamu si imọ rẹ ni ayeraye ni a pe ni Qadâ 'ati Qadar. Nínú ìgbàgbọ́ fún qadar, ki a mo daju wípé ti Olorun ba fẹ ni ayérayé láti da nkan,o gbọdọ wa ni Olorun se fẹ,lati sí afikun tàbí iyo kúrò; àìsí ayé fún nkan ti Olorun fe ko wa, tàbí wiwa laye fún nkan ti Olorun ọ fẹ ko wa, kole ṣẹlẹ.

Gbogbo ẹranko,eweko,òun ti ko lémi (Ṣinṣin,olomi,afẹfẹ, irawọ, moleku,òun ti kereju, electrons, itanna Igbo, ìrin gbogbo òun ẹlẹmi,sise nkan ti ale ri,kemikali,agbára àti ibase awọn nkan papo) wíwá tabi àìsí fún gbogbo nkan daradara àti èyí tí kò daara fún ọmọ ẹdá ènìyàn, iya wọn ni ayé yi ati ayé òmirán ati gbogbo nkán pẹlu ìmọ Ọlọrun ni titi ayérayé. Ọlọrun mọ ayérayé. Òun ti o sele ni ayérayé ti kọja àti èyí tí o ti dé, awon

eya ara ẹrọ wọn,gbigbe ati gbogbo isesi won, Olorun lo se ẹda wọn pẹlu òun ti O mọn nípa ayérayé. Gbogbo oun ti o dará ati eyi ti ko dara ti ọmọ eniyan se, ìgbàgbọ wọn tàbí àìgbàbò ni ẹsìn islamu, gbogbo isesi wọn ti wọn mọmọ àti àwọn eyi ti won ko mọmọ Olorun lo dá wọn. Ọlọrun nikan lo le ṣẹda ti o dé le jẹ ki nkan sele bi ọsẹ fẹ lati sí iranlọwọ ẹnìkankan. O n ṣe gbogbo nkan lọnà kan.

Bi apẹrẹ iná jijo.Ina o ni nkankan pẹlu jijo sùgbón asa re ni wípé àyàfi tí iná bá kan nkan ,ko da jijo[68].Olorun ni o n ṣe jijo,ọ silẹ jo nkan lati sí ina sugbon pelu ọrọ rẹ pé "iná jọ." Ti Olorun ọ bá fẹ kí iná jọ kò ni jọ. O le dá jijo duro nínú iná.

Ọlọrun kò jọ Anabi Ibrahim nínú iná ní torí wípé ọ ni ìfẹ rẹ gán. O da asa re duro.[69] (Fún òtítọ,Olorun fún rà re dá awọn nkan ti o le mu kí iná má jo ,awọn kemisti tun wa awọn nkan na]

Ti Olorun ba fẹ, o le dá gbogbo nkan láìsí ọna kan, o le dá iná Lai jé kí o jọ ,Olorun le bo wa Lai ni ki a jeun,ọ sí le mu wa fo l'oke lai wò inu bàálù ati ki a gbọ ọrọ lati ọnà tó jìn lai lo Radio.Sugbon Olorun se wa ni ore,o da awon nkán pẹlu agbedemeji.O wù láti ṣe nkan miran pẹlu agbedemeji. O ṣe awọn nkan re ni abe agbedemeji. O fi agbara re pamo lati ibì nkán meji Ẹni tí o ba fẹ kí ọlọrun ṣe nkan fi idi re mu'le ,ọlọrun sí n ṣe fún.[70]

(68) Ina ko ṣe nkankan ayafi lati ooru soke si awọn iginisonu otutu (Ignition temperature). Kii ṣe ina ti o so erogba ati hydrogen papọ pẹlu atẹgun ninu awọn nkan eleto tabi ti o pese awọn agbeka elekitironi (electron). Awọn ti ko le mọ otitọ ṣebi pe ina ṣe awọn wọnyi. Kii ṣe ina, tabi atẹgun, tabi ooru, tabi iṣipopada elekitironi ti o jo tabi ṣe iṣesi jíjó yii. Allāhu taálá nìkan ni Ẹni tí ó jó ina un. Ó dá ọ̀kọ̀ọ̀kan ìwọ̀nyí gẹ́gẹ́ bí ọ̀nà láti jóná. Ẹni tí kò ní ìmọ̀ rò pé iná ń jó. Ọmọkùnrin kan tó parí ilé ẹ̀kọ́ alákọ̀ọ́bẹ̀rẹ̀ kò tẹ̀wọ́ gba gbólóhùn náà "iná ń jó." O sọ pe, "Atẹgun n jo," dipo. Eniyan ti o pari ile-iwe sekondiri kekere (junior) ko gba eleyi. O sọ pe, "Atẹgun ti o wa ninu afẹfẹ n jo." Eniyan ti o pari ile-iwe sekondiri sọ pe sisun kii ṣe pataki si atẹgun, ṣugbọn eyikeyi nkan ti o fa elekitironi n jo. Ọmọ ile-iwe giga (University) kan gba sinu ero agbara ati ọrọ. A rii pe bi eniyan ba ṣe mọ diẹ sii ni o ṣe sunmọ inu ọrọ kan ti o si rii pe ọpọlọpọ awọn idi ni o wa lẹhin awọn nkan ti a kà si idinaduro. Awọn Anabi ''alaihis-salâm', ti wọn wa ni oye ati imọ-jinlẹ ti o ga julọ ti wọn si le rii otitọ ohun gbogbo, ati awọn onimọ-jinlẹ Islam, ti wọn tẹle ipasẹ wọn, ti de awọn isunmi lati awọn okun imọ wọn, tọ̀ka sí pé ọ̀kọ̀ọ̀kan àwọn ohun tí ó yẹ kí ó jẹ́ ajónirun tàbí tí ń gbéni ró lóde òní jẹ́ ọ̀nà tí kò lè dáa tí kò sì lágbára tí a fi síbi alárinà láti ọ̀dọ̀ Ẹlẹ́dàá tòótọ́.

(69) Ní ti gidi, Allāhu dá àwọn ohun èlò láti dènà jíjóná. Awon onimojinlẹ (Chemists) ṣe awari awọn nkan wọnyi.

(70) Ẹniti o ba fẹ tan fitila, yoo lo ìsáná; ẹni tí ó bá fẹ́ yọ òróró jáde láti inú ólífì yóò fi àwọn ohun èlò ìfọ́ túútúú àti fífúnni; ẹniti o ni orififo yoo lo aspirin; ẹniti o fẹ lati wọ Aljannah ati ki o ni anfaani ailopin oore ti o mu ara rẹ si Islam; ẹni tí ó bá fi ìbọn pa ara rẹ̀ tàbí tí ó

Ti Olorun ba jẹ pe gbogbo awọn iṣẹ rẹ nipasẹ awọn agbedemeji, ko si ẹnikan ti yio nilo ẹnikẹni miiran; Gbogbo eniyan yio bèèrè ohun gbogbo tàárà lati ọdọ Olórun ati pe yio ti ranti ohunkohun; ko ní sí ibaṣepọ bi ti ọrẹ, ti o ga jùlọ tàbí tí o kéré ,olukose ati oga,omo ile iwe àti olùkọ àti bebe lọ àti pe ilẹ ayé yóò ti ma daru, kọni sí iyatọ larin ilẹ ayé tó rẹwa àti èyí tio da,òun tó dára àti èyí tí o dará, onigboreean ati alaigbọran.

Ti Olorun ba fẹ, ko ba ti se nkan re ni ona ibòmíràn,ko ha ṣe gbogbo nkan miran nipasẹ bẹ. Bi apẹrẹ,ti Olorun ba fẹ, yio fi awọn alaigbagbọ ,awọn ti won tin gbádùn òun aye,awọn ti won se ìká ati ẹtan sí inú òrun réré ,yio sì fi àwọn elesin tótó ati onígbàgbọ sí inú apaadi. Ṣugbọn awọn àyàt ati hadisi fi ye wa wipe kọni se bẹ.

Ọlọrun lo dá gbogbo iṣẹṣe ti eda eniyan, àti èyí tí wọn ní agbára le àti èyí tí wọn ní agbára le. ọlọrun lo dá **ikhtiyâr** (àṣàyàn) ati **irâda** (ti o ba fẹ) nínú awon eru re fun ṣiṣẹda iyan wọn, ati ṣe aṣayan yii ati pe yoo jẹ ọna fun ṣiṣẹda awọn iṣe wọn. Nigbati eniyan ba fẹ ṣe nkan, gbogbo ohun ti o ṣẹda igbese yii ti o ba fẹ, paapaa. Ti eniyan ko ba fẹ tabi yoo ati ti o ba ti mulâh ko yoo, boya, ko ṣẹda. Altâhu tán-ṣẹda lori kii ṣe ifẹ eniyan nikan; O ṣẹda ti o ba fẹ, paapaa. Nitoripe awọn iṣe aṣayan ọkunrin jẹ iru si nigbati ina fọwọkan ohun kan, ati pe ti ina ba fi ọwọ si, on ko ṣẹda sisun. Nigbati ọbẹ kan fọwọkan ohunkan, o ṣẹda gige. Kii ṣe ọbẹ ṣugbọn Ọlọrun lo n ge. O ti ṣe ọbẹ ni ọna fun gige. Ni awọn ọrọ miiran, o ṣẹda awọn iṣe iyan ọkunrin fun idi (jaber) ti o yan tẹlẹ ati ifẹ wọnyi yoo ṣe. Sibẹsibẹ, awọn agbeka ni iseda ko ṣe igbẹkẹle lori aṣayan eniyan, ṣugbọn a ṣẹda nipasẹ diẹ ninu awọn okunfa miiran nigbati Olorun nikan. Ko si Ẹlẹda lẹhin Olorun, ti o ṣẹda gbogbo išipopada ti ohun gbogbo, ti oorun, awọn sẹẹli, awọn sẹẹli, awọn ohun-ini wọn ati awọn ohun-ini wọn. Sibẹsibẹ iyatọ wa laarin awọn agbeka ti awọn nkan ainiye ati iyan, awọn iṣe atinuwa ti eniyan ati ẹranko:Nigbati ọkunrin kan tabi awọn ipade ẹranko, fẹran ati mu igbese kan ati ti o ba fẹ, paapaa, o mu u tabi o ṣe iṣe, ati pe o ṣẹda iṣẹ rẹ. Iṣe eniyan ko si ni agbara eniyan. Ni otitọ, ko mọ paapaa bi o ṣe ṣe.[71] Ko si aṣayan ninu awọn agbeka

bá mu májèlé yóò kú; ẹni tí ó bá mu omi nígbà tí ó wà nínú òógùn yóò pàdánù ìlera rẹ; ẹni tí ó bá dá èṣè, tí ó sì pàdánù imani rẹ, yóò lọ sí Jahannama. Eyikeyi agbedemeji ti eniyan kan ba lo, oun yoo gba ohun ti a ti ṣe agbedemeji naa ni ọna. Ẹniti o ba ka awọn iwe Islam ti kọ ẹkọ Islam, o fẹran rẹ, o si di Musulumi. Ẹniti o ba ngbe laarin awọn alaigbagbọ ti o gbọ ohun ti wọn sọ di alaimọ nipa Islam. Pupọ ninu awọn ti wọn ko mọ nipa Islam ni wọn di alaigbagbọ. Nígbà tí ẹnì kan bá wọ ọkọ̀ ayọ́kẹ́lẹ́, ó máa ń lọ síbi tí wọ́n yàn án pé kó lọ.

(71) Iṣe kọọkan jẹ abajade ti opọlọpọ awọn iṣẹlẹ ti ara ati kemikali.

ti ailopin. Gbogbo awọn fipa nja nigbati ina fọwọkan ohunkan, ati pe kii ṣe nipasẹ ifẹkufẹ tabi o n jade lati sun.(72)

Awọn iṣe iyan eniyan ṣẹlẹ lẹhin awọn ayidayida meji. Ni akọkọ, aṣayan ọkan rẹ, ifẹ ati agbara ni o kan. Fun ìdí yen, awọn iṣe eniyan ni a pe ni **kesb** (ohun-ini), eyiti o jẹ ẹya ti eniyan. Èkejì, ìṣẹ̀dá Allāhu wá ṣẹlẹ̀. asẹ Allāhu Ta'ala, eewọ, ẹsan ati ijiya jẹ gbogbo nitori pe a ti fi kesb fun eniyan. Ninu ayatu kẹfadinlọgọrun-un ninu awọn **Súrat as Sâffât**, O sọ pe: "**Ọlọhun ni o da yin, O si da awọn iṣẹ yin**". Ayat yii kii se afihan wiwa kesb nikan, tabi iyan okan ati **irâdat juz'iyya** (ofe ipinu) ninu ise eniyan ati aisi ifipabanilopo kankan – nitori idi eyi, [a le da awon iwa si eniyan ati] o. le wa ni wi "eniyan awọn sise" bi a ti sọ, "Ali lu ati bu"- sugbon tunntoka si wipe a da ohun gbogbo pẹlu qadâ ati qadar.

Fun ẹda awọn iṣe eniyan, akọkọ ọkan rẹ ni lati yan ati pe yoo ṣe. Eniyan fẹ awọn iṣe ti o wa laarin agbara rẹ. Ifẹ tabi ifẹ ni a pe ni **kesb** (ohun-ini). Oloogbe 'Âmidî sọ pe kesb ṣẹlẹ ati pe o ni ipa ninu ṣiṣẹda awọn iṣe. sibẹsibẹ, kii yoo jẹ aṣiṣe lati sọ pe kesb ko ni ipa kankan ninu ṣiṣẹda iṣe yiyan nitori iṣe ti eniyan fẹ ati eyi ti o ṣẹda ko yatọ si ara wọn. Lẹhinna, eniyan ko le ṣe ohunkohun ti o fẹ; awọn ohun ti ko fẹ le ṣẹlẹ, paapaa. bí èníyàn bá ṣe ohun gbogbo tí ó fé́, tí ohunkóhun tí kò bá sì fé́ kò lè ṣẹlẹ̀, nígbà náà kì yiò jẹ́ èníyàn bí kò ṣe ẹni tí yiò sọ Ọlọ́run. Allāhu ṣàánú àwọn ẹ̀dá èníyàn Rẹ̀, ó sì fi ojú rere hàn sí wọn, ó sì fún wọn ní agbára àti agbára níwọ̀n ìgbà tí wọ́n bá nílò láti pa àwọn àṣẹ àti ìfòfindè Rẹ̀ mọ́. fun apẹẹrẹ, eniyan ti o ni ilera ati ọlọrọ le ṣe hajji lẹẹkan ni igbesi aye rẹ; ó lè gbàáwẹ̀ (ní àwọn ọjọ́) oṣù kan lọ́dún nígbà tí ó bá rí oṣù tuntun Ramadán ní ojú sanma; o le ṣe awọn igba marun-ọjọ kan, fard namâz; ẹni tí ó ní owó tàbí dúkìá tó bí iye nisâb lèsan ida ogoji ninu wura tabi fadaka fun Musulumi gege bi zakat Hijri odun kan leyin ti owo tabi dukia re ti koja nisâb.(73)

---

(72) Allāhu pẹ̀lú ń fẹ́, ó sì dá àwọn ìfẹ́ inú rere tí ó wúlò fún àwọn ẹrú Rẹ̀ tí Ó fẹ́ràn, tí Ó sì ṣàánú rẹ̀. O ko fẹ tabi ṣẹda riri ti won ni buburu ati ipalara lopo lopo. Awọn iṣe ti o dara nigbagbogbo, ti o wulo ni awọn ẹrú ololufẹ wọnyẹn ṣe. Ọ̀pọ̀ nǹkan ló wà tí wọ́n kábàámọ̀ pé wọ́n kùnà láti ṣe, àmọ́ tí wọ́n bá ronú pé wọn ò dá àwọn iṣẹ́ yẹn torí pé bibẹẹkọ wọn yoo ti ni ipalara,, wọn ò ní kábàámọ̀ rárá. Dipo, won yoo wa ni inu dùn pẹlu o ati ki o yoo dúpẹ lọwọ Allah, ti o fẹ ni ayeraye pe Oun yoo ṣẹda awọn ọkunrin ká iyan, atinuwa sise lẹhin ọkàn wọn' jijade ati ki o fẹ wọn; Ó fẹ́ bẹ́ẹ̀.

(73) Jọwọ wo ẹkẹrin ati karun ti **Ayọ Ailopin** ati iwe tun ni **Miftâh-ul-Janna** (Ọna si Aljannah) fun awọn alaye nipa awọn iṣe ijọsin wọnyi.

Ti Oun ko ba fẹ bẹ ni ayeraye, Oun yoo ṣẹda awọn iṣe iyan wa nipasẹ tipa, lainidii, laisi ifẹ wọn. Ṣiṣẹda awọn iṣe iyan (optional) wa lẹhin ti a fẹ wọn jẹ nitori pe O fẹ bẹ ni ayeraye. Lẹ́yìn náà, kókó pàtàkì kan ṣoṣo tí ó ga jù lọ ni Ìfẹ́ Rẹ̀.

Nítorí naa, eniyan ṣe awọn iṣe iyan rẹ ti o ba fẹ ati pe ko ṣe ti ko ba fẹ. Titobi Allāhu Ta'ala ti mọ̀ níhìn-ín náà. tori awon alaimokan ati awon omugo ko le ni oye nipa imo qadâ' ati qadar, won ko gba ohun ti awon onimo Ahhl as-Sunna gbo won si nseyemeji agbara ati iyan ninu eniyan. Wọn ro pe eniyan ko lagbara ati pe o ni ipa ninu awọn iṣe iyan rẹ. nitori pe eniyan ko le ṣe iyan ni awọn igba miiran, wọn sọrọ buburu si (awọn Musulumi ti a npe ni) Ahl as-Sunna. Ipo ti ko tọ ti wọn fihan pe wọn ni ifẹ ati aṣayan.

Agbara ati se nkan tabi ai le se o wa ni owo **Qudra** (agbara) ti eda eniyan ba ni.To fin dara ju lo, ka mu lati se nkan tabi ai ni se, oun ni o n je **ikhtiyâr**(asayan). Sise nkan ti o ti wa i yiyo kuro n o n je **irâda**(Ife okan). Iteri si ka gba nkan tabi ki a ma gba oun ni o n je **ridâ'**(igbanilaaye). Ni igbati agbara ati ife okan ba munadoko ninu isesi nkan **Khalq** (Ida nkan sile).Ti won ba wa papo layi munadoko oun ni won pe ni **Kesb (**ini**).** Eni keni ti o ba ko kiyi se oludani. Sibe, kiyi se gbogbo nkan ti a ba fe ni a le ri asa lati se. Olorun oba n je Khâliq(Oludani) ati Mukhtar(asayan), omo eniyan si n je **kâsib**(eni to ni kesb) ati Mukhtar(eni to ni asayan).

Olorun fe, o si da **ibadat**(sisin Olorun) ati ese fún awon ẹrù rẹ. Sibẹ,O nifẹ ki a sìn ohun, ṣugbọn kò feran ẹṣẹ. Gbogbo nikan wà pẹlu ìfẹ àti sẹṣẹ láti ọdọ Ọlọrun.Ninu suratul Al An-am àyàt 102, Ọlọrun sọ wípé **"Kòsí Ọlọrun míràn àyàfi ohùn, Ohun lo da** òun gbogbo."

Ijo **Mu'tazila**,nigbati won ko mo iya to ìfẹ ọkan ati igbanilaaye o ru wọn lójú wọn wà ní :"omo eniyan fún rara e ni o n da ìsesí rẹ. Wọn kò gbagbo lori qada àti qadar. Awọn Jabriyya na daru wọn wà ní: ko ye awon wípé asayan le wa lati sí isẹ'eda. Ri ro wípé kosi àṣàyàn ninu èyán,wọn fi wẹ okuta ati Igi.Won ni ki ọlọrun dá abọrẹ bo wa lórí eke!- "Awọn ọmọ eniyan wọn ki ṣe ẹlẹṣẹ,Olorun lọ ma n jẹ kí wọn dá ẹṣẹ." Tiko ba sí ayan ọkan ati ìfẹ okan ninu ọmọ eniyan,ati ti Olorun ba je ki ibi ati àìdá ṣẹlẹ ní tulasi gegebi awon ará ìjọ Jabriyya ṣe wí,ko ní sí iyatọ kankan ninu ọmọ ẹdá ti won so owo re ati ẹṣẹ po ti won ju lati ori àpáta pẹlu èyán tó n rin lo ti ọ wá n wo egbegbe.Ni ti tòótọ,ẹni kini fi tulasi lọ sí ilé ni sugbon ẹni keji lo pẹlu ìfẹ inú rẹ ní.Awon ti won le rí iyatọ ninu wọn ni awọn ti won le ri

jina,awọn sí ni wón kó àyàt to sọrọ lórí rẹ.Won rẹ aṣẹ ọlọrun àti oun to ṣe ni ewọ gégé bi àwọn nkan tio wúlò ti kò sí sí ní ipò.

Riro wípé omo eniyan le dá se nkan ti ba wù gege bẹ awọn ijo Mu'tazila tabi Qadariyya se ro, òun ni kikọ âyat-i-kerîma, **"Olorun nikan lo da òun gbogbo,"** pelu idibia pé Ọlọrun.

Awọn Shi'ites, gẹgẹbi awọn Mu'tazila, sọ pe eniyan tikararẹ ni o ṣeda ohun ti o fẹ. Gẹgẹbi atileyin wọn sọ pe kẹtẹkẹtẹ ko kọja rill biotilejepe o je sisonu. wọn ko ni ro pe ti ọkunrin kan ba fẹ ṣe nkan ti Ọlọhun ko ba fẹ ki o ṣe, awọn ifa meji wọnyi ko le ṣẹlẹ ni akoko kanna: ti ohun ti Ọlọhun ba fẹ ṣẹlẹ, lẹhinna Mu' ariyanjiyan tazila ko tọ; ìyẹn ni pé, èníyàn kò lè dá tàbí ṣe ohun gbogbo tí ó bá fẹ́; ti o ba jẹohunkohun ti eniyan ba fẹ ṣẹlẹ, gẹgẹ bi wọn ti sọ, nigbana Allāhu ìbá ti jẹ alailagbara ati alaiṣeyọri. Allāhu ta'alá jìnnà sí jíjẹ́ alágbára. Nikan ohun ti O fẹ ṣẹlẹ. Oun nikan ni O da ohun gbogbo. Irú bẹ́ẹ̀ sì ni Allāhu. O je ohun ikorira pupọ lati sọ ati kọ awọn ọrọ bii, "Eniyan ni o ṣeda eyi," "Awa ni o da," tabi "Wọn da iyẹn." (74) Iwa aibikita ni si Allāhu, o fa aigbagbọ."(75)

(74) Gẹgẹbi a ti salaye loke, awọn iṣe aṣayan eniyan n ṣẹlẹ nipasẹ ọpọlọpọ awọn iṣẹlẹ ti ara, kemikali ati ti ẹkọ-ara, eyiti ko dale lori ifẹ rẹ ati eyiti ko paapaa mọ. Onímọ̀ sáyẹ́nsì tó mọ́gbọ́n dání tó mọ àrékérekè yìí máa tijú láti sọ pé, "Mo ti ṣe," ká kàn sọ pé, "Mo ti ṣẹ̀dá," nípa àwọn ohun tó fẹ́ ṣe. Oun yoo ni irẹlẹ si ọdọ Allāhu. Eniyan ti o ni imọ kekere, oye ati irẹlẹ, sibẹsibẹ, ko ni itiju lati sọ ohunkohun ni ibikibi. Allāhu ṣàánú gbogbo èníyàn lórí ilẹ̀ ayé. O ṣeda ohunkohun ti wọn nilo ati firanṣẹ si gbogbo eniyan. Ó sọ ohun tí wọ́n gbọ́dọ̀ ṣe kí wọ́n lè máa gbé nínú ayé yìí ní àlàáfíà àti ayọ̀, kí wọ́n sì rí ayọ̀ àìlópin ti ayé tó ń bọ̀. Ó ń tọ́ àwọn ẹni tí Ó bá fẹ́ lọ sí ojú ọ̀nà òdodo nínú àwọn tí wọ́n fi ojú ọ̀nà òtítọ́ sílẹ̀, tí wọ́n sì tẹ̀lé ojú ọ̀nà sí kufr (àìwà àìṣòótọ́) àti èké látàrí jíjẹ ẹni tí wọn tàn wọn jẹ látọdọ̀ àwọn ẹ̀mí ara wọn (ifẹ́ ènìyàn), awọn ọrẹ buburu, awọn iwe ipalara, ati awọn oun igberohinjade. O fa wọn si ọna ti o tọ. Ko fun ibukun yii sori awọn ti o jẹ onilara ati ju awọn opin lọ. Ó jẹ́ kí wọ́n dúró sínú ẹ̀rẹ̀ àigbàgbọ́ níbi tí wọ́n ti wọlé tí wọ́n sì fẹ́ràn tí wọ́n sì fẹ́.

(75) Itumọ iwe I'tiqâd-nâma ti pari nihin. Haji Fayzullah Efendi, tí ó ṣe ìtumọ̀ yìí, wá láti Kamah, ìlú kan ti Erzincan. O kọ ẹkọ gẹgẹbi olukọ ọjọgbọn ni ilu Söke (ni Tọki) fun ọpọlọpọ ọdun, o si kú ni 1323 [1905 AD]. Mawlânâ Khâlid-i Baghdâdî 'Uthmanî 'quddisa sirruh', onkọwe iwe naa, ni a bi ni ọdun hegiral 1192 ni ilu Shahrazûr, si ariwa ti Baghdad, o si ku ni Damasku ni ọdun 1242 [1826 AD]. Wọn ń pè é ní 'Uthmani nítorí pé ó ti inú ìdílé Hadrat 'Uthman-i Zinnûrayn 'radiy-Allâhu 'anh'. Bí ó ti ń kọ́ ẹ̀gbọ́n rẹ̀ Mawlâna Mahmūd Sâhib nípa hadisi kejì nínú ìwé **hadisi-i Arbaîn** láti ọwọ́ Imâm-i Nawawî, **hadisi-i Jibril** tí ó gbajúmọ̀, Mawlânâ Mahmūd-i Sâhib ní kí ẹ̀gbọ́n rẹ̀ kọ àlàyé nípa hadisi-i sherif yìí. Mawlânâ Khâlid, 'rahmatullâhi 'alaih' gba ẹ̀bẹ̀ yìí láti lè tẹ́ ọkàn arákùnrin rẹ̀ lọ́rùn, ó sì ṣàlàyé hadisi-i sherif yìí lédè Persia.

LETA MEJI LATI SHEREF ED-DIN MUNIRI 'rahimah-Allâhu ta'âlâ'

Sheref ed-dîn Ahmad ibn Yahyâ Munîrî (d. in 782 A.H./1380), ọkan ninu àwọn Omowe nla ni ẹsìn islamu to wa ni ilu India, ko ninu leta 18th ti iwe Persian re **Maktûbât**:(76)

"Ọpọlọpọ ṣe àsìse pèlú ìsesí lori abalo ati iruju. Dieninu awọn alaburu ẹrọ yi wọn ni: *'Allahi ta'ala o ni lọ ka sì Ohun. Ṣinṣin Ohun o ni iwulo fún. Ko yatọ lara titobi Re ti awọn èyán bá sìn tabi ti won ba se aigboran sí. Awọn ti won sì Olorun da ita wọn láàmú ni ofifo.* Ironu yìí kò dará: awọn ti won ko mo ẹsìn islamu ro bẹ tori wipe won ro wipe aṣe ni ẹsìn islamu torí iwulo rẹ fún Ọlọrun. Ifojusọna yi ko dara, òsì ma n jẹ kí èniyàn daru lórí oun to ṣeeṣe ati oun ti ko ṣeeṣe. Iba'dat ti ẹnikẹni ba sẹ, fún iwulo ara re ni. Nínú suratul Yasir,àyàt kejidinlogun Ọlọrun so daju pe bẹẹni. Eni to ba ni iru iriri yi l'okan, o dàbí ẹni tí Dókítà ko ogún fún tí òsì ko ti ko lo,ti o wa ni 'koni ṣe nkankan fún Dókítà na ti mio ba lo ogun na.' O to sónà láti sọ pé ko ní se Dókítà na ni nkankan. Ṣugbọn yio ṣe ohun ni nkan aburu. Dókítà ni Ko ló ogún,kiyi ṣe nítorí ìwúlò ti yio ṣe fún Dókítà sugbon nitori iwulo ará rẹ láti tí fí ni ìwòsàn lórí àìsàn tó n ṣe.Ti o ba tèlé imọran dokita nà, yio gbádùn. Ti ko ba tèlé,yio ku, kò sí ní se nkankan fún Dókítà na.

"Diẹ ninu awọn oni irori búburú yi wọn kì ṣe Iba'dat kankan,wọn sì má n ṣe òun ti Olorun ko yọnu sí(haram). Iyì ni pé won ko tele ofin islamu. Won ni, *'Allahu ni karimu ati alaanu.O máa n ṣe ànu èniyàn ẹrù rẹ. O ma n d'áríjì wọn lai lópin.Koni fi iya je ẹnikẹni.'* Bẹẹni wọn já sí òná pèlú òrí ti wọn kọkọ sọ, ṣugbọn wọn kò ṣe deede pẹlu ọrọ ti won so kẹhìn. Èṣù ló n tán won láti ru òfin Ọlọrun. Èṣù o le tan eni ti òní irórí.Allahu ta'ala kiyi se karimu àti alaanu nikan, o le fi iya jẹni gidigan ati ni kikorò. A jẹri sí pé O je ki ẹlomiran was nínú iya ati iṣẹ ni ile aye yi. O ṣe laisi iyemeji, òpó

(76) Awọn lẹta 100 wa ninu akojọpọ awọn lẹta yii, (**Maktûbât**). O ti ṣe akojọpọ ni 741 [1339 AD] ati titẹjade ni India ni ọdun 1329 [1911]. Ẹdà àfọwọ́kọ kan wà nínú Ilé-ikàwé Süleymâniyye ní Istanbul. **Irshâd as-sâlikîn** àti **Ma'din al-ma'ânî** ni àwọn iṣẹ ṣíṣeyebíye rẹ méjì mìíràn. Ghulam 'Ali 'Abdullah ad-Dahlawî 'rahimah-Allâhu ta'âlâ›, omowe nla ti Ahl as-Sunna ti o ku ni ọdun 1240 H. [1824], damoran Ahmad ibn Yahyâ Munîrî's **Maktûbât** ninu leta 99 (99) o si kọwe pe o ṣe iranlọwọ pupọ ni sisọ awọn nafs di mimọ. Sheref ad-dîn Ahmad ibn Yahyâ Munîrî 'rahimah-Allâhu ta'âlâ' ngbe ni Bihar, India, nibiti iboji (saare) rẹ wa. Munîr jẹ abule kan ni Bihar. Iwe igbesi aye alaye rẹ jẹ kikọ sinu Shah 'Abd al-Haqq ad-Dahlawî's 'rahimah-Allâhu ta'âlâ' iṣẹ Persian **Akhbâr al-akhyâr**, eyiti a tẹjade ni Deoband, India, ni 1332 [1914 AD ati pe lẹhinna tun ṣe ni Lahore, Pakistan.

ninu awọn ẹrú rẹ gbé nínú ìjìyà. Botilejepe O jẹ alaanu ati alagbero,ko ni fún ni ní òkìtì àkàrà láìsí sí wàhálà ogbin. Botilejepe Ohun ló jẹ kí gbogbo ẹdá wá l'áyé, kọni je ki a wá láàyè láìsí pé a n jẹ asín mú. Kọni wo aláìsàn tí ko lo ogun. O da ọnà sile fún gbogbo nkan ayé bi isemi,ai ṣe ááre ati ini nkán,ati pe kòsí saanu awọn ti wọn ṣe àkíyèsí lórí ìfẹ nkán ayé pẹlú Ìbùkún. Orísi oògùn meji lọ wá: Òógún ohun elo àti òògùn emi. Òògùn emi lati ri ìwòsàn lórí àwọn àìsàn míràn ohun ni ki ènìyàn ṣe àánú pẹlu ádùrá. hadisi-i-sherîfs méjì tí wọn jẹ mímọ kaari ayé jẹ: **"Wa ìwòsàn fún aráyé pẹlu àànu!"** ati **"Òògùn tí yio wo àìsànkaisan òun ní ṣíṣe istighfâr**."(77) ni gbogbo igba. Awọn oògùn ohun elo wá ni orísirísi.Iriri ni a fi le mọn wọn. Lilọ oògùn emi ni gbogbo igba,o le je ki èyán ri oògùn ohun elo. Bẹ́ẹ̀ na ni riri ìbùkún fún ayé tí n bọ̀. O da aigbagbo ati aimọkan ni májèlé fún èmí. Ọlẹ n jẹ ki emi se ááre.Ti kọ ba sí oògùn ni lilọ,emi o ṣe àárẹ yio sì kú.Oogun kán ṣoṣo tó wá fún aimọkan ati ainigbagbo ohun ni imo ati òye. Òògùn kán tó wá fún ọlẹ ohun ni gbigba adura àti ṣíṣe gbogbo Ìbàdàn to yé. Ni ayé yi, tí ènìyàn bá jẹ májèlé tó wá ni, *"Alaanu ni Olorun,tio sì dà abobo mí láti ẹwù májèlé,' yio ṣe àárẹ yio sì kú.* Bí ẹni tí ó ní ìgbẹ́ gbuuru bá mu òróró ìdarí [tàbí tí alárùn àtọ̀gbẹ bá jẹ ṣúgà tàbí oúnjẹ ìtarákítà], yóò burú sí i Nítorí pé ara èèyàn jẹ́ ẹlẹgẹ́, orísiríṣi nǹkan ló nílò, [gẹ́gẹ́ bí oúnjẹ, aṣọ, àti ilé gbígbé.] Ó sòro gan-an láti rí wọn ká sì pèsè wọn síl̀ẹ̀ kó lè lò wọ́n. Agbara ti o yatọ ti a npe ni nafs ni a ṣeda ninu ẹda eniyan ki iṣẹ-ṣiṣe (wiwa ati murasilẹ awọn iwulo pataki wọnyi) yẹ ki o ṣakoso pẹlu irọrun ati itunu. Awọn ẹranko ko nilo agbara yii lati ṣeda ninu wọn. Awọn nafs n ṣafẹri fun aṣeyọri awọn aini ti ara. O gbadun ṣiṣe iru awọn nkan bẹ ni afikun. Iru awọn ifẹ ti awọn nafs ni a npe ni shahwa (ifẹkufẹ). Igbadun shahwa diẹ sii ju ti nilo ati ni ilodi si abojuto ọkan yoo fun ipalara si ọkan ati ara eniyan ati si awọn miiran, eyiti o jẹ ẹṣẹ.Jọwọ wo apakan ikẹhin ti ipin kẹtala ti fascicle akọkọ ti **Endless Bliss**!

"Òmirán ninu awọn ijọ elero ti ko tó Wọn ṣe riyâda pẹlu ìjìyà fún ẹbi, lati le mukuro ifekufe wọn(shahwa),ibinu(ghadab), ati àwọn ifekufe ti ará ti esin islamu o fará mọ.Won ro pe islamu pa lasẹ fún wọn láti parun. Lẹhin ìjìyà fún ẹbi fún ìgbà tó pé,wọn ri pe awọn ife aburu ti won ni yi ko parun, wọn wá pari ọrọ sí pé, islamu fi ase silẹ lórí nkan ti ko le ṣẹlẹ. Wọn ní: *'Aṣẹ*

(77) (Adua ti a npe ni) istighfâr sọ bayi pe: "Astaghfirullah al'adhîm al-ledhî lâ ilâha illâ Huw-al Hayy-al-Qayyuma wa atubu ilaih". O yẹ ki o sọ ni igbagbogbo. Fọọmu kukuru rẹ, ie lati sọ, "Astaghfirullah," yoo ṣe ni awọn akoko iyara.

islamu yi ko le ṣẹlẹ. Ọmọ eniyan kole pa iwa amutorun rẹ ree'. Igbiyanju ati paarẹ dàbí igbiyanju ati s*ọ èyán funfun di dúdú. Igbiyanju ati ṣe ohun tí kò le ṣẹlẹ o dàbí ifi àsìkò ṣofo.* Ìrírí àti isesi won,kiyi se ni ọna ti tọ. Sibẹsibẹ,awọn ẹtọ wọn pe islamu wí bẹ ọ dá sí aimọkan ati òmùgò,nitori islamu ko pàṣẹ fún ìparun ìsesí èyán bí ibinu ati ifẹkufẹ. Iru iriri yi, egún ni fún islamu. Ti islamu ba pa àṣẹ bayi,Muhammad ''alaihis-salâm', asíwájú ẹsìn islamu,ko ba ma ti ni awọn èròjà yi. Ni tootọ,o sọ pe '***Eniyan bi ẹlomiran ni emi na,emi naa sí le binu."*** Lati igba sí igba,wọn ma ri ti o n bínú. Ibinu rẹ ni gbogbo igba ma n dá nítorí Allahu ta'ala.Allahu ta'ala yin awon eniyan ti **'wọn lé bori ibinu wọn'** nínú Al-qur'aani Karim. Ko yí yín awọn ti wọn ko bayi bínú. Awọn oni ironu tio da ti wọn ní kí ènìyàn pa ifẹkufe rẹ kò fi ẹsẹ múlẹ. Wí pé Rasûlullah 'sall-Allâhu ta'âlâ 'alaihi wa sallam' fẹ iyawo mẹsan radiy-Allâhu ta'âlâ 'anhunna' fi hàn pé ọrọ eniyan ko to sí ònà. Ti èyán bá sọ ifekufe re ni, afi pẹlu ko lo oògùn ko fi le ri pada. Beeni to ba je ìbínú; okunrin Le tọjú iyawo ati ọmọ rẹ pẹlu ibinu to ní. O le se jihad(ija lori ẹsìn) pẹlu eroja ibinu yi. Pẹlu ifẹkufe ti èyán ni, ni èyán fún bí ọmọ ti wọn sì fin soro re pelu ọlá ati Okiki' lẹhin ikú rẹ. Awọn nkan ti islamu fe ni, ti islamu sí yín.

"Islam pase wipe ki a ma se pa ifekufe ati ibinu kuro bikose ki a se akoso awon mejeeji ati lati lo won gege bi Islam se palase. Ó dà bí èyí pé ó pọndandan fún ẹlẹ́ṣìn tàbí ọdẹ kan láti má ṣe pa ẹṣin tàbí ajá rẹ̀ run, ṣùgbọ́n kí ó tọ́ ọ́ lọ́nà tí yóò fi lè lò ó. ní èdè mìíràn, ìfẹ́kúfẹ̀ẹ́ àti ìbínú dàbí ajá ọdẹ àti ẹṣin ẹlẹ́ṣìn. Laisi awon mejeeji, ibukun aye to nbo ko le se ode. Ṣugbọn lilo wọn nilo ikẹkọ wọn ati lilo wọn ni ibamu pẹlu Islam. ti wọn ko ba ni ikẹkọ wọn yoo di pupọ ati ki o ṣan awọn opin Islam, ti o mu eniyan lọ si iparun. Riyâda ko pinnu lati pa awọn abuda meji wọnyi run bikoṣe lati kọ wọn ati ki wọn jẹ ki wọn tẹriba Islam. Ati pe eyi ṣee ṣe fun gbogbo eniyan.(78) Kii ṣe ọlaju lati lo agbara atomiki tabi lati ṣe awọn nkan bii awọn ọkọ ofurufu ofurufu. Olaju ni lati lo wọn fun sìn iran eniyan. Ati pe, ni ọna, o ṣee ṣe nipa titẹle Islam.

"Ní ti ẹgbẹ́ kẹrin àwọn onírònú burúkú; wọ́n tan ara wọn jẹ nípa sísọ pé, 'A ti yan àyànmọ́ ohun gbogbo ní ayérayé àtijọ́. Kí wọ́n tó bí ọmọ, wọ́n máa ń pinnu bóyá ó máa jẹ **sa'îd** (ẹni tó tọ́ sí Párádísè) tàbí **shaqî** (ẹni tó tọ́ sí ọ̀run àpáàdì). Eyi kii yoo yipada lẹhinna. nítorí nàá kò dára láti jọ́sìn." Bẹ́ẹ̀ gẹ́gẹ́ ni as-Sahabat al-kiram sọ nígbà tí Rasūlullah 'sallāhu

(78) Jọwọ wo ori kẹrinlelogun ti fascicle kẹfa ti ti **Ailopin Ayo [Endless Bliss]**.

ta'âlâ 'alaihi wa sallam' sọ pé qadâ' àti qadar kì yóò yí padà àti pé gbogbo nǹkan ni a ti kádàrá títí ayérayé:' E je ki a gbekele ayanmo ayeraye ki a ma se 'ibâdât'ṣùgbọ́n Rasūlullah dáhùn pé: '**Ẹ ṣe àwọn iṣẹ́ ìsìn! Ó rọrùn fún ẹnikẹ́ni láti ṣe ohun tí a ti yàn tẹ́lẹ̀** fún un títí ayérayé!' Ìyẹn ni pé, ẹni tí ó pinnu láti jẹ́ sa'íd ní ayérayé ni a óò mú ṣe ohun tí sa'íd ṣe. nitori naa, o ye wa pe otitọ pe awọn eniyan ti wọn pinnu lati wa ni sa'id ni ayeraye ṣe 'ibâdât ati awọn ti wọn pinnu lati jẹ Shaki ṣàìgbọràn sí Rẹ̀ dàbí òtítọ́ náà pé àwọn ènìyàn tí a ti yàn tẹ́lẹ̀ láti wà láàyè ní ìlera ní ayérayé ń jẹ oúnjẹ. ati oogun ati awon ti o wàtí a ti yàn kalẹ̀ láti ṣàìsàn kí o sì kú má ṣe jẹ oúnjẹ tàbí oogun.eniyan ti ayanmọ wọn ni lati ku fun ebi tabi aisan ko le ni anfani lati ounjẹ tabi oogun. Awọn ọna ti owo ni ṣiṣi silẹ fun eniyan ti ipinnu rẹ jẹ lati di ọlọrọ. Eniyan ti ayanmọ rẹ ni lati ku ni ila-oorun wa awọn ọna ti o lọ si iwọ-oorun ni pipade.

Gégé bí ìtàn; nigbati Azrâ'îl ''alaihis-salâm' lo sí ọdọ [Anabi] Sulaimân ''alaihis-salâm' o wọ ọkan ninu àwọn tó kọkọ sí bẹ dáadáa.Eru ba okunrin na pẹlu iru bi Anabi yi se Nigbati Azrâ'îl ''alaihis-salâm' kúrò ní ibè, okunrin na bẹ Sulaimân ''alaihis-salâm' pé ko pàṣẹ ki afẹfẹ gbe ohùn lọ sí orilẹ-ede iwọ-oorun ki ohun le sa fún Azrâ'îl ''alaihis-salâm'. 'Azrâ'îl ''alaihis-salâm' padà wa, Sulaimân ''alaihissalâm' bèèrè ìdí tí ọ fi wo okunrin na bẹ, o sọ wípé 'Olorun ti pamo lasẹ lati gba emi okunrin na ni ìlú orun larin wakati kan kàn, ṣugbọn ni ìgbà tí mo ri pẹlu rẹ,mi'o lẹ má wọ pẹlu iyalẹnu.Nigbato ya, mo lo sí ìlú orun na láti lò ṣe iṣẹ aṣẹ ne,mo sí bá níbè mọsi gba emi rẹ.'[79] Bi a ṣe rí, okunrin na bẹrù 'Azrâ'îl ''alaihissalâm' ki ayanmọ ayérayé le wáyé Sulaimân ''alaihis-salâm sí ṣe òun tó n fe. Ayanmọ ayérayé ṣẹlẹ nipasẹ ọna kan. Bákannáà,ẹni tí won ti ayanmọ re ni lati jẹ sa'id ni ayérayé tií dé ipò pupo nibi ìgbàgbọ àti àtúnṣe awọn ìwà búburú rẹ nípa ṣiṣe riyada.Aayah 125(ọgọfa o le marun) ti Suratul An'am sọ pe: "**Allāhu fi Islam si ọkan-aya ẹru Rẹ̀ ti O fẹ ki o dari si ọna titọ.**" Ẹniti o jẹ Shaqi ni ayeraye, iyẹn ni. ẹni ti a ti sọ tẹlẹ lati lọ si apaadi, a fun ni ero pe, 'Ko si iwulo lati ṣe 'ibâdât. A ti yan àyànmọ́ títí ayérayé yálà ènìyàn yóò jẹ́ sa'îd tàbí shaqî.' Kò ṣe 'ibādât nítorí èrò yìí. Kò ṣe ibādât nítorí ìrònú yìí fi hàn pé ó ti pinnu láti jẹ́ shaqî ní ayérayé. Bákan náà, ẹni tí a ti kádàrá àìmọ̀kan rẹ̀ títí ayérayé ni a fún ní èrò náà pé, 'A ti sọ àyànmọ́ ohun gbogbo ní ayérayé. Kíkà tàbí kíkẹ́kọ̀ọ́ kì yóò ṣànfàání kankan fún ẹnì

(79) Itan yii jẹ alaye ni kikun ninu **Methnewî** lati ọdọ Jalâl ad-dîn Rûmî, ẹni ti o jade laye ni Konya ni ọdun 672 A.H. [1273 AD].

kan bí a ti yàn tẹ́lẹ̀ láti jẹ́ aláìmọ́.' Nípa bẹ́ẹ̀, kò kẹ́kọ̀ọ́ tàbí kọ́ nǹkan kan. O si maa wa aimọkan. Bí ó bá jẹ́ àyànmọ́ fún ènìyàn láti máa ṣe oko, kí ó sì ní èso púpọ̀, a fún un ní ilẹ̀ tí ó máa tulẹ̀ àti láti fún irúgbìn. Bẹ́ẹ̀ náà ni ọ̀ràn rí fún àwọn tí wọ́n ti yàn ṣáájú gẹ́gẹ́ bí sa'īd ní ayérayé láti ní îmān àti láti jọ́sìn àti àwọn tí wọ́n ti yàn ṣáájú gẹ́gẹ́ bí shaqî láti sẹ́ àti láti ṣàigbọ́ràn. Àwọn òmùgọ̀, tí wọn kò lè lóye èyí, wọ́n sọ pé, 'Kí ni îmân àti 'ibāt ní ṣe pẹ̀lú jíjẹ́ sa'îd ní ayérayé, tàbí àìgbàgbọ́ àti àìgbọ́ràn pẹ̀lú jíjẹ́ shaqkí?' Pẹ̀lú ìdí kúkúrú wọn, wọ́n gbìyànjú láti lóye ìbátan yìí àti láti yanjú. ohun gbogbo pẹlu ara wọn ọgbọn.

Ṣugbọn idi eniyan ọ ni òpin ati pe aimọkan ati òmùgò ni ati Dakore ati je ki nkan ti ju iye eni lo ko yẹni Pẹlu ìdí. Ale se idajo pe òmùgò ni eni to bá ronú bẹ. Isa alaini salam so pé: *'Ko sọro fúnmi lati jẹ ki afọju ko riran tàbí lati jí àwọn òkú.Sugbon o soro fúnmi lati sàlàyé otitọ* fún òmùgò.› Allahu ta'ala ninu ìmọ ati ogo rẹ ti ko l'opin, o gbe awọn ẹrú rẹ mi se ipo angẹli, rara, dé ipo to ju bẹẹ lọ. Ọ sí re ipo awọn omi sí ipò ajá àti ẹlẹdẹ. "

Hadrat Sheref ad-dīn Ahmad ibn Yahyâ Munîrî sọ nínú lẹ́tà rẹ̀ kẹ̀rìndínlógójì rin pé:

"'**Sa'âda**' tumo si 'Paradise ti o ye.' Ati '**shaqâwa**' tumo si 'apaadi ti o ye si. Kokoro si ile-itaja akọkọ ni igboran ati 'ibâda. Kokoro si ile-itaja keji jẹ ẹṣẹ. Allāhu ni kádàrá ayérayé yálà ènìyàn yóò jẹ́ sa'îd tàbí shaqî. [A ń pè é ní kádàrá]. Ẹniti o si jẹ shaqî ni ayeraye ni a fun ni kọkọrọ si shakawa ni agbaye yii, o si n ṣe awọn ẹṣẹ nigbagbogbo. Ni agbaye yii, gbogbo eniyan le ni oye boya o jẹ sa'îd tabi shaqî nipa wiwo bọtini ti o wa ni ọwọ rẹ. Àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn tí wọ́n ń ronú nípa ayé tó ń bọ̀ lóye èyí bóyá ẹnì kan jẹ́ sa'îd tàbí shaqî. Ṣugbọn ọkunrin kan ti o ni ipò ẹsìn ti o ti wa ni mowonlara si aye yi ko mọ o. Gbogbo ola tabi ibukun wa ninu igboran ati ijosin Allāhu. Ati gbogbo ibi tabi wahala ti nwa lati ẹṣẹ. Wahala ati aburu wa ba gbogbo eniyan nipa ese. Ati itunu ati irọrun wa nipasẹ igboran.(80)

Okunrin kan wa ti o lọ ìgbésí ayé rẹ ti o fĩn gbà ádùrá o sìn sí Ọlọrun mosalasi kan ni Jerusalemu;nigba ti o gbàgbé iforikanle kán nitori pé ko kọ Majẹmu ìjọsìn o pàdánù nkan púpò débi tí o dàrú pátápátá. Sibẹsibẹ, nitori pé ajá As'hâb al-kahf's rìn diẹ ni ehin awon siddîqs,o ri agbega gidigan dé ibití o jẹ pé ko re ile mọn botilejepe o dótì. Otitọ yi o yani lenu; awọn

(80) Èyí ni Òfin Allāhu. Ko si eni ti o le yi eyi pada. A ko yẹ ki a ro nkan ti o rọrun ati ti o dun si awọn ẹmi wa bi sa'âda. Bẹ́ẹ̀ ni a kò gbọ́dọ̀ máa ronú nípa àwọn nǹkan tí ó ṣòro tí ó sì ń korò sí àwọn ẹ̀mí bí shakawa tàbí ìparun.

oni imọ won ko ti le janu alọ yi fún ogórun ọdún. Irori ọmọ ẹdá èniyàn kò le fi wẹ ọgbọn Ọlọrun to fará pamó ninú rẹ.Allâhu ta'âlâ sọfún 'Âdam ''alaihissalâm' pé ko na je alikama sugbon o jẹ ki o jẹ torí pé omó pe ni ayérayé yio jẹ;O pa lasẹ fún Satani pé ko fi ori kanle fún Âdam ''alaihissalâm,ṣugbọn kò fún the ìfẹ ọkan lati se;O ni ka wa ohun, ṣugbọn kò fún àwọn alaini ikhlas ni anfaani na.[Ní ti àwọn ọ̀ràn wọ̀nyí] àwọn arìnrìn àjò ní Ọ̀nà Àtọ̀runwá ti ní láti jẹ́wọ́ àìtó wọn láti lóye àrékérekè yìí, wọn kò sì sọ̀rọ̀ mọ́. Bawo ni ase wa le so nkankan? Ko nilo ìgbàgbọ Abi ẹsìn ọmọ eniyan,sibẹ ainigbagbo tabi ẹsẹ sise wọn kò léwu Fún. Ko nilo awọn nkan ti o da. Ọti da imo gégé bi ọnà ati fihan fún ìgbàgbọ,ọ di da òmùgò fún ẹsẹ ṣíṣe. Ìgbàgbọ àti ìgboran wa lati ìmọ,aigboran ati ese wa lati òmùgò. So gbọdọ pàdánù ìgbọ̀ràn kódà bi o kékeré. Ki asi yẹra fún ẹsẹ ṣíṣe kódà bi ọ kékeré. Omowe islamu so pe nkan meta le fa nkan meta; Ìgbọ̀ràn fa ọore ofe (Rida)Allâhu ta'âlâ's; ẹsẹ n fa ìbínú Ọlọrun(Ghadab); ìgbàgbọ n jẹ ki èyán gba ìyí atí ẹyẹ́nítorí ìdí yìí, a gbọ́dọ̀ yẹra fún dídá ẹ̀ṣẹ̀ òpọ̀lọpọ̀ pàápàá; Ibinu Allāhu lè wà nínú ẹ̀ṣẹ̀ yẹn. O yẹ ki a ka gbogbo Onigbagbọ si bi ẹni ti o dara ju wa lọ. Ó lè jẹ́ ẹrú tí Allāhu fẹ́ràn gidigidi. Kadara ti òní kaluku, eyiti a pinnu ni ayérayé, ko le yípadà láílái. Tí Allāhu bá fẹ́, Ó lè ṣe àforíjìn ẹni tó bá ṣẹ̀ nígbà gbogbo, tí kò sì pa àwọn àṣẹ Rẹ̀ mọ́. Nigbati awọn angẹli bèèrè pe, **'Yâ Rabbi! Ṣé Ìwọ yóò ṣẹ̀dá àwọn ẹ̀dá wọ̀nyẹn tí wọn yiò ṣe ìkà sí ayé, tí wọn yiò sì ta ẹ̀jẹ̀** síl**ẹ̀?**' Kò sọ pé wọ́n kì yio fa ìkà búburú, ṣùgbọ́n Ó sọ pé: **'Mo mọ ohun tí ẹ** kò m**ọ̀.'** Ó ní: 'Mo ṣe (ohun kan) yẹ lati (nkankan) ti ko yẹ. mo mú kí àwọn tí ó jìnnà sún mọ́ tòsí. Mo ṣe (nkankan) ọlá lati (nkan) onirẹlẹ. Ìwọ ń ṣe ìdájọ́ wọn nípa ìwà wọn, ṣùgbọ́n èmi ń wo ọkàn wọn. O gba aiṣedeede rẹ sinu iroyin; won gbekele ara won si Ànu Mi.Bi mo se nife aimọkan,mo sí nifẹ kín dari ẹṣẹ ji awọn mùsùlùmí. Iwọ o lẹ mọn ohun ti mo mọn. Mo o je ko wọn dé ipò ibukun mi ti ayérayé mo sí ṣe ikẹ fún wón ànu mi ti ayérayé.' Nibi a dé òpin ìtumò wo láti ãdọrin kẹfa lẹta.

Sherefuddîn Ahmad bin Yahyâ Munîrî 'rahmatullâhi ta'âlâ 'alaih' kú ni 732 [1380 A.D.]. O gbe ni ilu Bihar, India. Ibojì rẹ náà wa ni ibe. Muniru ni oruko ìkan nínú awọn ìgbèríko to wa ni inú ilu Bihar.Shah 'Abdulhaq Dahlawî 'rahmatullâhi ta'âlâ 'alaih' kọ ìtàn ayé rẹ sinu ìwé **Akhbâr-ul akhyâr.**Iwe yii wa ni Persia, wọn sì tẹjade ni Ilu Dieband, India, Ni 1332 [1914 A..D. Lẹhin na ni Lahor, Pakistân. Awọn ìwé yẹn **Irshad-ussâlikîn, Ma'din-ul-ma'ânî**, ati **Maktûbât** wọn ní iwulo gán. Ghulam 'Alî

’Abdullah-i Dahlawî ‘rahmatullâhi ta’âlâ alaih’,[81] ọkan ni àwọn Omowe nlá gba wa ni imọran lati ka ìwé Ahmad bin Yahya Munîrî’s **Maktûbât** òsì so ninu leta mọkandinlọgọrun-un pé ìwé na Wulo gan nibi fifọ ọkan mọ.

[Imâm-i-Rabbânî ‘rahmatullâhi ‘alaih’ sọ báyìí nínú orísìrísì lẹ́tà rẹ̀ pé: “Àwọn àṣẹ Allāhu ta’alá ni wọ́n ń pè ní **farz(s)**, àwọn ìdabọ̀ Rẹ̀ sì ni a ń pè ní **harâm(s)**. (Awọn iṣe, awọn ọrọ ọrọ, awọn ihuwasi) ti kii ṣe iro tàbí awọn ìpalára àti èyítí o ti kéde pé o jẹ òmìnira (nipasẹ Islam) ni a pe ni **mubah(s)**. Ohun ti a npe ni **ijọsin** lati ṣe awọn farzes, lati yago fun awọn ìpalára, ati ṣiṣe awọn mubah fun idi itẹlọrun Ọlọhun, (iyeni fun oore Rẹ). nítorí pé kí Allāhu fẹ́ràn rẹ̀, ó jẹ́ àbójútó lórí **ilm** (imọ̀), ìyẹn ni kíkọ́ àwọn ìlànà nípa ṣíṣe é lọ́nà tí ó tọ́, lórí **‘amal**, ìyẹn ṣíṣe é ní ìbámu pẹ̀lú àwọn ìlànà tí a là kalẹ̀, àti ṣíṣe é pẹ̀lú àwọn ìlànà tí a là kalẹ̀. ikhlâs. Ati pe ki o ṣe nkan pẹlu awọn **iklasi** tumọ si pe ki o ṣe e nikan fun idi oore ati ifẹ Allāhu Ta’ala ati nitori pe O ti pa a laṣẹ, lai ṣe akiyesi awọn anfani aye gẹgẹbi owo, ipo, ati okiki. ’Ilm (imọ) ni a gba nipa kika awọn iwe Fiqh labẹ abojuto oluko ẹsin ti o peye, ati pe ikhlasi jẹ wiwa nipasẹ ṣiṣe akiyesi awọn ọrọ ati awọn iṣe ti Walî ati kika awọn iwe rẹ lori imọ-jinlẹ ti Tasawwuf. Imọye Islam ni awọn ẹya meji: Imọ ẹsin, ati imọ ijinle sayensi. O jẹ farz, (iyen ni dandan,) lati kọ wọn bi o ṣe pàtàkì. Fun apẹẹrẹ, o jẹ farz lati kọ ẹkọ awọn iwa ati awọn ọna ti lilo oògùn ọkan ati bi o ti yẹ ki a lo, tabi fun eniyan ti o nilo lati lo ohun elo ìtanná lati gba àlàyé pàtàkì lórí iná. Bibẹẹkọ, iku iwa-ipa le pade. “Ti o ba jẹ pe Musulumi ti o ba kọ awọn iṣẹ rẹ ti o jẹ ti ijọsin silẹ nitori ọlẹ tabi ẹgbẹ buburu ba ku lai ṣe tawba, botilẹjẹpe o gbagbọ ninu awọn asan ati awọn ipalara, yio jẹ ina Jahannama ni iye ti o tọ si nitori rẹ. Ẹni tí kò bá kọ́ àwọn farzs tàbí tí kò fi wọ́n sí pàtàkì bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé ó lè mọ̀ wọ́n, tí ó sì kọ̀ wọ́n sílẹ̀ lái ní ìmọ̀lára àbùkù tàbí ìbẹ̀rù Allāhu, yiò jáde kúrò nínú ẹ̀sìn Islamu, yiò sì di aláìgbàgbọ́. A o fi ina Jahannama jo titi ayeraye. Ofin yii tun kan si ṣiṣe awọn ipalara.

“Ti ènìyàn ko ba gbà àlàyé ti o nii ṣe pẹlu ijọsin kán, ti ko si mọ awọn ofin ti o tọ fun wíwá rẹ, ijọsin ti o ṣe ko le jẹ deede, botilẹjẹpe o le ṣe pẹlu awọn ihlas. . Wọn yio fi si ina Jahannama bi ẹnipe ko ṣe ijọsin yẹn rara. Ìjọsìn tí ẹni tí ó bá mọ àwọn àdéhùn tí ó wà nínú rẹ̀, tí ó sì tẹ́ wọn lọ́rùn yiò jẹ́ sahīh, yiò sì gbà á lọ́wọ́ iná Jahannama. Sibẹsibẹ, ti ko ba ti ṣe pẹlu awọn iklasi, ijọsin rẹ ko ni gbà, àti awọn iṣe rere miiran, boya. Kò níí ṣe èrè kankan fún wọn. Allāhu ta’ala kéde pé inú Rẹ̀ kò ní dùn sí ìjọsìn rẹ̀ tàbí

(81) ‘Abdullah-i Dahlawî kú ni Delhi ni ọdun 1240 AH (1824).

àwọn iṣẹ́ rere rẹ̀ míràn àti ṣíṣe oore. Ijọsin ti a ṣe laisi 'ilm ati ikhlasi ko ni jẹ ohun rere. Kò ní dáàbò bo olùjọsìn náà lọ́wọ́ àìgbàgbọ́, èṣẹ̀, àti ìyà. Àwọn alágàbàgebè tí wọ́n ń jọ́sìn ní gbogbo ìgbésí ayé wọn ti jẹ́rìí pé wọ́n kú gẹ́gẹ́ bí aláìgbàgbọ́. Ìjọsìn tí wọ́n ń ṣe pẹ̀lú 'ilm àti ikhásì yóò dáàbò bò olùjọsìn náà lọ́wọ́ àìgbàgbọ́ àti èṣẹ̀, yóò sì so ọ́ di aziz (ọlá) ní ayé. Ní ti ẹ̀mí rẹ̀ ní Ọ̀run, Allāhu ṣèlérí nínú āyat-i-kerîma ti Mâida Sūra kẹsàn-án àti nínú Wa-l-'asr Sūra pé òun yóò gbà òun lọ́wọ́ ìyà nínú iná Jahannama. Allāhu jẹ́ olódodo sí àwọn àdéhùn Rẹ̀. Ó máa ń mú àwọn ìlérí Rẹ̀ ṣẹ nígbà gbogbo."]

Allāhu tún máa ń gba ẹ̀san Rẹ̀ nípasẹ̀ ẹrú Rẹ̀. Sí àwọn tí kò ní 'ilm-i-ladunni ẹrú ni ó ti ṣe. Ohun gbogbo jẹ́ ti Olorun tí a ṣe nípasẹ̀ ẹrú. Koriko kan kọni gbe laisi awakọ Ọlọrun.

OKAN NI ALLAH, O SI WA. GBOGBO ISEDA WONKO SI TELE, WON DE TUN SI DI ALAISI.

A mọ awọn ohun ti o wa ni ayika wa nipasẹ awọn ẹya ara-ara wa. Awọn ohun ti o kan awọn ẹya ara-ara wa ni a npe ni a pe **awon eeyan** tabi **ẹda**. Awọn ipa eeyan lori awọn imọ-ara marun wa ni a pe ni awọn **ohun-ini** tabi awọn **abuda**, nipasẹ eyiti wọn ṣe iyatọ si ara wọn. Imọlẹ, ohun, omi, afẹfẹ ati ohun elo gilasi jẹ gbogbo awọn ẹda; gbogbo wọn wa. Awọn eeyan ti o ni iwọn, iwuwo ati iwọn didun, ni awọn ọrọ miiran, ti o gba aye ni aaye ni a pe ni awọn **nkan** tabi **ọrọ**. Awọn ohun elo jẹ iyatọ si ara wọn nipasẹ awọn ohun-ini tabi awọn agbara wọn. Afẹfẹ, omi, okuta ati gilasi jẹ ohun elo kọọkan. Imọlẹ ati ohun kii ṣe awọn nkan nitori wọn ko gba aaye tabi ni iwuwo. Gbogbo eda lo n **gbe okun** tabi **agbara**; ìyẹn ni pé ó lè ṣe iṣẹ́. Gbogbo nkan le wa ni awọn ipinlẹ mẹta: ohun lile , ohun sisan ati gaasi. Ohun sisan ati gaasi oludoti ya awọn apẹrẹ ti awọn eiyan ti won ba wa ni, ati awọn ti wọn ko ni pato ni nitobi. Nkan ti o ni apẹrẹ ni a npe ni ohun kan. Awọn nkan elo jẹ awọn nkan pupọ julọ. Èyí ni pé kokoro, abere , tongs, shovel ati iso ni o yatọ si ohun nini orisirisi awọn àpẹrẹ . Ṣugbọn gbogbo wọn le jẹ ti ọrọ kanna, ie irin. Awọn iru nkan meji lo wa: awọn eroja ati awọn agbo ogun Awọn iyipada nígbà gbogbo waye ni gbogbo nkan. Fun apẹẹrẹ, o le yipada ki o yipada aaye rẹ tabi di nla tabi kere si. Awọ rẹ le yipada. O le ṣaisan tabi ku ti o ba jẹ ẹda alãye. Awọn ayipada wọnyi ni a pe ni **iṣẹlẹ.** Ko si iyipada ninu ọrọ ayafi ti ipa ita ba wa. Iṣẹlẹ ti ko ṣe iyipada

eyikeyi ninu pataki ti ọrọ ni a pe ni **iṣẹlẹ ti ara**. Yiya iwe kan jẹ iṣẹlẹ ti ara. Agbara diẹ gbọdọ ni ipa lori nkan kan ki iṣẹlẹ ti ara le ṣẹlẹ si nkan yẹn. Awọn iṣẹlẹ ti o yipada akopọ tabi pataki ti awọn nkan ni a pe ni awọn **iṣẹlẹ kemikali**. Nigba ti iwe kan ba sun ti o si yipada si ẽru, iṣẹlẹ kemikali kan waye. Nkan kan ni lati ni ipa nipasẹ nkan miiran ki iṣẹlẹ kemikali le ṣẹlẹ ninu ìyẹn ni a ń pè ní **isele kemikali**.

Isele kemikali laarin awọn nkan, iyẹn ni, ti o kan ara wọn, waye laarin awọn ẹya ti o kere julọ (eyiti o le kopa ninu iyipada kemikali ati pe) ti a pe ni awọn **atomu**. Gbogbo nnkan ni ó wà láti púpò atomu. Botilejepe awọn ẹya ti awọn atomu jẹ bakanna, iwọn ati iwuwo wọn yatọ. Nitorina, a mọ ti awọn ọgọrun ati marun iru awọn atomu loni. Paapaa atomu ti o tobi julọ jẹ kekere ti a ko le rii nipasẹ microscope ti o lagbara julọ. Nigbati awọn atomu ti o jọra ba wa papọ wọn ṣe **eroja** kan. Níwọ̀n bí ó ti jé pé oríṣìíríṣìí ọ̀nà márùn-ún àti márùn-ún ló wà, àwọn èròjà àádọ́rùn-ún àti márùn-ún ló wà. Irin, imi-ọjọ, makiuri, atẹgun ati erogba jẹ ẹya kọọkan. Nigbati awọn atomu orisirisi ba wa papọ wọn ṣe **akopọ** kan. Nibẹ ni o wa ogogorun ti Ẹgbẹ̀rún ìparapọ̀. Omi, ọtí, iyọ̀ àti orombo wẹ́wẹ́ je àpapọ̀ èròjà méjì tàbí ọ̀pọ̀lọpọ̀ èròjà tàbí átọ́ọ̀mù.

Gbogbo àwọn nǹkan, bí òkè, òkun àti nǹkan orísìírísìí ohun ọ̀gbìn àti ẹranko jé́ àpapọ̀ èròjà ẹ̀ẹ́dégbẹ̀ta lé márùn-ún. Gbogbo ohun èlò jé́ àpapọ̀ átọ́ọ̀mù kan tàbí jùbẹ́ẹ̀lọ nínú èròjà márùn-ún lè ní ẹ̀ẹ́dégbẹ̀ta yìí. Afẹ́fẹ́, ilẹ̀, omi, ooru, imole, iná mọ̀nà - mọ́ná àti àwọn kòkòrò àrùn yẹra fún ìparapọ̀ tàbí fà ohun èlò tí ó dara pọ̀ mọ́ ara wọn. **Kò sí ìyàtọ̀ lái sí okùnfà, nínú ìyípadà yii**, átọ́ọ̀mù, kékeré nínú àwọn èròjà yìí, átọ́ọ̀mù, ẹyọ èròjà, gbéra leyo kookan láti darapo mo ara wọn tàbí fi ara wọn silẹ̀ lẹyọ kọ̀ọ̀kan kí wọn sì ti ara wọn sílẹ̀.

A ń rí ohun kan tó pòórá ṣùgbọ́n nítorí a ń dá jọ fún wọn nítorí ìrísí wọn, a ń ṣe àṣìṣe fún àbájáde wọn “pipoora” tàbí “yiyode” kò jẹ nǹkan kan ṣùgbọ́n ìyípadà wọn, pipoora àwọn nǹkan wonyii, bí àpẹẹrẹ tí òkú nínú saare, ó jé ìyípadà èròjà tuntun bí omi, àwọn gaasi, àti àwọn nǹkan ayé. Tí àwọn nǹkan ayé yìí tí ó yí padà kò bá ṣe àkóbá fún àwọn ẹ̀yà ara, a kò lè gbà wípé wọn ṣe ẹ̀mí. Fún ìdí èyí, a sì wí pé àwọn àwọn nǹkan yìí ń pòórá, nígbà tí àwọn tó wà lábé ilé ń yí padà. A tún lè ri pé ìṣẹ̀dá àwọn ẹ̀ẹ́dégbẹ̀ta lé márùn-ún yìí jé afojuri àti àwọn kẹ́míkà níbi isele kọ̀ọ̀kan. Nígbà tí àwọn ẹ́líménti tí a dá pọ mó ara wọn (tàbí) ó mìíràn ni darapo tó ionize, èyí ni pé átọ́ọ̀mù lè lé tàbí dín, èyí mú ìyípadà àfojúri àti Ái fojú rí yí padà. Átọ́ọ̀mù gbogbo èròjà yìí jé àpapọ̀ núkíló́ọ̀sì àti orísìí nọ́mbà fún àwọn èròjà kéékèèké tí a ń pè ní

eekitirooni. Núkílọ́ọ̀sì wá ní àárín ẹ̀lẹ́kítírooni. Nukilii tí átọ́ọ̀mù je àpapọ̀ èròjà àyàfi hydrogen tí ó jé àpapọ̀ èròjà kéékèèké tí a mọ sí "**protons**" tí ó jé àbájáde rere ẹ̀lẹ́kítírooni. Ẹ̀lẹ́kítírooni sì jẹ odi-ẹlẹkitirooni-ladin èròjà kéékèèké tí ó ń yí láàárín nukilọ́ọ̀sì. Ẹ̀lẹ́lẹ́kitirọ́ònì kii yí po ọ́ọ̀bìtì.

Ó jé àrídájú nínú **radio-active** pé àwọn èròjà máa ń ní ìyípadà tí ó ń jẹ́ "fission" tí ó máa ń wáyé nínú núkílì átọ́ọ̀mù, síwájú sí, nínú núkílì yìí, fission ẹ́límẹ̀ntì kọ̀ọ̀kan máa ń wọnú ara wọn, àwọn mass kọ̀ọ̀kan Máa ń dúró láti wá àti pé wọn máa ń yí sì agbára, ìyípadà yìí tí ṣe àyípadà láti ọ̀dọ̀ àwọn onísègùn Einstein Júù (d. 1375 A. [1955]). Nítorí náà, bí àpapọ̀ àwọn èròjà to yí padà tún lè yìí láti ọkàn sí òmíràn.

Gbogbo nǹkan, tí ó wà láàyè tàbí ainiye yí padà í.e àtijó tí sọnù àti pé tuntun kan wà sínú jíjẹ. Gbogbo ẹda alàáyè, ohun ọ̀gbìn tàbí ẹranko tí ó wà lónìí kò sì ọkàn nínú àwọn ẹ̀dá alaye ti o wa lọwọ lọ́wọ́ tí yóò wá, àti pé díè nínú àwọn ẹ̀dá alaye yóò wà sì ayé. Bẹ́ẹ̀ náà ni ọ̀ràn rí fún gbogbo eda alailemii. Gbogbo eda tí ó wà láyé, fún àpẹẹrẹ, irin èròjà àti gbogbo àwọn patikula nígbà gbogbo yí padà, í. ẹ àwọn àtijó tí sọnù, àti àwọn mìíràn wà sínú jíjẹ. Nígbà tí àwọn ẹ̀yà ara èrò tí ó wà àti àwọn nǹkan tí o pàdánù je bakanna, ènìyàn tí kò lè ṣe àkíyèsí ìyípadà yìí, ro pe nkan naa wa nígbà gbogbo. Àpeere tí èyí ni a ríi nínú fìimù kan, nibiti àwòrán tí ó yàtò wá níwájú ojú ni àwọn àáyè arin kúkúrú kan, sibẹsibẹ kò lè ṣe àkíyèsí èyí, àwọn olùsọ ro pe àwòrán kanna ń gbé lójú ìbòjú. Nígbà tí beba kan bá jóná tí ó sì di eérú, a máa ń sọ pé beba náà pòórá, eérú sì bèrè sí í ṣẹlẹ̀ , nítorí a ṣàkíyèsí ìyípadà yìí. Nígbà tí yìnyín tí sọnù àti pé omi wá sínú jíjẹ.

Wọn kò ó ní ibere ìwé sharh **al-Aqaid** pe: "Nítorí pé gbogbo eda lọ tọ́ka sí wíwà láàyè Allahu, gbogbo eda ni wọn ń pè ní **alam**. Bákan náà, eda kookan ni iru kan náà ni wọ́n ń pè ní" alam, fún àpẹẹrẹ, alam tí eda ènìyàn, alam àwọn áńgẹ́lì, alam tí ẹranko, alam tí aisimi. Tàbí ohun kookan ni a ńpe ni alam. Ó wá nínú ìwé 441st tí ìwé Sharh **al-Mawaqif:**(82)

"Alam je **hadisi**, í. ẹ ohun gbogbo je eda. Ní àwọn ọ̀rọ̀ mìíràn, wọ́n wá leyin igbati wọ́n kó sì. [Àti pé a ti ṣàlàyé lókè pé àwọn ẹ̀dá nígbà gbogbo

(82) Sayyid Sherif Alî Jurjânî, onkọwe iwe **Sharh-i Mawâqif**, jade laye ni Shiraz ni ọdun 816 [1413 AD]. Iwe naa funra rẹ je sharh (alaye) si **Mawaqif**, eyiti Qâdî 'Adūd 'Abd-ur-Rahman bin Ahmad' Alâ'uddîn Îjî 'rahmatullâhi 'alaih' (700 AD, Îj, Shîraz – 756 [1354 AD]). Ó kọ ẹ̀dà kan tí wọ́n gé dìẹ̀dìẹ̀ fún ìwé tirẹ̀ ó sì sọ ọ́ ní **Jewâhîr**, léyìn náà, Shems-addîn Fenârî 'rahmatullāhi 'alaih' (751 A.H. – 834 [1431 AD]) kọ ọ̀rọ̀ ìfọ̀rọ̀wérọ̀ kan sí ẹ̀dà tí a dìdàpọ̀.

wa lati ara wọn. Àwọn nǹkan je hadisi lórí koko ọrọ yìí, àwọn igbagbo orisirisi merin tí ó wà:

1) Ní ìbámu sì àwọn Mùsùlùmí, àwọn ju, Kristẹni àti àwọn olùjọsìn ina(Magians) méjèèjì oro àti peculiarities tí àwọn nkan je hadisi.

2) Gẹgẹbi Aristotle ati awọn ọlọgbọn ti o tẹle e, mejeeji ọrọ ati awọn ẹya ara ẹrọ ti awọn nkan jẹ ayeraye. Wọ́n sọ pé kì í ṣe látinú asán ni wọ́n ti wá, àti pé ìgbà gbogbo ni wọ́n wà. Kemistri ode oni jẹri daadaa pe ariyanjiyan yii jẹ aṣiṣe. Ẹniti o gbagbọ tabi sọ bẹẹ jade kuro ninu Islam o si di alaigbagbọ. Bakannaa, Ibn Sînâ[83] (Avicenna) ati Muhammad Fârabî (d Damascus, 339 A.H. [950]) sọ bẹẹ.

3) Ni ibamu si awọn onimọ-jinlẹ ti o ṣaju Aristotle, ọrọ ayeraye ṣugbọn awọn ohun pataki jẹ hadisi. Loni opọlọpọ awọn onimo ijinlẹ sayensi ni igbagbọ aṣiṣe yii.

4) Kò sẹ́ni tó sọ pé hadisi ni ọ̀rọ̀ náà, àti pé àwọn ohun pàtàkì náà jẹ́ ayérayé. Calinos ko le pinnu lori eyikeyi ninu awọn iru mẹrin wọnyi. ”

Awọn Musulumi ṣe afihan ni opọlọpọ awọn ọna pe ọrọ ati awọn ẹya rẹ jẹ hadisi. Ọna akọkọ da lori otitọ pe ọrọ ati gbogbo awọn patiku rẹ nigbagbogbo n yipada. Nkan ti o yipada ko le jẹ ayeraye. ; o ni lati jẹ hadisi, niwon ilana ti nkan kọọkan ti nbọ lati inu eyi ti o ṣaju rẹ ko le pada sẹhin si ti o ti kọja ayeraye. Awọn iyipada wọnyi yẹ ki o ni ibẹrẹ, eyini ni, diẹ ninu awọn nkan akọkọ yẹ ki o ti ṣẹda Ti ko ba si nkan akọkọ ti a ṣẹda lati inu asan, iyẹn ni, ti ilana isọdọmọ nipa eyiti nkan kan ba wa lati nkan miiran ti o ṣaju rẹ pada jinna si ohun ti o kọja ailopin, kii yoo ni ibẹrẹ fun awọn nkan ti nbọ. lati wa lati ara wọn, ko si si nkan kan ti yoo wa loni: Awọn nkan ti o wa lọwọlọwọ ati ti ipilẹṣẹ lati ara wọn fihan pe wọn ti pọ si lati awọn nkan akọkọ ti a ṣẹda lati asan.

Síwájú sí i, òkúta tí ó jábọ́ láti ojú ọ̀run ni a kò lè sọ pé ó ti wá láti àìlópin, àyè àìlópin (aláìlópin) tàbí àkókò (ayérayé), níwọ̀n bí àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí ti ń tọ́ka sí ‘kò ní ìbẹ̀rẹ̀ tàbí de’. Nbo lati ailopin, lẹhinna, wa lati tumọ si wiwa láti inú àìsí, ohun kan tí wọ́n sọ pé ó ti inú àìlódodo wá kò yẹ kí ó ti wá rárá. Yoo jẹ aimọ ati aburu lati sọ, “O wa lati ailopin.” Bakanna, awọn ọkunrin ti o npọ lati ara wọn ko le wa lati ayeraye. Wọn gbọdọ ti pọ sii lati ọdọ ọkunrin akọkọ ti a da kuro ninu ohunkohun. Bí kò bá sí èníyàn àkọ́kọ́ tí a dá láti inú asán, tí ìbísí èníyàn láti ọ̀dọ̀ ara wọn sì ti wá láti ayérayé, kò sí èníyàn ì bá ti wà lónìí. Ọran naa jẹ kanna pẹlu gbogbo ẹda.

(83) Ibni Sînâ Husain kú ni 428 [1037 AD].

Yoo jẹ aimọ ati pe ko ni ibamu pẹlu ero ati imọ-sciensi lati sọ, "Bakanna o ti de ati bẹ yoo lọ. Ko si nkan akọkọ ti a ṣẹda lati inu ohunkohun," lori awọn nkan tabi awọn eeyan ti ipilẹṣẹ lati ara wọn. Iyipada ko ṣe afihan jiję ayeraye, ṣugbọn o fihan pe a ṣẹda lati asan; ìyẹn ni pé kò fi ẹ̀rí jíjẹ́ **Wâjib al-wujud** hàn bí kò ṣe **mumkin al-wujûd**.

Ibeere: "Ẹnida ti 'âlam funrarẹ ati awọn iwa Rẹ jẹ ayeraye. Niwọn igba ti Iwa Rẹ 'Ṣẹda' jẹ ayeraye, ṣe ko ha ni 'âlam lati jẹ ayeraye bi?

Idahun: Nigbagbogbo a jẹri otitọ pe Ẹlẹda, ti o jẹ ayeraye, ṣe iyipada awọn nkan ati awọn patiku nipasẹ awọn ọna orișiriși tabi awọn idi; ìyẹn ni pé Ó ń pa wọ́n run, Ó sì dá àwọn mìíràn dípò wọn. Ẹlẹda Ayeraye nṣẹda nigbakugba ti O ba fẹ; iyẹn ni, O nigbagbogbo ṣẹda awọn nkan lati ara wọn. Bi O ti se da gbogbo 'âlam, gbogbo nkan ati gbogbo patiku nipase ona kan tabi idi, bakanna ni O le seda won laini idi tabi ona nigbakugba ti O ba fe.

Eni ti o gbagbo wipe awon eda je hadisi yio tun gbagbọ pe wọn yoo parun lẹẹkansi. O han gbangba pe awọn ẹda ti a ṣẹda ni akoko kan lakoko ti wọn ko si le di alaimọ lẹẹkansi. A rii ni bayi pe ọpọlọpọ awọn eeyan dẹkun lati wa tabi yipada si ipo ti o jẹ ki wọn ko lagbara lati ni ipa lori awọn ẹya ara wa.

Jije Musulumi nilo gbigbagbọ ni otitọ pe awọn nkan ati awọn nkan ati gbogbo ẹda ni a ṣẹda lati asan, ati pe wọn yoo dẹkun lati wa lẹẹkansi. A ti n rii pe awọn nkan ti n bọ si aye lakoko ti ko si tẹlẹ ti o dẹkun lati wa lẹẹkansi; iyẹn ni pe awọn apẹrẹ ati awọn ohun-ini wọn ti sọnu. Nigbati awọn nkan ba dẹkun lati wa awọn nkan wọn wa. Sibẹsibẹ, gẹgẹbi a ti salaye loke, awọn nkan wọnyi kii ṣe ayeraye, boya; A da won ni opolopo igba seyin lati odo Allâhu ta'âlâ, ati Òun yóò tún pa wọ́n rẹ́ ráúráú nígbà tí òpin ayé bá dé. Imọ ijinle sayensi ode oni ko ṣe idiwọ fun wa lati gbagbọ otitọ yii. Kii ṣe lati gbagbọ o tumọ si lati tako imọ-jinlẹ ati tọkasi ikorira si Islam. Islam ko kọ imọ ijinle sayensi. O kọ yiyọkuro ti kikọ ẹkọ ẹsin ati ti awọn iṣẹ ti ijosin. Tabi imo ijinle sayensi ko sẹ Islam. Ni ilodi si, o jẹrisi ati fi idi rẹ mulẹ.

Nitoripe alam ni hadisi , o gbodo ni eleda ẹniti o ṣẹda rẹ lati asan, niwon, bi a ti salaye loke, ko si iṣẹlẹ ti o le waye funrararẹ. Loni, ẹgbẹẹgbẹrun awọn oogun, awọn ohun elo ile, awọn ọja ile-iṣẹ ati awọn ọja iṣowo, awọn ohun elo itanna, ati awọn ohun ija ni a ṣe ni awọn ile-iṣẹ. Pupọ ninu wọn ni a ṣe nipasẹ awọn iṣiro fafa ati lẹhin awọn ọgọọgọrun awọn idanwo. Wọ́n ha sọ pé ọ̀kan nínú wọn pàápàá ti wà fúnra rẹ̀ bí? Rara, wọn sọ pe awọn wọnyi ni a ṣe ni mimọ ati pẹlu lakaye ati pe olukuluku wọn nilo oloye; síbẹ̀ wọ́n sọ

pé àràádọ́ta ọ̀kẹ́ àwọn nǹkan tí ó ní í ṣe pẹ̀lú àwọn alàáyè àti aláìlẹ́mìí àti àwọn ohun àti ìṣẹ̀lẹ̀ tuntun tí a ṣẹ̀ṣẹ̀ rí, tí a kò tíì mọ̀ nípa rẹ̀, ni a ṣe fúnra wọn láìròtẹ́lẹ̀. Kini eyi le je, ti kii ba se agabagebe, agidi agidi tabi aṣiwere lasan? Ó ṣe kedere pé Ẹlẹ́dàá kan ṣoṣo ló ń mú kí gbogbo nǹkan àti ìgbòkègbodò lè ṣeé ṣe. Eleda yii ni **Wajib alwujud**, eyini ni pe, ko wa leyin ti ko si; Ó gbọ́dọ̀ máa wà títí ayérayé. Ko nilo nkankan fun aye Re. Ti ko ba je dandan pe Oun wa titi ayeraye, Oun iba ti je ti mumkin al-wujūd, tabi hadisi, eda kan gẹgẹ bi ‘âlam; gẹgẹ bi eda, Oun iba ti da lati inu ohun kan tabi, nipasẹ awọn iyipada, lati inu eda miiran eyiti, paapaa, ni lati ṣeda nipasẹ elẹda miiran, nitorinaa onka ailopin ti awọn olupilẹṣẹ je pataki; ti a ba ronu ni ọna kanna gẹgẹbi a ti salaye loke pe awọn iyipada ninu awọn eda ko le je ailopin, a yoo ye wa pe ko le je iye ailopin ti awọn olupilẹṣẹ ati pe eda ti bẹrẹ nipasẹ elẹda akọkọ ati nikan. Nítorí pé, bí àwọn ẹlẹ́dàá bá ṣẹ̀dá ara wọn lẹ́yìn èkejì ti padà sí ayérayé, kì bá tí sí ẹlẹ́dàá tí yóò bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú, bẹ́ẹ̀ ni kò sí ẹlẹ́dàá tí yóò wà. Nítorí náà, Ẹlẹ́dàá àkọ́kọ́ tí a kò dá ni Ẹlẹ́dàá Àkànṣe ti gbogbo ẹ̀dá. Ko si Eleda ṣaaju tabi lẹhin Rẹ. A ko da Ẹlẹda. O wa nigbagbogbo. Bí Ó bá dáwọ́ dúró fún ìṣẹ́jú kan, gbogbo àwọn ẹ̀dá náà yóò dópin láti wà. Wajib al-wujûd ko nilo nkankan ni eyikeyi ọna. Ẹniti o da aiye, sanma, awọn atom ati awọn ti o wa laaye ni iru ilana ti o ṣe deede ati iṣiro yẹ ki o je Alagbara, Ogbontarigi, ti o le ṣeda ohunkohun ti o ba fẹ ni ẹẹkan, ki o si je ọkan, ṣugbọn ko gbọdọ je iyipada ninu Rẹ. Ti agbara Rẹ ko ba je ailopin, ti ko ba je onimọ-gbogbo, ko ba ti le ṣeda awọn eda ni iru deede ati iṣiro. Ti o ba je pe awọn olupilẹda diẹ sii ju ọkan lọ, ati nigbati awọn ifẹ wọn fun ṣiṣeda nkan ko ba ni ibamu, awọn ti o fẹsẹmulẹ kii yoo je elẹda ati awọn ohun ti a ti ṣeda. yoo wa ni gbogbo rẹ yóò dá po. Fun alaye siwaju sii, jọwọ ka awọn asoye Larubawa ati Tọki si ‘Alî Ûshi’s (d. 575 A.H. [1180]) **Qasîdat al-Amâli**.

Ko si iyipada ninu Ẹlẹda. Ṣaaju ki o to ṣeda Agbaye O je kanna bi O ti wa ni bayi. Bi O ti da ohun gbogbo lati ohunkohun, Bakanna O nigbagbogbo ati ki o si tún seda ohun gbogbo; bi bẹẹkọ, eyikeyi iyipada yoo tọkasi jije eda ati pe a ti ṣeda lati ohunkohun. A ti salaye loke pe Oun wa nigbagbogbo ati pe kii yoo dẹkun lati wa lailai. Nitori naa, ko si iyipada ninu Rẹ. Bi awọn eda ti nilo Rẹ ninu eda wọn ni ibẹrẹ, nitorina wọn nilo Rẹ ni gbogbo igba. Oun nikan ni o ṣeda ohun gbogbo, o ṣe gbogbo iyipada. O ṣeda ohun gbogbo nipasẹ ọna kan ki awọn ọkunrin le ye ki o je olaju, ati pe ki ohun gbogbo yoo wa ni ibere. Bi O ṣe ṣeda awọn okunfa, bakanna O ṣeda agbara,

ipa ni awọn idi. Eniyan ko le ṣeda ohunkohun. Iṣẹ eniyan jẹ nikan lati jẹ alabọde ni awọn okunfa 'awọn nkan ti o ni ipa.

Lati jeun nigbati ebi npa, lati mu oogun nigbati o ṣaisan, lati lu ere kan fun titan abẹla kan, lati tú acid diẹ sori zinc fun gbigba hydrogen, lati dapọ orombo wewe pẹlu amọ ati lati mu adalu naa soke fun ṣiṣe simenti, lati jeun malu fun gbigba wara, lati kọ ile-iṣẹ agbara ina fun mimu ina ati lati kọ iru ile-iṣẹ eyikeyi jẹ apẹẹrẹ ti sise bi alabọde, lilo awọn idi, kí Allâhu ta'âlâ 'ssẹda awọn ohun titun. Ifẹ ati agbara eniyan, paapaa, ni awọn ọna ti o da nipasẹ Rẹ. Àwọn èníyàn sì jẹ́ ọ̀nà fún ìṣẹ̀dá Allāhu tá ala's, Allâhu ta'âlâ fẹ́ dá irú èyí. Gẹgẹbi a ti rii, yoo jẹ aimọkan, ọrọ asan ti ko ni ibamu pẹlu idi ati imọ-jinlẹ siyensi lati sọ, "Bẹẹni ati bẹ ti a ṣeda," tabi "A ṣeda."

Awọn ọkunrin ni lati nifẹ Ẹlẹda alailegbẹ, Ẹniti o ṣeda wọn, jẹ ki wọn wa laaye ati ṣeda ati fi ranṣẹ awọn ohun ti wọn nilo. Wọn yẹ ki o jẹ iranṣẹ ati ẹru Rẹ. Ìyẹn ni pé, gbogbo èdá ní láti jọ́sìn, kí wọ́n sì ṣègbọràn, kí wọ́n sì bọ̀wọ̀ fún Un. Otitọ yii ni a kọ ni gigun ninu lẹta ninu ifaara si iwe ti o wa lọwọlọwọ. Oun funra rẹ sọ pe Orukọ Wajib al-wujūd yii, ti Ọlọhun yii, ti Ọlọhun yii, ti o jẹ Ọkan, ni **Allah** Awọn ọkunrin ko ni ẹtọ lati yi tirẹ padà ti on tikararẹ sọ di mimọ. Iṣe ti yoo ṣee ṣe laisi ẹtọ lati ṣe yoo jẹ aṣiṣe pupọ, iṣẹ elegbin.

Awọn Kristiani ati awọn alufaa wọn gbagbọ pe awọn ẹlẹda meta wa. Àwọn àríyànjiyàn tí a ti gbé kalẹ̀ lókè yìí fi òtítọ́ náà pé Ẹlẹ́dàá kan ṣoṣo ló wà àti pé àwọn àríyànjiyàn tí ẹ̀sìn Kristẹni àti àwọn àlùfáà ń sọ jẹ́ àríyànjiyàn àti àdámọ́.

Nigbati imo ba ti lọ, Islam yoo lọ pẹlu;

Lẹhinna, lati inu odium yii, ti a npe ni aimọ, o yẹ ki a gbiyanju lati da ara wa silẹ, jakejado orilẹ-ede. Njẹ ajalu aipẹ naa ko ni imọran bi?

Ṣe iwọ yoo kan ronu kini idiyele augur yẹn ni! Opọlọ rẹ yoo yo, omije omi ara rẹ yoo rọpo!

Kini awọn iṣẹlẹ aipẹ sọ fun, Mo fẹ ki o mọ! Orile-ede naa yoo parun, ayafi ti wọn ba tu!

Fun, iwariri titun kan yoo nira lati jiya.

Nitoripe orun ni akoko yii yoo tumọsi iku, laisi ẹsan!

Ṣe atunṣe iwa ihuwasi rẹ, ki o si lọ sinu imọ-jinlẹ síyẹn sì ; Ọmọ-ogun pẹlu atomiki bombu ati olooto onija! To ti ni ilọsiwaju yẹ ki wọn wa ninu Islam ati ni ogun; Awọn meji wọnyi, ni apapọ, yoo gbe orilẹ-ede kan si àlàáfíà.

"SALAFIYYA"

A máa sọ ní ìbẹ̀rẹ̀ pé àwọn ìwé tí àwọn onímọ̀ Ahl as-Sunna ‘rahmatullâhi ta’âlâ ‘alaihim ajma’în’ kọ kò sọ ohunkóhun ní orúkọ “Salafiyya” tàbí “Madhhab Salafiyya” kan. Àwọn orúkọ wọ̀nyí, tí àwọn lâmadhhabî ṣe lẹ́yìn náà, ti tàn kálẹ̀ láàárín àwọn arábàwá sí Turkey nípasẹ̀ àwọn ìwé la-madhhabîs tí wọ́n túmọ̀ láti Lárúbáwá sí Turkey látọwọ́ àwọn aláìmọ̀kan nínú ìsìn. Gẹgẹbi wọn:

“Salafiyya ni orukọ madhhab ti o ti jẹ atẹle nipa gbogbo awọn Sunni ṣaaju ki awọn madhhabs ti Ash’ariyya ati Mâturîdiyya ti wa ni ipilẹ. Wọn jẹ ọmọlẹhin Sahaba ati awọn Tabi’in. Madhhab Salafiyya ni madhhab ti awọn Sahâba, Tabi’in ati Taba at-Tâbi’in. Awon imamu nla merin je ti madhhab yi. Iwe akọkọ lati daabobo madhhab Salafiyya ni **Fiqh al-Akbar** ti al-Imâm al-a’zam kọ. Al-Imâm al-Ghazâli kowe ninu iwe re **Iljam al-awâm ’ani-l-kalam** pe madhhab Salafiyya ni awon nkan pataki meje. ’ilm al-kalam ti mutaakhirin (awọn ti o wa nigbamii) bẹrẹ pẹlu al-Imâm al-Ghazâli. Lehin ti o ti kẹkọọ awọn madhhabs ti awọn tete ‘ulamâ’ ti kalam ati awọn ero ti awọn ologbon islamu, al-Imâm al-Ghazâli ṣe ayipada ninu awọn ọna ti ‘ilm al-kalam. Ó fi àwọn kókó ẹ̀kọ́ ìmọ̀ ọgbọ́n orí sínú ’ilm al-kalam pẹ̀lú èrò láti tako wọn. Ar-Râdî àti al-Âmidî parapọ̀ ṣọ̀kan kalam àti ìmọ̀ ọgbọ́n orí, wọ́n sì sọ wọ́n di ẹ̀ka ìmọ̀. Àti pé alBeydâwî sọ kalām àti ìmọ̀ ọgbọ́n orí tí kò lè yàsọ́tọ̀. ’ilm al-kalam ti mutaakhirin ṣe idiwọ itankale madhhab Salafiyya. Ibn Taimiyya ati ọmọ-ẹhin rẹ Ibn al-Qayyim al-Jawziyya gbiyanju lati mu madhhab Salafiyya di ọlọrọ eleyi ti o ya si ona meji; àwọn Salafis ìjímìjí kò sọ́rọ̀ kún ẹ̀kúnrẹ́rẹ́ nípa àwọn ànímọ́ Allāhu ta’alá tàbí nass mutashâbih. Awọn Salafis ti o tẹle ni o nifẹ lati ṣe alaye nipa wọn. Ọran yii di mimọ pupọ pẹlu awọn Salafis ti o tẹle gẹgẹbi Ibn Taymiyya ati Ibn al-Qayyim alJawziyya. Awọn Salafis akọkọ ati awọn ti o tẹle ni a pe ni **Ahl as-Sunnat al-khâssa**. Awon okunrin kalam ti won je ti Ahl as-Sunna ni won tumo si ninu awon nass, sugbon awon Salafiyya ni won tako re. Wipe oju Olohun ati wiwa Re ko dabi oju awon eniyan ati wiwa won, Salafiyya yato si Mushabbiha.”

Ko tọ lati sọ pe awọn madhhabs ti **al-Ash’arî ati alMâturîdi** ni a da sile nigbamii. Awọn imaamu nla meji yii ṣe alaye imọ i’tiqād ati i’mān ti Salaf as-sâlihîn sọ, wọn ṣeto rẹ ni awọn kilasi wọn si gbejade, ti o jẹ ki o ni oye fun awọn ọdọ. Al-Imām al-Ash’arî wà nínú ẹ̀wọ̀n àwọn ọmọ-ẹ̀yìn

al-Imâm ash-Shafi'ì. Àti pé al-Imām al-Maturîdi jẹ́ ìsopọ̀ ńlá nínú ẹ̀wọ̀n àwọn ọmọ-ẹ̀yìn al-Imām al-a'zam Abu Hanîfa. Al-Ash'arî ati al-Mâturîdî ko jade kuro ninu Madhhab ti o wọpọ ti oluwa wọn; wọn kò rí Madhhabs tuntun. Awọn mejeeji wọnyi ati awọn olukọ wọn ati awọn imamu ti awọn Madhhabs mẹrin ni Madhhab ti o wọpọ: Madhhab ni igbagbọ ti a mọ daradara pẹlu orukọ **Ahl as-Sunnat wa-l-Jamâ'a.** Awọn ilana ijẹrisi ti awọn eniyan ti ẹgbẹ yii ṣe jẹ kanna pẹlu awọn ilana ijẹrisi ti Sahâbat al-kiram, Tabi'in ati Taba' at-Tâbi'in ṣe. Iwe naa, **Fiqh al-Akbar**, ti al-Imâm al-a'zam Abu Hanîfa kọ, ṣe aabo fun Madhhab ti Ahl as-Sunna. Ọrọ naa 'Salafiyya' ko si ninu iwe yẹn tabi ninu al-Imâm al-Ghazâli's **Iljâm Al-awâm 'ani-l-kalam**. Awọn iwe meji wọnyi ati **Qawl al-fasl**,(84) ọkan ninu awọn asọye ti iwe **Fiqh al-akbar**, nkọ Madhhab ti Ahl as-Sunna o si dahun awọn ẹgbẹ alaigbagbọ ati awọn onimọ-jinlẹ. Al-Imâm al-Ghazâli ko sinu iwe re **Iljam alawâm** pe:"Ninu iwe yii Emi yoo sọ pe Madhhab ti Salaf tọ ati pe o tọ. Emi yoo ṣe alaye pe awọn ti o yapa kuro ni Madhhab yii jẹ oludibi bid'a. Madhhab ti Salaf tumọ si Madhhab ti awọn Sahâbat al-kiram ati Tabi'in di mu. Awọn nkan pataki ti Madhhab yii jẹ meje. " Gẹgẹbi a ti rii, iwe **Iljam** kọ awọn nkan pataki meje ti Madhhab ti 'Salaf.' Lati sọ pe wọn jẹ awọn pataki ti "Salafiyya" ni lati yi kikọ iwe naa po ati lati ba al-Imâm alGhazâli jẹ. Gẹ́gẹ́ bí ó ti wà nínú gbogbo àwọn ìwé Ahl as-Sunna, ó kọ ọ́ sísàlẹ̀ àwọn àbá 'Salaf' àti 'Khalaf' nínú orí tí ń sọ̀rọ̀ nípa "Ẹ̀rí" nínú ìwé **Durr al-mukhtâr**, ìwé Fiqh tó níye lórí gan-an: "Salaf jẹ́. àpèjúwe fún àwọn Sahaba àti àwọn Tabi'in. Wọn tun npe ni Salaf as-sâlihín. Àti pé àwọn 'ulāmā' Ahli asSunna tí wọ́n tẹ̀lé **Salaf al-Salihin** ni wọ́n ń pè ní '**Khalaf**. Ulamâ' ti Tafsîr, gbogbo wa ni Madhab ti Salaf as-sâlihîn.

Awọn ẹgbẹ bid'a ti o farahan ni akoko wọn dapọ 'ilm al-kalam pẹlu imọ-jinlẹ. Ní tòótọ́, wọ́n fi ìpìlẹ̀ ìmān wọn lélẹ̀ lórí ìmọ̀ ọgbọ́n orí. Ìwé **al-Milal wa-n-nihal** fúnni ní ẹ̀kúnrẹ́rẹ́ àlàyé lórí ẹ̀rí ìdánilójú tí àwọn ẹgbẹ́ aládàámọ̀ wọ̀nyẹn mú. Lakoko ti o ṣe aabo fun Madhhab ti Ahl as-Sunna lodi si awọn ẹgbẹ ibajẹ wọnyẹn ti wọn si n ṣe atunko awọn ero atanpako wọn, awọn imamu mẹta wọnyi funni ni awọn idahun lọpọlọpọ si imọ-jinlẹ wọn. Fifun awọn idahun wọnyi ko tumọ si dapọ imọ-jinlẹ pẹlu Madhhab ti Ahl as-Sunna. Ní òdì kejì ẹ̀wẹ̀, wọ́n fọ ìmọ̀ kalaamu mọ́ kúrò nínú àwọn ìrònú ìmọ̀ ọgbọ́n orí tí wọ́n dì sínú rẹ̀. Ko si ero imọ-jinlẹ tabi ọna imọ-jinlẹ ninu iṣẹ al-Beydawî, tabi ninu tafsIr ti **Shaikh-zâda**, ti o niyelori julọ ninu

(84) Awọn iwe**Fiqh al-Akbar**,**Iljam**ati**Qawl al-Fasl**ti tun ṣe nipasẹ Hakîkat Kitâbevi ni Istanbul.

awọn asọye rẹ. O jẹ iro buburu pupọ lati sọ pe awọn imams ti o ga julọ gba si imọ-imọ-jinlẹ. Àbùkù yìí kọ́kọ́ so mọ́ 'ulamâ' ti Ahl as-Sunna láti ọwọ́ Ibn Taymiyya nínú tira rẹ̀ **al-Wâsita**. Síwájú sí, láti sọ pé Ibn Taimiyya àti ọmọ ẹ̀yìn rẹ̀ Ibn al-Qayyim alJawziyya gbìyànjú láti jẹ́ kí madhhab Salafiyya di ọlọ́rọ̀ ni láti sọ ọ̀rọ̀ àríkọ́gbọ́n kan tí ó ṣe pàtàkì gan-an níbi tí àwọn ènìyàn tí wọ́n wà ní ọ̀nà títọ́ àti àwọn tí wọ́n yà sí ìṣìnà yàtọ̀ síra wọn. Ṣaaju awọn eniyan meji yẹn ko si madhhab kan ti wọn pe ni "Salafiyya," tabi paapaa ọrọ 'Salafiyya'; bawo ni a ṣe le sọ pe wọn ti gbiyanju lati sọ ọ di ọlọrọ? Ṣaaju awọn mejeeji yẹn, Madhhab ẹtọ kan ṣoṣo ni o wa, Madhhab ti Salaf as-sâlihîn, eyiti a pe ni **Ahl as-Sunna wa-l-Jamâ'a**. Ibn Taimiyya gbiyanju lati yi Madhhab ẹtọ yi pada o si da ọpọlọpọ awọn bid'a silẹ. Orisun awọn iwe, awọn ọrọ ati eke, awọn ero ibajẹ ti awọn eniyan lâmadhhabî ode oni ati awọn atunṣe ẹsin jẹ bid'as nikan ti Ibn Taymiyya ṣe. Lati tan awọn Musulumi jẹ ati lati parowa fun awọn ọdọ pe ọna ti o tọ ni ọna ti o tọ, awọn onigbagbọ wọnyi ṣe agbero ete ti o buruju; wọn da orukọ "Salafiyya" kuro ninu ọrọ "Salaf as-sâlihīn" ki wọn ba le fọwọsi awọn bid'as Ibn Taymiyya ati awọn ero ibaje, ki wọn si mu awọn ọdọ lọ sinu jije; wọ́n so àbùkù ìmọ̀ ọgbọ́n orí àti bid'a mọ́ àwọn onímọ̀ Islam, tí wọ́n jẹ́ aṣọ́pò Salaf as-sālihīn, wọ́n sì dá wọn lẹ́bi nítorí yípadà kúrò nínú orúkọ tí wọ́n dá sílẹ̀ Salafiyya; won gbe Ibn Taymiyya siwaju gege bi mujtahid, gege bi akoni ti o tun Salafiyya dide. Ni tootọ, awọn oniwadi Ahl as-Sunna 'rahmatullahi ta'âlâ 'alaihim ajma'în', ti wọn jẹ aṣọpo awọn oniwadi ti wọn n pe ni Salaf as-sâlihîn, gbeja awọn ẹkọ ititiqād ti Ahl as-Sunna, ti o jẹ ijẹẹmu. Madhhab ti Salaf as-sâlihîn, ati ninu awọn iwe ti wọn ti kọ titi di asiko tiwa, ti wọn si n ko lonii, wọn sọ pe Ibn Taymiyya, ash-Shawkani ati awọn iru bẹẹ ti yapa kuro ni ọna Salaf gẹgẹbi -sâlihîn ti won si ti n s'awon musulumi lo si ibi iparun ati ina.

Àwọn ènìyàn tí wọ́n ka àwọn ìwé **at-Tawassuli bi-n-Nabî wa bi-ssâlihîn, Ulamâ' al-muslimîn wa 'l-mukhâlifûn, Shifâ' as-siqam** àti ọ̀rọ̀ ìṣáájú rẹ̀, **Tathîr al-fu'âd min danasi-l-i. 'tiqâd,** wọn mọ pe awọn olupilẹṣẹ ti awọn igbagbọ ibajẹ ti a pe ni "Salafiyya Tuntun" ti n ṣamọna awọn Musulumi si iparun ati iparun Islam lati inu.

Ni ode òní, awọn ẹnu kàn máa n lo orúkọ 'Salafiyya'. Gbogbo Musulumi gbodo mo daadaa pe ninu Islam ko si nkankan to n je madhhab Salafiyya ṣugbọn **Madhhab Salaf as-sâlihîn** nikan lo wa, ti won je Musulumi ti awọn ọgọrun ọdun Islamu méjì akọkọ ti o jẹ iyin ninu hadisi sherif. Awọn ọjọgbọn Islam ti wọn gbe ni awọn ọgọrun ọdun kẹta ati kẹrin (Islam) ni a

npe ni **Khalaf as-sâdiqîn.** I'tikâd ti awọn eniyan ọlọla wọnyi ni a npe ni **Madhhab ti Ahl as-Sunnat wa-l-Jama'a.** Eyi ni Madhhab ti Imân, awọn ilana igbagbọ. Imân ti Sahâbat al-kiram ati Tabi'in di mu jẹ kanna. Ko si iyato laarin wọn igbagbo. Loni ọpọlọpọ awọn Musulumi lori ile aye wa ni Madhhab ti Ahl asSunna. Gbogbo awọn ẹgbẹ onigbagbọ mejileloǵorin ti bid'a farahan lẹhin ọrundun keji ti Islam. Awọn oludasilẹ diẹ ninu wọn ti gbe tẹlẹ, ṣugbọn lẹhin Tabi'in ni wọn kọ awọn iwe wọn ti wọn si farahan ni ẹgbẹ ti wọn si tako Ahl asSunna.

Rasūlullah 'soll-Allāhu 'alaihi wa sallam' mú àwọn ìgbàgbọ́ Ahl as-Sunna wá. Awọn Sahâbat al-kiram mu awọn ẹkọ iman wọnyi jade lati orisun. Àti pé àwọn Tâbi'in Izam, ní tiwọn, kọ́ àwọn ẹ̀kọ́ wọ̀nyí láti inú Sahābat al-kiramu. Ati lati ọdọ wọn kọ awọn arọpo wọn; nipa eyi awọn ẹkọ Ahl asSunna de wa nipasẹ ọna gbigbe ati tawatur. Awọn ẹkọ wọnyi ko le ṣe iwadi nipasẹ ọna ero. Ọgbọn ko le yi wọn pada ati pe yio ṣe iranlọwọ nikan lati loye wọn. Iyẹn ni, ọgbọn jẹ pataki fún agbọye wọn, fun mimọ pe wọn tọ ati fun mimọ iye wọn. Gbogbo àwọn onímọ̀ hadisi mú ìgbàgbọ́ Ahl as-Sunna mú. Awọn imams ti awọn Madhhabs mẹrin ni awọn iṣẹ, paapaa, wa ninu Madhhab yii. Bákan náà, al-Mâturîdî àti al-Ash'arî, àwọn imam méjì ti Madhhab wa nínú àwọn ìgbàgbọ́, wà nínú Madhhab ti Ahl as-Sunna. Awon imamu mejeeji yi lo kede Madhhab yi. Wọn nigbagbogbo daabobo Madhhab yii lodi si awọn aláìgbàgbọ àti lòdì si awọn olùpilèsè ohùn èlò, ti wọn ti di ninu awọn iwe ti imoye Giriki atijọ. Bi o tile je wi pe ara won ni won n gbe, orisiirisii ibi ni won n gbe ati pe ona ti ironu ati ba awon ti won se n sepade lo yato si, bee ni awon ona igbeja ti won n lo ati awon idahun ti awon onimo Ahl as-Sunna nla meji yii fun won yato. Ṣugbọn eyi ko tumọ si pe wọn jẹ ti awọn Madhhabs orişirişi. Awọn ọgọọgọrun egbegberun awọn ọjọgbọn ti o ni imọ-jinlẹ ati Awliyâ ti n bọ lẹhin ti awọn imaamu ti o ni imọ-giga meji wọnyi ṣe iwadi awọn iwe wọn ti wọn sọ ni ifọkanbalẹ pe awọn mejeeji jẹ ti Madhhab ti Ahl as-Sunna. Awọn ọjọgbọn ti Ahl as-Sunna mu nass pẹlu awọn itumọ ode wọn. Ìyẹn ni pé, wọ́n fún àwọn aya àti hadisi ní ìtumọ̀ òde wọn, wọn kò sì ṣe àlàyé (ta'wîl) nass tàbí yí àwọn ìtumọ̀ wọ̀nyí padà àyàfi tí darūra bá wà láti ṣe bẹ́ẹ̀. Ati lẹhinna wọn ko ṣe awọn ayipada eyikeyi pẹlu imọ ti ara ẹni tabi awọn ero wọn. Ṣùgbọ́n àwọn ènìyàn tí wọ́n wà nínú àwọn àwùjọ aládàámọ̀ àti àwọn la-madhhabî kò lọ́ tìkọ̀ láti yí ẹ̀kọ́ îmân àti 'ibātāt padà gẹ́gẹ́ bí wọ́n ti kẹ́kọ̀ọ́ láti ọ̀dọ̀ àwọn onímọ̀ ọgbọ́n orí Gíríìkì àti lọ́wọ́ àwọn onímọ̀ sáyẹ́nsì, tí wọ́n jẹ́ ọ̀tá Islam.

Nigbati awọn ipinle ti awọn Ottomans, ti o wà Islam ká guardians ati awọn Ahl as-Sunna awọn ọmọ-ọdọ Ahl as-Sunna, tituka, ti o tẹriba fun awọn ọgọrun ọdun 'contrivances ti a gbe lori nipasẹ awọn freemasons, ihinrere ati awọn aburu eto imulo ti o wa nipasẹ awọn British Empire, ti o se koriya gbogbo ohun elo wọn ohun elo. àwæn æmæ ogun, àwÈn lâ-madhhábí gba ànfàní náà. Pelu iro ati ete esu, won bere si ni kolu Ahl as-Sunna ti won si pa Islam run lati inu, paapaa ni awon orile-ede bii Saudi Arabia, nibi ti won ko gba awon omowe Ahl as-Sunna laaye lati soro lofe. Wura ti ko ni iwọn nipasẹ awọn Wahâbîs ṣe iranlọwọ fun ibinu yii tan kaakiri agbaye. Gẹgẹbi a ti loye lati awọn ijabọ lati Pakistan, India ati awọn orilẹ-ede Afirika, diẹ ninu awọn ọkunrin ti ẹsin ti o ni imọ-ẹsin diẹ ti ko si iberu Allah ni a fun ni awọn ifiweranṣẹ ati awọn ile iyẹwu ni ipadabọ fun ipadabọ awọn apanirun wọnyi. Ní pàtàkì, ìwà ọ̀dàlẹ̀ wọn tí wọ́n ń tan àwọn ọmọ jẹ àti yíyọ wọn kúrò nínú Madhhab ti Ahl as-Sunna ló jẹ́ kí wọ́n ní àwọn ànfàní ìríra wọ̀nyẹn. Nínú ọ̀kan lára àwọn ìwé tí wọ́n kọ kí wọ́n lè ṣi àwọn akẹ́kọ̀ọ́ tí wọ́n wà ní ilé ìgbọ́kọ̀sí àti àwọn ọmọ àwọn Mùsùlùmí lọ́nà, òǹkọ̀wé náà sọ pé: "Mo ti kọ ìwé yìí pẹ̀lú ète láti mú ẹ̀mí òǹrorò tí wọ́n ń ṣe tí wọ́n ń pè ní madhhab kúrò, kí wọ́n sì ran gbogbo èèyàn lọ́wọ́ láti máa gbé ní àlàáfíà nínú àwọn ilé ìkọjá wọn. " Okunrin yi tumo si wipe ona abayo lati pa alukoro awon madhhabs kuro ni kikolu awon Ahli-Sunna ati kiko awon omowe Ahl as-Sunna. O fi idà gun sinu Islam, lẹhinna o sọ pe o ṣe eyi ki awọn Musulumi le gbe ni alaafia. Ní ibòmíràn nínú ìwé náà, ó sọ pé: "Tí ẹnì kan tí ń ronú jinlẹ̀ bá dojú kọ kókó inú ìròǹú rẹ̀, a óò san èrè ìlọ́po mẹ́wàá. Bí ó bá pàdánù, yóò gba èrè kan." Nípa bẹ́ẹ̀, gbogbo ènìyàn, bí ó ti wù kí ó jẹ́ Kristẹni tàbí alágbèrè, yóò rí ẹ̀san fún gbogbo ìròǹú rẹ̀; ati pe oun yoo gba thawabs mẹwa fun awọn ero ti o tọ! Ẹ wo bí ó ṣe ń yí hadisi ash-sherrif Ànábì wa 'sollalāhu ta'âla 'alaihiyā' wa padà, àti bí ó ṣe ń ṣe ẹ̀tàn! hadisi ash-sherrif sọ pé: ***"Ti mujtahid kan ba de aaye bi o ti n yọ awọn ofin jade lati inu âyat kerima tabi lati inu hadisi-i-sherif, wọn yoo fun ni thawabs mẹwa. Ti o ba ṣe aṣiṣe, wọn yoo fun ni thawab kan."*** hadisi ash-sherrif fi hàn pé kìí ṣe gbogbo ẹni tí ó bá ronú bí kò ṣe fún onímọ̀ Islam kan tí ó ti dé ipele ijtihād, àti pé kìí ṣe fún gbogbo èrò rẹ̀ ni a ó fi fún wọn bí kò ṣe fún iṣẹ́ rẹ̀ nínú yíyọ àwọn òfin jáde. lati Nass. Nitoripe, ise re je 'ibâda. Gẹgẹbi eyikeyi 'ibâda, yoo jẹ fun Thawab.

Ni akoko Salaf as-sâlihîn ati ti awọn ọjọgbọn mujtahid, ti wọn jẹ arọpo wọn, iyẹn titi di opin ọrundun kẹrin ti Islam, nigbakugba ti ọrọ tuntun ba

waye nitori iyipada awọn ilana igbesi aye ati awọn ipo, mujtahid. Àwọn onímọ̀ ń ṣiṣẹ́ lọ́sàn-án àti lóru, wọ́n sì rí bí wọ́n ṣe gbọ́dọ̀ bójú tó ọ̀rọ̀ náà láti orísun mẹ́rin tí wọ́n ń pè ní **al-adillat ash-Shar'iyya**, gbogbo àwọn Mùsùlùmí sì ṣe àwọn ìṣe wọn nípa èyí nípa títẹ̀lé ayọ̀ imam Madhhab wọn. Ati awọn ọjọgbọn nla ti o ṣe bẹ ni a fun ni thawabs mẹwa tabi ọkan. Lẹhin ọrundun kẹrin, awọn eniyan tẹsiwaju ni atẹle awọn iyokuro mujtahids wọnyi. Ni gbogbo igba pipẹ yii ko si Musulumi kan ti o padanu tabi ni idaamu nipa bi o ṣe le ṣe. Ní àsìkò yìí, kò sí àwọn onímọ̀ tàbí àwọn Múfĩsì tí wọ́n kọ́ ẹ̀kọ́ kódà kí wọ́n lè gba kíláàsì ijtihād keje; nitori naa, loni a ni lati kọ ẹkọ lati ọdọ Musulumi ti o le ka ati loye awọn iwe ọkan ninu awọn oniwadi ti ọkan ninu awọn Madhhabs mẹrin, ati lati awọn itumọ rẹ ki o si mu 'ibādāt ati igbesi aye ojoojumọ wa ba wọn. Allāhu ta'ala sọ àwọn ìlànà ohun gbogbo nínú al-Kur'ān al-kerīm. Anabi Rẹ ga Muhammad ''alaihis-salâm' ṣe alaye gbogbo wọn. Àti pé àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn Ahl as-Sunna, tí wọ́n kẹ́kọ̀ọ́ wọn láti inú Sahābat al-kiramu, kọ wọ́n sínú ìwé wọn. Awọn iwe wọnyi wa ni gbogbo agbaye ni bayi. Gbogbo iṣe tuntun ti yoo waye ni ibikibi ni agbaye titi di ọjọ Doomsday le jẹ apẹẹrẹ ninu ọkan ninu awọn ẹkọ ti o wa ninu awọn iwe wọnyi. O ṣeeṣe yii jẹ **mu'jiza** ti Kuran al-kerîm ati **karama** ti awọn ọjọgbọn Islam. Ṣugbọn o ṣe pataki lati kọ ẹkọ nipa bibeere fun Musulumi Sunni ododo kan. Ti o ba bere lâ-madhhabî okunrin elesin, yoo tan o lona nipa fifun e ni idahun ti ko ni ibamu pelu awon iwe Fiqh.

A ti ṣe alaye tẹlẹ bi awọn ọdọ ṣe tan nipasẹ awọn alaimọ la-madhhabî ti wọn ti duro ni awọn orilẹ-ede Arab fun ọdun diẹ, ti wọn kọ bi a ṣe le sọ ede Larubawa, ti wọn pa awọn akoko wọn kuro nipa gbigbe igbesi aye iṣere, igbadun ati ẹṣẹ, ati lẹhinna, gbigba iwe edidi lati ọdọ ọta lâ-madhhabî ti Ahl as-Sunna, pada si Pakistan tabi si India. Àwọn ọ̀dọ́ tí wọ́n rí ìwé ẹ̀rí èké wọn tí wọ́n sì ń gbọ́ tí wọ́n ń sọ èdè Lárúbáwá rò pé ọ̀mọ̀wé ẹ̀sìn làwọn. Sibẹsibẹ, wọn ko le ni oye ti iwe Fiqh kan. Ati pe wọn ko mọ nkankan nipa awọn ẹkọ Fiqh ninu awọn iwe. Ní tòótọ́, wọn kò gba àwọn ẹ̀kọ́ ìsìn wọ̀nyí gbọ́; wọ́n ń pè wọ́n ní ẹ̀tanú. Láyé àtijọ́, àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn Ìsìláàmù máa ń gbé ìdáhùn sáwọn ìbéèrè tí wọ́n ṣe nínú àwọn ìwé Fiqh, wọ́n sì fún àwọn tó ń béèrè ìdáhùn tí wọ́n rí. Sugbon lâ-madhhabî okunrin elesin, ti ko le ka tabi gbo iwe Fiqh kan, yoo tan olubeere lona nipa sisọ ohunkohun ti o ba waye si ori alaimokan ati ero inu re ti o ni alebu, yoo si mu un lo si Jahannama. Àbájáde rẹ̀ ni Ànábì wa 'sollalāhu ta'alá 'alaihi wa sallam' fi sọ pé: "**Onímọ̀ rere ni ó dára jù lọ** nínú **ẹ̀dá. Omowe buburu ni o buru**

ju ninu eda eniyan." hadisi-i-sherif yii fihan pe awọn onikẹkọọ Ahhl as-Sunna ni ẹni ti o dara julọ ninu ẹda eniyan, ati pe awọn la-madhhabî ni o buru ju ninu ẹda eniyan, nitori pe awọn ti tẹlẹ dari awọn eniyan si titọ Rasūlullah, iyẹn si Paradise, ti awọn ti o kẹhin si n dari wọn. si awọn eroisọtitọ wọn, ie si ọrun apadi.

Ustâd Ibn Khalîfa Alîwî, ẹni tí ó kẹ́kọ̀ọ́ yege ní Yunifásítì Islam ti Jâmi' al-Azhar, kọ sínú ìwé rẹ̀ **Aqîdat as-Salafi wa-lkhalaf** pé: "Gẹ́gẹ́ bí 'Allâma Abu Zuhra ṣe kọ ọ́ nínú ìwé rẹ̀ **Târîkh almadhâhibi-l-Islâmiyya**, àwọn èníyàn kan. ti o yapa lati Hanbalî Madhhab ni ọrundun kẹrin lẹhin Hegira, ti wọn pe ara wọn ni **Salafiyyîn**. Abu-l-Faraj ibn al-Jawzî ati awọn onimọjinlẹ miiran ninu Hanbalî Madhhab, pẹlu, nipa sisọ pe awọn Salafis yẹn ki i ṣe ọmọleyin Salaf as-sâlihīn ati pe wọn jẹ oludibi bid'a, ti wọn jẹ ti ẹgbẹ Mujassima. , ṣe idiwọ fitna yii lati tan. Ni ọrundun keje Ibn Taymiyya tun gbe fitna yi yẹwo."(85)

Awọn lâ-madhhabî ti gba orukọ 'Salafiyya' wọn si pe Ibn Taymiyya ni '"' imam nla ti Salafis'. Ọrọ yii jẹ otitọ ni ọna kan niwon igba ti ọrọ 'Salafi' ko ti wa ṣaaju rẹ. Salaf as-sâlihîn wa ti Madhhab jẹ Ahl asSunna. Awọn igbagbọ onigbagbọ ti Ibn Taimiyya di orisun fun awọn Wahhâbîs ati awọn eniyan la-madhhabî miiran. Ibn Taymiyya ti gba ikẹkọ ni Hanbalî Madhhab, iyẹn ni, o ti jẹ Sunni. Bi o ti wu ki o ri, bi o ti n pọ si imọ rẹ ti o si de ipele ti fatwa, o gba agbara ara rẹ o si bẹrẹ si gba ipo ọlaju si awọn alamọja ti Ahl as-Sunna. Ìbísí nínú ìmọ̀ rẹ̀ ló mú kí ẹ̀kọ́ àtọkànwá rẹ̀ wáyé. Ko si ni Hanbalî Madhhab mọ, nítorí wíwá nínú ọkan ninu awọn Madhhabs mẹrin ni lati ṣe pẹlu awọn ilana ijẹrisi ti Ahl as-Sunna. Eni ti ko ba ni awon ilana Ahl as-Sunna ko le so pe o wa ninu Madhhab Hanbalî.

Lâ-madhhabî máa ń lo gbogbo ànfàní láti fi àbùkù kan àwọn ọkùnrin Sunni tí wọ́n ń ṣe iṣẹ́ ìsìn ní orílẹ̀-èdè wọn. Wọ́n ní ọ̀nà sí gbogbo onírúurú ọgbọ́n ẹ̀wẹ́ láti ṣèdíwọ́ fún kika ìwé àwọn Sunni àti láti kọ àwọn ẹ̀kọ́ Ahl as-Sunna . Fun apẹẹrẹ, èníyàn lâ-madhhabî kan, ti n mẹnukan orukọ ọmọwe tootọ kan sọ pe, "Kini iṣẹ oogun tabi kemistri ni imọ-ẹsin? Ó gbọ́dọ̀ ṣiṣẹ́ ní ẹ̀ka tirẹ̀, kò sì gbọ́dọ̀ dá sí ọ̀rọ̀ wa." Ohun ti o jẹ aimọkan ati ọrọ itenumo òmùgò! Ó rò pé onímọ̀ sáyẹ́nsì kò ní ní ìmọ̀ ẹ̀sìn. Kò mọ̀ nípa òtítọ́ náà pé àwọn onímọ̀ sáyẹ́nsì Mùsùlùmí ń pa Ìṣẹ̀dá Ọlọ́run mọ́ ní gbogbo ìgbà,

(85) Ninu iwe yẹn ti o ni awọn oju-iwe 340, ọpọlọpọ awọn bid'ats ti awọn Salafis ati awọn Wahhâbîs, awọn ibawi wọn nipa Ahl as-Sunna ati awọn idahun si wọn ni a kọ ni kikun. Wọ́n tẹ̀ ẹ́ jáde ní Damasku ní 1398 H. [1978 AD].

wọ́n mọ àwọn ànímọ́ pípé Ẹlẹ́dàá tí wọ́n fi hàn nínú ìwé Ìṣẹ̀dá, àti pé, ní rírí àìlóǹkà àwọn ẹ̀dá ní ìfiwéra pẹ̀lú Agbára Aláìlópin Allāhu Ta'âlâ, wọ́n ń fòye mọ̀ pé Allāhu kò dà bí ohunkóhun, ó sì jìnnà sí gbogbo àbùkù. Max Planck, olokiki German to je physicist, sọrọ gan daradara ninu iṣẹ rẹ **Der Strom.** Síbẹ̀ aláìmọ́ la-madhhabî yìí, ní gbígbẹ́kẹ̀lé ìwé tí ó rí gbà lọ́wọ́ aládàámọ̀ kan bí òun fúnra rẹ̀ àti lórí ìfẹ́ wúrà tí a pèsè láti òkèèrè, ó rò pé ìmọ̀ ẹ̀sìn wà ní ìkáwọ́ ara rẹ̀. Ki Ọlọhun máa se amọna eni burúkú yii ati gbogbo wa. Ki O tun dáàbò bo awon omode alailese lọwọ awon olè elesin wonyi ti won ti gba iwe eri. Ami.

Ni otitọ, ọmọ ile-iwe ti o sọ naa sin orilẹ-ede rẹ pẹlu irẹlẹ fun diẹ sii ju ọgbọn ọdun ni aaye ti ile elegbogi ati imọ-ẹrọ kemikali. Síbẹ̀, ní àkókò kan náà, ní gbígba ẹ̀kọ́ ẹ̀sìn, tí ó sì ń ṣiṣẹ́ tọ̀sán-tòru fún ọdún méje, a fi 'ijâza lọlá fún un láti ọwọ́ onímọ̀ ìjìnlẹ̀ ẹlẹ́sìn Ìsìláàmù ńlá kan. Ti parẹ labẹ titobi ti imọ-jinlẹ ti imọ-jinlẹ ati ti ẹsin, o rii ni kikun ailagbara rẹ. Ni oye yii o gbiyanju lati jẹ iranṣẹ ni oye ti o yẹ. Ohun ti o tobi julọ ninu awọn ibẹru ati aibalẹ rẹ ni lati ro pe, nipa jijabọ fun awọn ẹwa ti diplomas ati 'ijâza, pe o jẹ aṣẹ lori awọn koko-ọrọ wọnyi. Títóbi ẹ̀rù rẹ̀ ṣe kedere nínú gbogbo ìwé rẹ̀. Kò ní ìgboyà láti kọ èrò tàbí èrò tirẹ̀ sínú èyíkéyìí nínú àwọn ìwé rẹ̀. Nigbagbogbo o gbiyanju lati fun awọn arakunrin rẹ ọdọ ni awọn iwe ti o niyelori ti awọn onimọwe ti Ahl as-Sunna ti awọn eniyan ti o loye wọn nifẹ si nipa titumọ wọn lati Arabic tabi Persian. Ibẹru rẹ jẹ nla, ko ronu kikọ awọn iwe fun ọpọlọpọ ọdun. Nigbati o ri hadisi ash-sherrif ni oju-iwe akọkọ ti **Sawâiq-ul Muhriqa, "Nigbati fitna ba le, ẹniti o mọ ododo gbọdọ sọ fun awọn ẹlomiran. Se ko ba se bee, ki Olohun ati gbogbo eniyan gegun!"** ó bẹ̀rẹ̀ sí í ronú. Lọ́nà kan, bí ó ti ń kẹ́kọ̀ọ́ òye àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn Ahli-Sunna àti agbára ọpọlọ ninú ìmọ̀ ẹ̀sìn àti ìmọ̀ sáyẹ́nsì ti àkókò wọn àti ìforítì wọn ninú 'ibādāt àti taqwa, ó rí irẹlẹ rẹ:lodisi okun imo ti awon omowe nla wonni ni, o ka imo ti ara re kan lasan. Ní ọwọ́ kejì ẹ̀wẹ̀, níwọ̀n bí àwọn olùfọkànsìn díẹ̀ ti ń ka àwọn ìwé tí àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn Ahlus-Sunna kọ, kí wọ́n sì lóye rẹ̀, àti pé àwọn aláìmọ̀kan ti da ara wọn pọ̀ mọ́ àwọn oníṣẹ́ ẹ̀sìn, tí wọ́n sì ti kọ àwọn ìwé ìbàjẹ́ àti onígbàgbọ́. ibanuje; ewu idajo ti a kede ninu hadisi ashsherif ba a l'eru. Paapaa aanu ati aanu ti o ṣe fun awọn arakunrin rẹ ti o nifẹ si ti o fipa mu u lati ṣe iranṣẹ fun wọn, o bẹrẹ si tumọ ati gbejade awọn yiyan rẹ lati inu awọn iwe ti awọn onimọ-jinlẹ ti Ahl as-Sunna. Gun si awọn lẹta inun ati imoriri ti o ti gba, ni bayi ati lẹhinna o wa ni ibawi ati ẹgan ni apakan ti lâ-madhhabî. Nitoripe ko ni iyemeji nipa awọn ikla rẹ ati ododo rẹ si Oluwa

rẹ ati si ẹri-ọkan rẹ, gbigbe ara rẹ le fun Allāhu ati ṣiṣe tawasulu fun ẹmi ibukun ti Ojiṣẹ Rẹ̀ 'Sallallahu Alaihi wa Sallam' ati awọn ti wọn. Awọn ẹrú olufọkansin rẹ, o tẹsiwaju pẹlu iṣẹ-isin rẹ. Kí Allāhu pa gbogbo wa mọ́ lójú Ona Òdodo tí inú Rẹ̀ dùn sí! Ami.

Ọmọwe Hanafî nla Muhammad Bahît al-Mutî'î, olukọ ọjọgbọn ni Ile-ẹkọ giga Jâmi' al-Azhar ni Egipti, ko ninu iwe rẹ **Tat'hîr al-fu'ad min danisi-l-i'tiqâd** pe:

"Ninu gbogbo eniyan, awọn Anabi ''alaihimu-s-salâtu wa 's-salâm' ni awọn ẹmi ti o ga julọ ti o si dagba. Wọn ko ni aabo kuro ninu iru awọn nkan bii aitọ, asise, aimọkan, aburu, agidi, agidi, titẹle awọn ẹmi, ikorira ati ikorira. Ànábì sọ̀rọ̀, wọ́n sì ṣàlàyé àwọn ohun tí Allāhu sọ̀kalẹ̀ fún wọn. Awọn ẹkọ Islam, awọn aṣẹ ati awọn idinamọ ti wọn sọ, gbogbo jẹ otitọ. Ko si ọkan ninu wọn ti o jẹ aṣiṣe tabi ibajẹ. Lẹhin awọn Anabi, awọn eniyan ti o ga julọ ati ti o dagba julọ ni awọn sahaba wọn (awọn ẹlẹgbẹ) wọn lati igba ti wọn ti kọ wọn, ti dagba ati mimọ ninu suhba awọn Anabi. Wọ́n tún máa ń sọ ohun tí wọ́n gbọ́ látọ̀dọ̀ àwọn wòlíì. Òótọ́ ni gbogbo ohun tí wọ́n sọ, wọ́n sì jìnnà sí àwọn ìwà ìbàjẹ́ tí a sọ̀rọ̀ rẹ̀ yìí. Wọn ko tako ara wọn nitori agidi tabi agidi, bẹni wọn ko tẹle ẹmi wọn. AsSahābat al-kiram ṣe alaye awọn âyats ati hadisis ati sise ijtihâd fun sisọ ẹsin Allāhu sọ̀rọ̀ fún àwọn ẹrú Rẹ̀ jẹ́ ìbùkún ńlá Rẹ̀ lórí Umma yìí (Musulumi) àti ìyọ́nú Rẹ̀ sí Ànábì àyànfẹ́ Rẹ̀, Muhammad ''alaihissalam'. Al-Qur'an al-keryim sọ pe awọn Sahābat al-kiram jẹ lile si awọn alaigbagbọ ṣugbọn o ni itara ati ifẹ si ara wọn, pe wọn ṣe adua daadaa, ati pe wọn nireti ohun gbogbo ati orun rere lati ọdọ Allāhu. Gbogbo ijtihadi wọn ti a ti de ijmâ' ni ododo. Gbogbo wọn ni a fun ni thawab nitori otitọ jẹ ọkan kan.

"Awọn eniyan ti o ga julọ lẹhin Sahâbat al-kiram ni awọn Musulumi ti wọn rii wọn ti wọn gba ikẹkọ ni suhba wọn. Wọn pe wọn ni Tâbi'in. Wọ́n gba ìmọ̀ ẹ̀sìn wọn láti ọ̀dọ̀ Sahâbat al-kiramu. Awọn eniyan ti o ga julọ lẹgbẹẹ Tâbi'in ni awọn Musulumi ti wọn ri Tâbi'in ti wọn si gba ikẹkọ ni suhba wọn. Wọn pe wọn ni **Taba'-at-Tâbi'in**. Lara awọn eniyan ti o nbọ ni awọn ọgọrun ọdun lẹhin wọn titi di ọjọ Doomsday, awọn ti o ga julọ ati awọn ti o dara julọ ni awọn ti o ṣe atunṣe ara wọn si wọn, kọ ẹkọ wọn ati tẹle wọn. Ninu awọn ọkunrin ti o ni aṣẹ ẹsin ti o nbọ lẹhin Salaf as-sâlihín, ẹni ti o ni oye ati ọlọgbọn ti ọrọ rẹ ati iṣẹ rẹ gba pẹlu ẹkọ Rasulullah ati Salaf as-sâlihín, ti ko yapa si ọna wọn ni igbagbọ ati iṣẹ, ati pe wọn ko yapa si ọna wọn ni igbagbọ ati iṣẹ, ati pe wọn jẹ oluranlọwọ. ko koja awọn

ifilelẹ ti awọn Islam, yoo ko bẹru awọn miran' degrations. Kò ní juwọ́ sílẹ̀ fún ìṣìnà wọn. Ko ni gbo oro awon alaimokan. Oun yoo lo ọkan rẹ ko ni jade kuro ninu Madhhabs mẹrin ti awọn imam mujtahid. Musulumi gbodo wa iru omowe bee, ki won beere lowo re, ki won si ko ohun ti won ko mo, ki won si tele imoran re ninu gbogbo ohun ti won ba n se, nitori pe omowe ni ipo yii yoo mo, yoo si je ki awon eniyan mo awon oogun emi ti Olohun da lati daabo bo Re. ẹrú lati ṣe aṣiṣe ati lati jẹ ki wọn ṣe deede nigbagbogbo; iyẹn ni, oun yoo mọ awọn alumọni fun ẹmi. Oun yoo ṣe iwosan awọn psychopaths ati awọn ti ko ni oye. Olukowe yii yoo tẹle Islam ni gbogbo ohun ti o sọ, ṣe, ati gbagbọ. Oye rẹ yoo ma jẹ deede. Oun yoo dahun gbogbo ibeere ni deede. Allāhu yóò fẹ́ràn gbogbo iṣẹ́ rẹ̀. Allāhu yóò fún àwọn ènìyàn tí wọ́n ń wá ọ̀nà ìfẹ́ Rẹ̀ ní ìtẹ́ọ́nà. Allāhu yóò dáàbò bò àwọn ènìyàn tí wọ́n ní ẹ̀mí mímọ́ tí wọ́n sì ń mú àwọn ohun tí wọ́n ń béèrè lọ́wọ́ ẹ̀sìn mọ́, lọ́wọ́ ìnilára àti ìdàámú. Oun yoo jẹ ki wọn ri nûr, idunnu ati igbala. Ninu ohun gbogbo ti wọn ṣe wọn yoo wa ni irọra ati itunu. Ní Ọjọ́ Àjínde, wọn yóò wà pẹ̀lú àwọn Ànábì, àwọn Sidîq, àwọn ajẹ́rìíkú àti àwọn Mùsùlùmí Salih (olùfọkànsìn).

"Lai ṣe ni ọgọrun-un ọdun wo, ti ọkunrin kan ti o ni ipo ẹsin ko ba tẹle awọn ọrọ Anabi ati awọn Sahabba rẹ, ti ọrọ rẹ, iṣẹ rẹ ati igbagbọ rẹ ko ba awọn ẹkọ wọn mu, ti o ba tẹle awọn ero ti ara rẹ ti o si kọja opin. ti Islam, ti o ba ti kọja awọn Madhhabs mẹrin ni awọn imọ-imọ-imọ ti ko le ni oye rẹ, yoo da a lejọ pe o jẹ onibaje eniyan ti o ni ipo ẹsin. Allāhu ti fi èdìdì di ọkàn rẹ̀. Ojú rẹ̀ kò lè rí ọ̀nà títọ́. Etí rẹ̀ kò lè gbọ́ ọ̀rọ̀ tí ó tọ́. iya kikoro yoo wa fun u ni igbehin. Allāhu kò fẹ́ràn rẹ̀. Irú àwọn èèyàn bẹ́ẹ̀ jẹ́ òtá àwọn Wòlíì. Wọ́n rò pé àwọn wà lọ́nà tó tọ́. Wọn fẹran ihuwasi tiwọn. Àmọ́, ọmọlẹ́yìn Sátánì ni wọ́n. Pupọ diẹ ninu wọn wa si oye wọn ti wọn tun bẹrẹ ni ọna ti o tọ. Ohun gbogbo ti wọn sọ dabi ẹni ti o tọ, ti o ni idunnu tabi wulo, ṣugbọn gbogbo ohun ti wọn ro ati bi wọn jẹ ibi. Wọ́n ń tan àwọn òmùgọ̀ jẹ, wọ́n sì ń darí wọn lọ sí ẹ̀tàn àti èbé. Awọn ọrọ wọn dabi didan ati ailabawọn bi yinyin, ṣugbọn, ti a ṣipaya si oorun otitọ, wọn yọ kuro. Àwọn ènìyàn búburú wọ̀nyí tí wọ́n ní ipò ẹ̀sìn, tí ọkàn wọn ti dúdú, tí Allāhu sì ti dí wọn lọ́wọ́, ni wọ́n ń pè ní **ahl albid'a** tàbí **la-madhhabī** ọkùnrin tí ó ní ipò ẹ̀sìn. Wọn jẹ eniyan ti igbagbọ ati iṣẹ wọn ko ni ibamu pẹlu Al-Qur'an al-kerrim, pẹlu hadisi ash-sherrifs tabi pẹlu ijmâ' alUmma. Lehin ti wọn ti yapa kuro ni ọna ti o tọ funraawọn, wọn tan awọn Musulumi lọna sinu iparun, paapaa. Awọn eniyan ti o tẹle wọn yoo pari ni apaadi. Ọ̀pọ̀lọpọ̀ irú

àwọn oníjàgídíjàgan bẹ́ẹ̀ ló wà nígbà ayé Salaf as-sâlihín àti nínú àwọn ọkùnrin aláṣẹ ẹ̀sìn tí wọ́n wá lẹ́yìn wọn. Wiwa wọn laarin awọn Musulumi dabi gangrene [tabi akàn] ni ọkan ninu awọn ẹya ara. Ayafi ti arun na ba ti lọ kuro, awọn ẹya ara ti o ni ilera kii yoo sa fun ajalu naa. Wọn dabi awọn eniyan ti o ni arun ti o ntan kaakiri. Awọn eniyan ti o ni olubasọrọ pẹlu wọn yoo jiya ipalara. A gbọ́dọ̀ yàgò fún wọn kí a má bàa jìyà ibi lọ́wọ́ wọn."

Ninu awọn oniwa ibaje, awọn ọkunrin alapatapata ti ipo ẹsin, Ibn Taymiyya ti jẹ ipalara julọ. Ninu awọn iwe rẹ, paapaa ninu **al-Wâsita**, o kọju si ijma' al-Muslim, o tako awọn ikede ti o han gbangba ninu Al-Qur'an al-kerrim ati hadisi ash-sherrifs, ko si tẹle ọna Salaf assâlihîn. Ní títẹ̀lé èrò inú rẹ̀ tí ó ní àbùkù àti àwọn ìrònú ìbàjẹ́ rẹ̀, ó yàpadà sínú ẹ̀kọ́ ìsìn. O jẹ ọkunrin ti o ni oye pupọ. Allāhu sọ ìmọ̀ rẹ̀ di ohun tó fa ìparun rẹ̀. O tẹle awọn ifẹ ti awọn ẹmi rẹ. Ó gbìyànjú láti tan àwọn ọ̀rọ̀ àìtọ́ àti àdámọ̀ rẹ̀ kálẹ̀ ní orúkọ òtítọ́.

Omowe nla Ibn Hajar al-Makki 'rahmatullāhi ta'âlâ 'alaih' ko sinu iwe re **Fatâwa al-hadisiiyya** pe:

"Allāhu jẹ́ kí Ibn Taimiyya bọ́ sínú ẹ̀tàn àti ìparun. Ó sọ ọ́ di afọ́jú àti aditi. Ọ̀pọ̀ àwọn ọ̀mọ̀wé akẹ́kọ̀ọ́jinlẹ̀ sọ pé ìwà ìbàjẹ́ ló ṣe, àwọn ọ̀rọ̀ rẹ̀ sì jẹ́ èké, wọ́n sì fi ẹ̀rí rẹ̀ múlẹ̀ pẹ̀lú àwọn ìwéwèé. Awọn eniyan ti o ka awọn iwe ti awọn oniwadi Islam nla Abu Hasan as-Subki, ọmọ rẹ Taj-ad-dīn as-Subki ati Imâm al-'Izz ibn Jamâ'a, ati awọn ti o ka awọn ọrọ ti o sọ ati kọ ni idahun si i. nipasẹ awọn Shafi'î, Maliki ati Hanafi awọn ọjọgbọn ti o ngbe ni akoko rẹ, yoo rii daju pe a tọ.

"Ibnu Taimiyya bu ẹgan, o si sọ awọn igbero buburu sori awọn onimọ Tasawwuf. Pẹlupẹlu, ko ṣiyemeji lati kọlu Hadrat 'Umar ati Hadrat 'Ali, ti o jẹ alakoso akọkọ ti Islam. Ọ̀rọ̀ rẹ̀ kún òṣùwọ̀n àti ìlànà iṣẹ́ ọ̀ṣọ́, ó sì ju ọ̀fà sí àwọn àpáta gíga. O fi abuku kan awọn ọjọgbọn ọna ti o tọ gẹgẹbi awọn dimu ti bid'a, awọn onigbagbọ ati awọn alaimọ. "Ó sọ pé: 'Àwọn èrò ìbàjẹ́ ti àwọn onímọ̀ ọgbọ́n orí Gíríìkì tí kò fara mọ́ ẹ̀sìn Ìsìláàmù ni wọ́n fi sínú ìwé àwọn ọkùnrin ńlá Tasawwuf,' wọ́n sì tiraka láti fi ẹ̀rí rẹ̀ múlẹ̀ pẹ̀lú àwọn èrò òdì àti àdámọ̀ rẹ̀. Àwọn ọ̀dọ̀kùnrin tí kò mọ òtítọ́ lè ṣì lọ́nà nípasẹ̀ àwọn ọ̀rọ̀ onítara àti ẹ̀tàn rẹ̀. Fun apẹẹrẹ, o sọ pe:

'Àwọn ará Tasawwuf sọ pé àwọn rí Lawh almahfûz.[86] Àwọn onímọ̀ ọgbọ́n orí, bí Ibn Sînâ (Avicenna), pè é ní an-nafs al-falakiyya. Wọ́n sọ pé nígbà tí ẹ̀mí ènìyàn bá dé àṣepé, ẹ̀mí a máa so pọ̀ mọ́ an-nafs al-falakiyya

(86) Fun ẹkunrẹrẹ alaye nipa **Lawh al-mahfûz**, wo ori 36 ninu **Ailopin Bliss**, **[Endless Bliss]** III.

tàbí al-'aql al-fa'âl nígbà tí ó bá jí tàbí tí wọ́n bá ń sùn, àti nígbà tí ẹ̀mí èniyàn bá parapọ̀ pẹ̀lú àwọn méjèèjì yìí, èyí tí ó máa ń jẹ́ kí ohun gbogbo ṣẹlẹ̀ nínú rẹ̀. aiye, o di alaye nipa awọn ohun ti o wa ninu wọn. Awọn wọnyi ni a ko sọ nipasẹ awọn ọlọgbọn Giriki. Ibn Sinâa ati iru won lo so won, ti o wa leyin. Bákan náà, Imam Abu Hâmid al-Ghazâlî, Muhyiddin ibn al-'Arabî àti onímọ̀ ọgbọ́n orí ará Andalus, Qutb ad-dîn Muhammad ibn Sa'bîn sọ irú ọ̀rọ̀ bẹ́ẹ̀. Wọn jẹ awọn ọrọ ti awọn ọlọgbọn. Iru awọn nkan bayi ko si ninu Islam. Pẹlu awọn ariyanjiyan wọnyi wọn yapa lati ọna ti o tọ. Wọn di mulhids bii awọn mulhids wọnyẹn ti a npè ni Shi'a, Isma'iliyya, Qarâmitîs ati Bâtinîs. Wọ́n kúrò lọ́nà títọ́ tí àwọn onímọ̀ Ahl as-Sunna àti àwọn onímọ̀ nínú (ìmọ̀ sáyẹ́ǹsì tí wọ́n ń pè ní) hadisi àti àwọn ọkùnrin Sunnī ti Tasawwuf bí Fudayl ibn 'Iyād ń tẹ̀lé wọn. Nígbà tí wọ́n ń rì sínú ìmọ̀ ọgbọ́n orí ní ọ̀nà kan, wọ́n gbógun ti irú àwọn ẹgbẹ́ bí Mu'tazila àti Kurâmiyya ní ìhà kejì. Awọn ẹgbẹ mẹta ti awọn ọkunrin ti Tasawwuf wa: ẹgbẹ akọkọ ti faramọ hadisi ati Sunna. Ẹgbẹ keji ni awọn alapatapata bi Kurâmiyya. Ẹgbẹ kẹta ni awọn ti o tẹle awọn iwe **Ikhwan as-safâ** ati awọn ọrọ Abu-l-Hayān. Ibn al-'Arabî ati Ibn Sa'bîn ati iru bẹẹ gba awọn ọrọ awọn onimọ-jinlẹ ti wọn si sọ wọn di ọrọ awọn ọkunrin Tasawwuf. Iwe Ibn Sînâ Âkhir **al-ishârât 'alâ maqâmi-l-'ârifîn** ni ọpọlọpọ iru awọn ọrọ bẹẹ wa ninu. Bákan náà, al-Imām al-Ghazâli sọ irú ọ̀rọ̀ bẹ́ẹ̀ nínú àwọn kan nínú àwọn ìwé rẹ̀, bí **al-Kitâb al-madnûn** àti **Mishkat alanwâr.**

Ní tòótọ́, ọ̀rẹ́ rẹ̀, Abu Bakr ibn al-'Arabî, gbìyànjú láti gbà á lọ́wọ́ rẹ̀ nípa sísọ pé òun ti kó sínú ìmọ̀ ọgbọ́n orí, ṣùgbọ́n ó kùnà. Ní ọwọ́ kejì ẹ̀wẹ̀, al-Imām al-Ghazâli sọ pé aláìgbàgbọ́ ni àwọn onímọ̀ ọgbọ́n orí. Ni ipari igbesi aye rẹ o ka [**Sahîh** ti] al-Bukhari. Diẹ ninu awọn sọ pe eyi jẹ ki o dẹkun lati awọn ero ti o ti kọ. Diẹ ninu awọn miiran sọ pe al-Imâm alGhazâli ni awọn ọrọ yẹn ṣe lati ba òun jẹ. Orisiirisii iroyin lo wa nipa alImâm al-Ghazâli nipa eyi. Muhammad Mâzarî, omowe Maliki kan ti o kawe ni Sicily, Turtûshî, omowe Andalusian, Ibn al-Jâwî, Ibn 'Uqail àti awọn míràn so òpòlopò nkán. Sunna kedere. Ó sọ irú ìpayà bẹ́ẹ̀ lé àwọn tó tóbi jù lọ nínú Sahâbat alkiramu pàápàá. O fi abuku kan pupo ninu awon omowe Ahl as-Sunna gege bi alabosi. Nibayi, bi o ti nbuku nla ti Walî nla ati **qutb al-'ârifîn** Hadrat Abu 'l-Hasan ash-Shādhili nitori awọn iwe rẹ **Hizb al-kebîr** ati **Hizb al-bakhr** ti o si sọ ifarakanra si awọn ọkunrin nla ti Tasawwuf iru bẹ. gẹ́gẹ́ bí Muhyidīn Ibn al-Arabî, Umar ibn al-Fârid, Ibn Sab'in àti Hallâj Husain ibn Mansūr, àwọn ọ̀mọ̀wé lákòókò rẹ̀ fi ìṣọ̀kan

sọ pé ẹlẹ́ṣẹ̀ ni òun. Kódà, àwọn ọ̀mọ̀wé wà tí wọ́n gbé ọ̀rọ̀ fatwas jáde pé aláìgbàgbọ́ ni.[87] Iwe kan ti a kọ si Ibn Taimiyya ni ọdun 705 H. (1305) ni: 'Iwọ arakunrin Musulumi mi, ti o ka ara rẹ si oluko nla ati imam akoko yii! Mo nifẹ rẹ nitori Ọlọhun. Mo ya sọtọ si awọn ọjọgbọn ti o lodi si ọ. Ṣùgbọ́n gbígbọ́ àwọn ọ̀rọ̀ rẹ tí kò yẹ sí ìfẹ́ ti yà mí lẹ́nu. Ǹjẹ́ ọlọ́gbọ́n èèyàn máa ń ṣiyèméjì pé òru máa ń bẹ̀rẹ̀ nígbà tí oòrùn bá wọ̀? O sọ pe o wa lori ọna ti o tọ ati pe o nṣe al-amr-u-bi-l-ma'rûf wa-n-nahyi 'ani-l-munkar. Allāhu mọ ohun tí àwọn ète àti ète rẹ jẹ́. Ṣugbọn awọn ikhlasi eniyan ni oye lati awọn iṣẹ rẹ. Iṣe rẹ ti ya ideri kuro ninu ọrọ rẹ.

Awọn eniyan ti o tẹle awọn ẹmi wọn ati awọn ti ọrọ wọn jẹ alaigbagbọ, iwọ ko ba awọn eniyan ti o ngbe ni akoko rẹ jẹ nikan ṣugbọn o tun sọ awọn okú di alaigbagbọ. Ti ko ni itẹlọrun pẹlu ikọlu awọn arọpo Salaf as-sâlihīn, o ti ba Sahabat al-kiram jẹ, paapaa awọn ti o tobi julọ. Ṣe o ko le ronu ni ipo wo ni iwọ yoo wa nigbati awọn eniyan nla wọnyẹn beere awọn ẹtọ wọn ni Ọjọ Dide? Lori minbar Jâmi' al-jabal ni ilu Sâlihiyya, o sọ pe Hadrat 'Umar 'radiy-Allâhu ta'âlâ 'anh' ti ni awọn ọrọ ti ko tọ ati awọn ajalu. Kini awọn ajalu? Melo ninu iru ajalu bee ni Salaf as-sâlihîn royin fun yin? O sọ pe Hadrat 'Ali 'radiy-Allâhu ta'âlâ 'anh' ni awọn aṣiṣe ti o ju ọdunrun lọ. Ti o ba jẹ ootọ fun Hadrat 'Ali, ṣe apẹẹrẹ kan le wa nibiti o ti tọ, lẹhinna? Bayi mo bẹrẹ si ṣe si ọ. Emi yoo gbiyanju lati daabo bo awọn Musulumi kuro lọwọ iwa buburu rẹ, nitori pe o ti ṣan ni iwọn. Ìdálóró rẹ ti dé gbogbo alàáyè àti òkú. Àwọn onígbàgbọ́ gbọ́dọ̀ yàgò fún ìwà ibi yín.' "Taj ad-dīn as-Subkî toka awon nkan ti Ibn Taimiyya tako Salaf as-sâlihīn le lori, gege bi eleyi:

1 – Ó sọ pé: 'Talâq (ikọsilẹ gẹgẹ bi Islam ti palaṣẹ) ko di ododo; [ti o ba ṣẹlẹ,] o jẹ dandan lati san kaffara (dogba si eyi ti a san) fun ibura.' Ko si ọkan ninu awọn onimimọ Islam ti o wa siwaju rẹ ti o sọ pe wọn yoo san kaffara.[88]

2 – Ó sọ pé: 'Talâq tí a fi fún hâid (ẹni tí ó ń ṣe nǹkan oṣù) obìnrin kò ní di òtítọ́.

3 – O sọ pe: ko jẹ dandan lati ṣe qadâ fun namâzomitted ni imọọmọ.

4 – O sope: 'Mubah (o leto) fun obinrin haid kan se tawaf ti Ka'ba. [Ti o ba ṣe] ko ni san kaffara.'

(87) Olumọ Islam ti o jinle 'Abd al-Ghanî an-Nablûsî ko awọn orukọ awọn olori ti Tasawwuf wọnyi si oju-iwe 363 ati 373rd tira rẹ **al-Hadiqat an-nadiyya** ó sì fi kún un pé Awlíyà ni wọ́n ati pe awọn eniyan ti wọn sọrọ buburu si wọn jẹ alaimọkan ati alaimọ.

(88) 'Talâq' ti wa ni asọye ati alaye ni kikun ni ori kẹdogun ti fascicle kẹfa, ati ni ori kẹfa ti fascicle karun, ti Ayọ Ailopin, ati ni ori kẹfa ti fascicle karun, ti **Ailopin Bliss [Endless Bliss]**.

5 – Ó sọ pé: ‘Talákì kan tí wọ́n ń fún ní orúkọ àwọn talákì mẹ́ta ṣì jẹ́ ọ̀kan ṣoṣo.’ Àmọ́ ṣá, kí ó tó sọ bẹ́ẹ̀, ó sọ fún ọ̀pọ̀lọpọ̀ ọdún pé ijmâ’ al-Muslimín kò sọ bẹ́ẹ̀.

6 – O sọ pe: ‘Awọn owo-ori ti ko ni ibamu pẹlu Islam jẹ halal fun awọn ti o beere wọn.

7 – ‘Nigbati a ba gba owo-ori lati ọdọ awọn onisowo, wọn duro forzakât paapaa ti wọn ko ba pinnu [fun zakât],” o sọ.

8 – O ni: ‘Omi ki i di najs nigba ti eku orthe bi ba ku ninu re.

9 – O so pe: ‘O leto fun eni ti o ba junub lati se namâz supererogatory lai se gbusu ni ale.’

10 – O sope: ‘Awon ipo ti o wa ni ofin ti **wâqif** (eniyan ti o fi ohun-ini jo gege bi waqif) ko ni yewo si.[89]

11 – O so pe: ‘Eniyan ti o ba tako ijma’ al-ummado ko di alaigbagbo tabi elese.

12 – Ó sọ pé: ‘Allāhu jẹ mahall-i hawâdith, ó sì jẹ́ àdàpọ̀ àwọn ohun tí ń kóra jọ.

13 – O sọ pe: ‘Al-Qur’an al-keryim ni a da ninu Dhat (ẹda, eniyan) ti Allāhu.

14 – Ó sọ pé: ‘‘Àlámù náà, ìyẹn ni pé, gbogbo ẹ̀dá wà títí láé pẹ̀lú irú wọn.’

15 – Ó sọ pé: ‘Allāhu ní láti ṣẹ̀dá àwọn nǹkan rere.

16 – Ó sọ pé: ‘Allāhu ní ara kan àti àwọn ìtọ́nisọ́nà; Yi aye pada.’

17 – Ó ní: ‘Àpáàdì kì í ṣe ayérayé; yóò jáde nígbẹ̀yìn-gbẹ́yín.’

18 – Ó sẹ́ òtítọ́ pé àwọn Wòlíì kò ní ẹ̀ṣẹ̀.

19 – Ó sọ pé: ‘Rasūlullah ‘sll-Allāhu ta’âlâ ‘alaihi wa sallam’ kò yàtọ̀ sí àwọn ènìyàn yòókù. Kò lẹ́tọ̀ọ́ láti gbàdúrà nípa ẹ̀bẹ̀ rẹ̀.’

20 – O sope: ‘Ese ni lati lo si Medina pelu erongba lati se abewo si Rasūlullah.

21 – Ó tún sọ pé: ‘Ìwà ìkà ni láti lọ sí ibẹ̀ láti béèrè fún shafâ’a (ẹbẹbẹ).’

(89) Jọwọ wo ori kẹrinlelogoji ti fascicle karun ti **Ayọ Ailopin [Endless Bliss]** fun ‘waqf’, ‘waqif’, ati bẹbẹ lọ.

22 – Ó sọ pé: 'Àwọn ìwé **Tawrat** àti **al-Injîl** kò yàtọ̀ síra nínú àwọn ọ̀rọ̀. Itumọ wọn yatọ.'

"Àwọn onímọ̀ kan sọ pé ọ̀pọ̀lọpọ̀ àwọn gbólóhùn tí a mẹ́nu kàn lókè yìí kò jẹ́ ti Ibn Taimiyya, ṣùgbọ́n kò sí ẹnìkan tí ó sẹ́ ọ̀rọ̀ rẹ̀ pé Allāhu ta'alá ní àwọn ìtọ́nisọ́nà àti pé ó jẹ́ àwọn èèyan tí ń kóra jọ. Bí ó ti wù kí ó rí, wọ́n kéde nípa ìfohùnṣọ̀kan pé ó jẹ́ ọlọ́rọ̀ ní 'ilm, nínú jalâla àti nínú diyâna. Eni ti o ba ni fiqh, imo, idajo ati oye gbodo koko se akiyesi oro kan ki o si pinnu nipa re pelu oye. Ní pàtàkì, ṣíṣe ìdájọ́ àìgbàgbọ́ tàbí ìpẹ̀yìndà tàbí àdámọ̀ tàbí pé wọ́n gbọ́dọ̀ pa á gba àkíyèsí ìṣẹ́jú gan-an àti àyẹ̀wò pátápátá."

Laipe o ti di asiko lati farawe Ibn Taimiyya. Wọ́n ń dáàbò bo àwọn ìwé ẹ̀tàn rẹ̀, wọ́n sì tún àwọn ìwé rẹ̀ ṣe, ní pàtàkì **al-Wâsita**. Lati ibẹrẹ si ipari, iwe yii kun fun awọn ero ti ko ni ibamu pẹlu Kuran al-kerim, hadisi ash-sherrifs ati ijmâ' al-Muslimín. O ru fitna nla ati ipinya laarin awọn oluka ati fa ikorira laarin awọn arakunrin. Àwọn Wahhâbî ní Índíà àti àwọn aláìmọ̀kan nínú ẹ̀sìn tí wọ́n ti kó sínú pańpẹ́ wọn ní àwọn orílẹ̀-èdè Mùsùlùmí mìíràn ti fi Ibn Taimiyya ṣe àsíá fún ara wọn, wọ́n sì ti fún un ní àwọn orúkọ bíi 'Mujtahid Nla' àti 'Shaikh al-Islâm. awọn ero ati awọn kikọ ibaje ni orukọ igbagbọ ati imân. Fun didaduro lọwọlọwọ ẹru ibanilẹru yii, eyiti o mu ipin wa laarin awọn Musulumi ti o si wó Islam lati inu, a gbọdọ ka awọn iwe ti o niyelori ti awọn onimọ-jinlẹ ti Ahl as-Sunna kọ eyiti o kọ ati kọ awọn alaigbagbọ wọnyi pẹlu awọn iwe aṣẹ. Ninu iwe yii, iwe larubawa **Shifâ as-siqâm fî ziyârati-khayri-l-anâm** ti imam nla naa kọ ati ọmọwe ti o jinlẹ ti Taqî ad-dîn as-Subkî 'rahmatullāhi ta'âlâ 'alaih' pa awọn ero atanfasi Ibn Taymiyya run, mú ìpayà rẹ̀ kúrò, ó sì tú àṣírí kunkun rẹ̀. O ṣe idiwọ itankale awọn ero buburu rẹ ati awọn igbagbọ aṣiṣe.

IWE-ITUMỌ

- Awọn titẹ sii ti o ni ibatan si **Tasawwuf** ni a le kọ ẹkọ ti o dara julọ lati Hadrat Ahmad al-Fârûqî as-Sirhindî's **Maktûbât**.

-adillat ash-Shar'iyya: awọn orisun mẹrin ti Islam:

-al-Qur'an alkerrim, **hadisi-ash-sherrifs, ijmâ' al-Umma ati qiyas alfuqahâ'**.

-ahl: eniyan; **Ahl al-Bayt,** awọn ibatan ti Anabi: (gẹgẹ bi opọlọpọ awọn ọjọgbọn Islam) 'Alî (ẹgbọn-akọkọ ati ana ọmọ), Fâtima (ọmọbinrin), Hasan ati Husain (awọn ọmọ ọmọ); **Ahli asSunna** (t) **wa-l-Jamâ'a**.

a'immat al-madhâhib: púpò ti **imam al-madhhab.**

-Allâhu: Allâhu akbar, Allâhu ta'âlā, Allāhu, Ọlọ́hun tí gbogbo oríṣiíríṣìí ọlá jù lọ ń bẹ.

-Amin: (si **Allâhu Ta'âlâ**) "Gbà àdúrà mi."

-Amru bi-l-ma'rûf (wa-n-nahyu 'ani 'l-munkar): ojuse ati kọ awọn aṣẹ Ọlọhun (ati lati dena tabi lati pa awọn ẹlomiran mọ lati ṣe awọn eewọ Rẹ).

-Ansâr: Awọn ara Medina ti wọn gba Islam ṣaaju isẹgun Mekka.

-'Aqâ'id: igbagbọ, awọn igbagbọ, awọn ilana ijẹrisi, credo.

-'Arafât: aaye ṣiṣi ti o wa ni ibuso 24 ni ariwa Mekka.

-'Arif: "âlim ti o mọ ohun ti o ṣee ṣe lati mọ ti **ma'rifa**. Wo **'ma'rifa'**.

-'Arsh: opin ọrọ ti o wa ni agbegbe awọn ọrun meje ati **Kursî** ti o wa laisi ọrun keje ati laarin Arsh.

As-hâb al-kahf: Awọn onigbagbọ meje (ninu ihò Tarsu) ti wọn de ipo giga nitori iṣikiri wọn si ibomiran nitori ki wọn ma baa padanu igbagbọ wọn, nigbati awọn alaigbagbọ yabo si ilẹ wọn.

-Basmala: gbolohun ọrọ Larubawa "Bismi-llâhi-r-Rahman-ir-Rahîm" (Ni Oruko Olohun Alaaanu, Alaaanu).

-Bâtinî: ọmọlẹyìn ẹtàn Bâtiniyya. **-Fadîla**, **-Wasîla**: awọn ipele meji ti o ga julọ ni orun réré. faqîh: (púpò **fuqahâ'**) omowe ti o jinle nipa **Fiqh**; **fuqahâ' as-sab'a.**

-Fard: (igbese, ihuwasi, ọrọ) ti **Allâhu ta'alá** pa láṣẹ ninu **al-Qur'an al-kerīm**. **fatwâ**: i) **ijtihâd** (ti **mujtahid**): ii) ipari **(muftî)** lati inu awon tira **Fiqh** boya ohun kan ti a ko fi han ninu won ti gba laaye tabi ko gba; idahun ti a fun si awọn ibeere ẹsin nipasẹ awọn ọjọgbọn Islam.

-Fiqh: imọ nipa ohun ti o yẹ ki Musulumi ṣe ati pe ko yẹ ki o ṣe; **'ibâdât, a'mâl**.

fitna: itankale awọn ọrọ ati awọn iṣe ti o ṣe ipalara fun awọn Musulumi ati Islam.

-Ghusl: iwẹwẹ gbogbo ara gẹgẹbi asọye ninu Fiqh. **hadisi (sherîf)**: i) àsọjáde Ànábì;

Al-hadisi ashṣerif, gbogbo hadisi lapapọ; ii) sayensi tabi awọn iwe ti hadisi; **hadisi sahīh**, hadisi kan ti o tan kaakiri, ododo ni ibamu si awọn ipo ti awọn onimọ-jinlẹ hadisi fi lelẹ. **-Hadrat**: akọle ibowo ti a lo ṣaaju awọn orukọ ti awọn Anabi ati awọn ọjọgbọn Islam.

- Halâl: (igbese, ohun) gba laaye ninu Islam.

-Hanafî: (omo egbe) **Madhhab** ti Abu Hanîfa da.

-Hanbalî: (omo egbe) ti **Madhhab** ti Imâm Ahmad ibn Hanbal da sile.

-Harâm: (igbese, ohun) eewọ ninu Islam.

-Hijâz: agbegbe ti o wa ni ile larubawa ni eti okun Pupa nibiti Mekka ati Medina wa.

-ijâza: ojogbon ti njẹri si aṣẹ ti dimu lori Islam imo.

-ijmâ' (al-Umma, al-Muslim): **Sahâbat al-kiram's** ati awọn **Tâbi'ûn's** isẹ ti o wọpọ tabi idajo apapọ lori ọrọ kan; iru isokan tabi ipohunpo.

- ijtihâd: (itumo tabi ipari ti **mujtahid** kan fa nipasẹ) igbiyanju lati ni oye itumọ ti o farapamọ ninu âyat tabi **hadisi** kan.

-Ibâhatîs: eniyan, bi apẹrẹ . awọn **Wahâbîs**, ti wọn sọ **'halal'** nipa pipa tabi jija awọn Musulumi lọna aisododo, eyiti o jẹ ipalara.

-Ikhlâs: (didara, aniyan tabi ipo) ṣiṣe gbogbo nkan fun nitori Ọlọhun t'Oluwa nikan.

'ilm: (ẹka) imọ; **'Ilm; 'ilm al-hâl**: (awọn iwe ti) awọn ẹkọ Islam (ti **Madhhab** kan) palaṣẹ pe ki gbogbo Musulumi kọ ẹkọ; **'il al-kalam**: imọ imãn; al-'ilm al-ladunni: imọ láti ọdọ Allãhu ta'âlâ sí ọkàn-àyà **Awliyâ'**. **imam**: i) ijinle 'âlim; oludasile **Madhhab** (**imâm almadhhab, mujtahid imâm), al-Imâm al-a'zam,** ii) olori ninu namâz ni jamâ'at; iii) caliph.

-Insha-Allah: "Ti Allãhu bá fẹ́". **istighfar**: tọrọ idariji lọdọ Allãhu.

-Jalâla: titobi.

-Jamâ'a: awujo; ara awon Musulumi (ayafi **imam**) ni a mọsalaṣi; awọn ẹlẹgbẹ; ẹgbẹ; **namâz in jamâ'a. junub:** ipinle ti a Musulumi nilo a **ghusl**.

-Ka'ba: eto ibukun nla ni Mossalassi nla ni Mekka. **kalimat**: ọrọ tabi gbólóhùn.

-karáma: (púpò. -ât) iṣẹ́ ìyanu tí Allãhu ṣe nípasẹ̀ **Walî**.

- Karîm: Ore-ọfẹ.

-khutba: homily ti **imam** ṣe ni pulpit ni awọn adura ti ọjọ Jimọ ati ti awọn ajọdun Islam, eyiti o gbọdọ ka ni ede Larubawa ni gbogbo agbaye (ẹṣẹ ti o ba ka ni ede miiran).

-Kursî: wo **'Arsh**.

-Madînat al-munawwara: ilu ti o tan imọlẹ ti Medina.

-Mahshar: idajọ ikẹhin.

-Makkat al-Mukarrama: ilu ọla ti Mekka.

-makrûh: (igbese, ohun) aibojumu, ikorira ati ki Annabi kọ.

-Maliki: (omo egbe kan) ti **Madhhab** ti Imâm Mâlik da sile.

-mandub: (igbese, ohun) ti o mu **thawab** ti o ba ti ṣe, ṣugbọn bẹni ẹṣẹ ti o ba ti own tabi kufr ti o ba ti ko fẹ; **adab**, mustahabu. ma'rifa: ìmọ, ìmísí sí ọkàn-àyà **Awliyâ'**, nípa **Dhat** àti Sifat Allãhu ta'alá.

-Mîlâdi: ti Àsìkò Kristi; ti Gregorian kalẹnda.

-Minbar: ga pulpit ni a Mossalassi gun pẹlu pẹtẹẹsì, ibi ti awọn **khutba** ti wa ni ka.

-Mu'âmalât: pipin ti **Fiqh**. **mubah**: (igbese, ohun) ko paṣẹ tabi leewọ; idasilẹ.

-Mudarris: ọjọgbọn ni **madrasa** (Ile-iwe Islam tabi ilé ẹkọ gíga). **-mufassir**: amoye âlim of **tafsîr**. muftî: nla âlim ni aṣẹ lati fun **fatwâ**. **-Muhâjirûn**: Awon ara Mecca ti won gba esin Islam ki won to segun Mekka.

-Mu'jiza: iṣẹ́ ìyanu tí Allãhu ta'alá ṣe nípasẹ̀ Ànábì kan.

-Mujtahid: 'âlim nla ti o lagbara lati lo **ijtihâd**; **mujtahid** imam, **mujtahid muftî**.

-Munâfiq: ọkan ninú ìríra Mùsùlùmí ṣùgbọ́n ó sẹ̀ ẹ̀sìn Islam; a agabagebe.

-Murshid: itọsọna, olutosona. **-mutashâbih**: (ti âyat tabi hadisi) pẹlu aimọye, ti o farapamọ itumo; **mutashâbihât**.

-Mushabbiha: àwọn ènìyàn tí wọ́n gbàgbọ́ pé Allãhu jẹ́ ẹ̀dá alàáyè. **-Najs**: ohun aimọ ẹsin.

Nafs: ipa kan ninu eniyan ti o fẹ ki o ṣe ipalara fun ararẹ ni ẹsin.

-**Nass**: (ọrọ gbọgbogbo fun) âyat tabi **hadisi**; awọn **Nass**.

-**Qadâ'**: iṣẹ, leyìn ìgbà tí àkókò tí a yàn fún rẹ bá ti parí, ti 'ibâda tí kò tí ì ṣe ní àkókò tí a yàn fún un.

-**Qibla**: itọsọna ti o yipada si akoko ijosin (ninu Islam, si **Ka'ba**).

-**Qiyâs (al-fuqahâ')**: àpèjúwe; (ipari ti **mujtahid** kan fa nipa ọna ti) fifi wé ọrọ kan ti a ko sọ ni kedere ninu **Nass** ati **ijmâ'** si iru eyi ti o sọ kedere; (ara ti) **ijtihâd**.

-**Qutb al-'ârifîn**: **Walî** ti ipele giga julọ.

-**Rabb**: **Allāhu ta'alá**, Ẹlẹdàá àti "Olùkọni."

- **Ramadân:** oṣu mimọ ni kalẹnda Musulumi. rasûl: (púpò rusul,), Òjíṣẹ́, Ànábì; (Rasūl-Allah), Muhammad, Ànábì **Allāhu ta'âlâ**.

-**Riyda**: ko lati se ohùn ti awọn **nafs** fẹ;.

-**Sahâba**: àwùjọ àwọn t'ó gbàgbọ́, tí wọ́n sì rí Ànábì kan; **as-Sahabat al-kiram,** Awọn ẹlẹgbẹ **Rasūlullah**. **salâm**: i) ikini, alafia, ire; ii) gbolohun "Assalâmu 'alaikum wa rahmatullah" ti a n so ni ipari **salât**.

-**sâlih**: (púpò **sulahâ'**) ẹni tí ó jẹ́ olódodo tí ó sì yẹra fún àwọn ẹ̀ṣẹ̀. -**Shâfi'î**: (omo egbe kan) ti **Madhab** ti **al-Imâm ashShafi'î** da. Shaikh al-Islam: Olori Ile-iṣẹ Ọran Islam. -**Siddiq**: ẹni ti o jẹ olotitọ si Anabi; Walî ti ipele giga julọ.

-**Sûfi**: **muttasawwif,** ẹni tí a ti kọ́ tí ó sì ti di pípé ni aṣẹ **Tasawwuf**.

-**Suhba**: ẹlẹgbẹ; ile-iṣẹ Anabi kan tabi **Walî**.

-**Sulahâ'**: púpò. ti sâlih.

-**Sunna**: (igbese, ohun) eyi ti Olohun ko pa lase ti Olohun se ti o si feran gege bi **'ibâda** (**Thawab** wa ti o ba se, sugbon ti ko lese ti a ba fi sile, sibe o fa ese ti o ba tesiwaju. silẹ ati aigbagbọ ti o ba kẹgan); **Sunna**: i) (pẹlu fard) gbogbo awon **sunna** lapapo; ii) (pẹlu tira tabi **Al-Qur'an al-kerīm) hadisi ash-sherrif**; iii) **Fiqh, Islam. sûra(t): ipin kan ti al-Qur'an al-kerīm.**

-**Taqwâ**: iberu Allāhu; yago fun awọn ipalara.

-**Tasawwuf**: ìmọ ati (lẹhin ti o ba ara ẹni mu si **Fiqh**) sise awọn iwa ti Anabi ti o nfi agbara mu **IMân** ni okun, ti o mu ki sise **Fiqh** rọrun ti o si pese fun eniyan lati ni **ma'rifa**.

- **Tawaf**: **'ibâda** ti yikaka **Ka'bâ** ni Mekka lakoko hajji.

-**Tawba**: ironupiwada; ṣe tawba: ẹ tọrọ ẹṣẹ lọdọ Allāhu O si ṣe ileri fun Un pe ki yoo tun ṣe wọn mọ.

-**Thawab**: (apakan) ẹsan ti a ṣeleri ati pe Ọlọhun yoo fun ni l'aiye fun ẹsan fun ṣiṣe ati sisọ ohun ti O fẹ. -**'ulamu'**: púpò. ti âlim.

- **Umma**: Awon onigbagbo ti won tele Anabi; **Umma**, umma Musulumi.

-**Wahy**: ìmọ tí Allāhu ta'âlâ sọkalẹ fún Ànábì.

-**Wâjib**: (igbese, ohun) ko tii sile lati odo Anabi, o je dandan bi **fard** atipe ki a ma se fo; **al-Wâjib**,

Wâjib alwujûd: Níwọn bí ìwàláàyè rẹ̀ kò ṣe pàtàkì tí kò sì sí ohun tí kò lè sí. .

-**Walî**: (pupo. **Awliyâ'**) ẹni tí Allāhu fẹ̀ràn, tí ó sì dáàbò bò ó.

-**Wilaya**: ipinle ti jije **Walî**.

-**Zuhd**: ki i se eto okan si awon nkan aye; yiyọ kuro ninu (paapaa) awọn **mubah**.